

SAYI • ISSUE 1
EYLÜL • SEPTEMBER 2024

DiHA

Disiplinlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Legal Studies

E-ISSN : 3062-0473

DiHA

Disiplinlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Legal Studies

SAYI / ISSUE 1
EYLÜL / SEPTEMBER 2024

E-ISSN: 3062-0473

DiHA: JOURNAL OF INTERDISCIPLINARY LEGAL STUDIES

DiHA: DİSİPLİNERARASI HUKUK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Sahibi / Owner

Alan Çalışmaları Derneği Adına Sahibi / *Owner on Behalf of Area Studies Association*

Yasin Yılmaz

Baş Editörler / Editors in Chief

Muhammet Durdu

Yasin Yılmaz

Yayın Türü / Publication Type

Sürelî Yayın / *Periodical*

Yayın Dili / Publication Language

Türkçe & İngilizce / *Turkish & English*

Yayın Periyodu / Publication Period

Yılda bir kez Eylül ayında yayımlanır / *Published annually in September*

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Sahibiata Mahallesi, Mimar Muzaffer Cad. 121/236, 42200 Meram/ Konya

E posta: info@diha.org.tr

İnternet adresi: diha.org.tr

E-ISSN: 3062-0473

Yayın Kurulu / Editorial Board

Baş-Editörler / Editors-in-Chief

Muhammet Durdu (Res. Asst. Dr., Fiscal Law, Necmettin Erbakan University, Konya/Türkiye, mdurdu@erbakan.edu.tr)

Yasin Yılmaz (Res. Asst. Dr., Legal History, Necmettin Erbakan University, Konya/Türkiye, yasinylmazz@yahoo.com)

Yardımcı Editörler / Editorial Assistants

Abdurrahim Altun (Res. Asst. Dr., Civil Law, Necmettin Erbakan University, Konya/Türkiye, abdurrahimaltun@outlook.com)

Enes Ersöz (Res. Asst., Constitutional Law, Necmettin Erbakan University, Konya/Türkiye, eersoz@erbakan.edu.tr)

Alan Editörleri / Section Editors

Alan Verskin (Prof. Dr., History, University of Toronto, Toronto/Canada, alan.verskin@utoronto.ca)

Hana Šarkinović-Köse (Asst. Prof., Sociology of Law, International University of Sarajevo, Sarajevo/Bosna-Hercegovina, hskose@ius.edu.ba)

Mohammad al-Marakeby (Asst. Prof., Islamic Studies, Indonesian International Islamic University, Yogyakarta/Indonesia, m.almarakiby@yahoo.com)

Olcay Karacan (Asst. Prof., Philosophy and Sociology of Law, Çukurova University, Adana/Türkiye, okaracan@cu.edu.tr)

Soleh Hasan Wahid (Assoc. Prof., Economic Law, Institut Agama Islam Negeri, Ponorogo/Indonesia, wahid@iainponorogo.ac.id)

Yasin Yerebasmaz (Res. Asst. Dr., Administrative Law, Istanbul University, Istanbul/Türkiye, yerebasmaz@istanbul.edu.tr)

Yousef al-Qurashi (Res. Asst. Dr., Political Science, Oxford University, Oxford/United Kingdom, y.j.alqurashi@hotmail.com)

Dil Editörü / *Language Editor*

Yusuf Ziya Karipek (Res. Asst., Sociology, University of Illinois Urbana-Champaign, Champaign/United States, karipek2@illinois.edu)

Dizgi ve Yayın Editörleri / *Layout and Publication Editors*

Musa Süheyl Baysal (Res. Asst., Legal History, Hacettepe University, Ankara/Türkiye, musabaysal@hacettepe.edu.tr)

Tuğrul Kütükcü (Res. Asst., Islamic Law, Necmettin Erbakan University, Konya/Türkiye, tugrulkutukcu@hotmail.com)

Danışma Kurulu / *Advisory Board*

Abdurrahman Eren (Prof. Dr., Constitutional Law, Istanbul University, Istanbul/Türkiye, abdurrahman.eren@istanbul.edu.tr)

Abdurrahman Savaş (Assoc. Prof., Roman Law, Istanbul University, Istanbul/Türkiye, abdurrahman.savas@istanbul.edu.tr)

Ahmad Natour (Prof., Comparative Law, Hebrew University, Jerusalem/Israel, ahmad.natour@mail.huji.ac.il)

Arslan Topakkaya (Prof. Dr., Philosophy, Erciyes University, Kayseri/Türkiye, atopakkaya@erciyes.edu.tr)

Eldar Hasanoglu (Assoc. Prof., History of Religions, Ankara Hacı Bayram Veli University, Ankara/Türkiye, eldar.hasanoglu@hbu.edu.tr)

Evgenia Kermeli Ünal (Prof. Dr., History, Hacettepe University, Ankara/Türkiye, evgenia@hacettepe.edu.tr)

Faruk Karaarslan (Assoc. Prof., Sociology, Necmettin Erbakan University, Konya/Türkiye, fkaraarslan@erbakan.edu.tr)

Fethi Gedikli (Prof. Dr., Legal History, Istanbul University, İstanbul/Türkiye, fgedikli@istanbul.edu.tr)

Yunus Apaydın (Prof. Dr., Islamic Law, Erciyes University, Kayseri/Türkiye,
yunusa@erciyes.edu.tr)

Nicholas Barber (Prof. Dr., Constitutional Law, University of Oxford/United
Kingdom, nick.barber@trinity.ox.ac.uk)

Jean-Bernard Auby (Emeritus Prof., Public Law, Sciences Po, Paris/France,
jeanbernard.auby@sciencespo.fr)

Richard Albert (Prof. Dr., Constitutional Law, The University of Texas,
Texas/United States, richard@richardalbert.com)

Süleyman Yılmaz (Prof. Dr., Civil Law, Ankara University, Ankara/Türkiye,
syilmaz@law.ankara.edu.tr)

Dergi Hakkında / About the Journal

DiHA: Disiplinlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi, hukukun çeşitli disiplinlerle kesişim noktasına odaklanan özgün ve disiplinlerarası araştırmaları yayımlamayı amaçlamaktadır. Dergi, hukukun diğer disiplinlerden aldığı katkıları ve hukukun diğer disiplinleri nasıl etkilediğini inceleyen makalelere yer vermektedir.

DiHA, çift kör hakemli ve açık erişimli akademik bir dergidir. Küresel dolaşımı hedefleyen dergi, uluslararası, açık erişimli ve ücretsizdir. Yılda bir sayı olarak Eylül ayında elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Dergi, araştırma makalesi, araştırma notu ve kitap incelemesi türündeki çalışmaları değerlendirmeye alır. Derginin hedef kitesini akademisyenler, araştırmacılar, profesyoneller, öğrenciler ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşlar oluşturur. Dergide Türkçe ve İngilizce yayınlara yer verilmektedir.

*

DiHA: Journal of Interdisciplinary Legal Studies aims to publish original and interdisciplinary research that focuses on the intersection of law with various disciplines. The journal welcomes articles that examine the contributions of other disciplines to law and how law affects other disciplines.

DiHA is a double-blind peer-reviewed and open-access academic journal. Aiming global circulation, it is international, open access, and free of charge. It is published electronically with issue in a year, annually in September.

The journal evaluates research articles, research notes and book reviews. The target group of the journal consists of academicians, researchers, students, related professional and academic bodies and institutions. Turkish and English are welcome within the journal.

İçindekiler / Contents

Editörden / From Editor

Araştırma Makaleleri / Research Articles

1-19 / Hafız Aamir Ali

The Rights of Non-Muslims in Mughal Law after Akbar Shah's Din-i İlahi Movement

Ekber Şah'ın Din-i İlahi Hareketi Sonrası Babür Hukukunda Gayrimüslimlerin Hakları

20-63 / Nur Şirin Atsızelti

Göçmen Suçluluğu: Doğru Soruları Sormak

Migrant Criminality: Asking The Right Questions

64-87 / Abdullah Enes Mollaoglu

Hukuki Çoğulluk Bağlamında Hukukun Neliği Sorununa Muhtasar Bir Bakış

A Concise Overview of the Problem of the Nature of Law in the Context of Legal Plurality

88-101 / İbrahim Keş

Crisis and Transformation of the Public Sphere: A Study on Rights, Identities and Subjectivities

Kamusal Alanın Krizi ve Dönüşümü: Haklar, Kimlikler ve Öznellikler Üzerine Bir İnceleme

102-115 / Halil Çiftçi

Sanhedrin: Yahudilikte Sosyal Hayatı Düzenleyen Üst Mahkeme

Sanhedrin: The Supreme Court Regulating Social Life in Judaism

Editörden

DiHA: Disiplinlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi'nin ilk sayısıyla karşınızdayız. Bu sayıda, hukuk disiplininin farklı yönlerini ele alan zengin ve çeşitli makaleler yer alıyor. Amacımız, hukuk alanında var olan tartışmaları genişleterek okuyucularımıza disiplinlerarası bir perspektif sunmaktır.

İlk makalemiz, Ekber Şah döneminde Babür hukukunda gayrimüslimlerin haklarını irdeleyerek tarihsel bir bağlamda hukukun evrimine ışık tutuyor. Bu çalışma, din ve hukuk arasındaki dinamik ilişkiyi anlamamıza katkı sağlarken farklı inanç gruplarının hukuk sistemleri içindeki yerini sorguluyor.

İkinci makale, göçmen suçluluğu konusuna odaklanarak, bu alandaki tartışmalara yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedefliyor. Doğru soruların sorulması gerektiğine dikkat çeken yazar, göçmenlik olgusunu daha derinlemesine inceleyerek adalet arayışını sorguluyor.

Üçüncü makalede, hukuki çoğulluk bağlamında hukukun mahiyeti sorununa genel bir bakış sunuluyor. Farklı hukuk sistemlerinin ve normlarının etkileşimi, bu çalışmada derinlemesine ele alınıyor ve hukuk felsefesi açısından önemli çıkarımlar yapılıyor.

Dördüncü makale, kamusal alanın krizi ve dönüşümünü inceliyor. Haklar, kimlikler ve öznellikler üzerinden yapılan bu çalışma, toplumsal değişimlerin hukuksal boyutlarını anlamak için önemli bir zemin teşkil edebilir.

Son olarak beşinci makale, Yahudilikte sosyal hayatı düzenleyen Sanhedrin'i ele alıyor. Bu çalışma, tarihi ve kültürel bağlamda, hukuk sistemlerinin nasıl şekillendiğine dair önemli bilgiler sunuyor.

Bu sayıda yer alan makaleler, hukuk alanında geniş bir yelpazede tartışmalara zemin hazırlamakta ve disiplinlerarası bir anlayışı teşvik etmektedir. Her bir çalışmanın, hukuk pratiği ve teorisine yeni bakış açıları kazandırmasını umuyoruz. Dergimizin bu ilk sayısının, hem akademik camiaya hem de okuyuculara faydalı olmasını diliyoruz.

Yayın Kurulu Adına

Yasin Yılmaz

From Editor

We are here with the first issue of the DiHA: Journal of Interdisciplinary Legal Studies. This issue contains rich and diverse collection of articles dealing with different aspects of the law. Our aim is to provide readers with an interdisciplinary perspective by expanding the existing debates in the law.

First article sheds light on the evolution of law historically by analysing the rights of non-Muslims in Mughal law during the reign of Akbar Shah. This study contributes to understanding of the dynamic relationship between religion-law and questions the place of different groups within legal systems.

The second article focuses on the issue of migrant criminality and aims to bring a new perspective to the debates in this field. Drawing attention to the need to ask the right questions, the author analyses the phenomenon of immigration in more depth and questions the search for justice.

The third article provides a brief overview of the question of the nature of law in the context of legal plurality. The interaction of different legal systems and norms is analysed in depth in this study and important implications for the philosophy of law are drawn.

The fourth article analyses the crisis and transformation of the public sphere. This study of rights, identities and subjectivities provides an important basis for understanding the legal dimensions of social changes.

Finally, the fifth article analyses the Sanhedrin, which regulates social life in Judaism. This study provides important information on how legal systems are shaped in historical and cultural contexts.

The articles in this issue provide the basis for a wide range of discussions in the field of law and encourage an interdisciplinary understanding. We hope that each study will bring new perspectives to the practice and theory of law. We hope that this first issue of our journal will be beneficial to both the academic community and the readers.

On behalf of the Editorial Board

Yasin Yılmaz

The Rights of Non-Muslims in Mughal Law after Akbar Shah's Din-i Ilahi Movement

Hafız Aamir Ali *

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderim / Received: 21.08.2024, Kabul / Accepted: 28.09.2024, Yayın / Published: 30.09.2024

Abstract: This article examines Akbar Shah's approach to religious and social reforms during his rule in India. The second section of the article discusses Akbar Shah's religious movement, known as 'Din-i Ilahi', and compares the scope of this movement with the different views expressed by Abū al Fazl and Mawlānā 'Abd al-Qadir Badayuni. The third section analyses the impact of Akbar's religious tolerance on state policy, with a particular focus on the authorisation of non-Muslims to construct places of worship and the provision of state support for religious celebrations. The final section provides a detailed analysis of Akbar's social reforms, with a particular focus on the prohibition of sati (the practice of widows committing suicide by throwing themselves on their husbands' funeral pyre) and marriage reforms. Akbar's reforms are regarded as an exemplar of a more inclusive approach to religious and cultural diversity in India. As part of these reforms, there has also been a legal transformation regarding the rights of non-Muslims. This transformation deserves to be examined from a socio-legal perspective. Ekber's practices, such as allowing non-Muslims to build places of worship and providing state support for religious celebrations, are indicative of his inclusive approach to governance.

Keywords: Akbar Shah, Din-i Ilahi, Religious tolerance, Social reforms, Sati prohibition.

* Dr., Bağımsız Araştırmacı / Independent Researcher, Islamabad/Pakistan, ORCID: 0000-0002-8861-8635, E-mail: hafizaamirali@gmail.com

Atıf/Citation: Ali, Hafız Aamir. "The Rights of Non-Muslims in Mughal Law after Akbar Shah's Din-i Ilahi Movement". *DiHA: Journal of Interdisciplinary Legal Studies*, no. 1 (September 2024): 1-19.

Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Ekber Şah'ın Din-i İlahi Hareketi Sonrası Babür Hukukunda Gayrimüslimlerin Hakları

Özet: Bu makale, Ekber Şah'ın Hindistan'daki yönetiminde dinî ve toplumsal reformlara yönelik yaklaşımını ele alır. İkinci başlık altında, Ekber Şah'ın "Din-i İlahi" olarak bilinen dini hareketi hakkında tartışmakta ve bu hareketin kapsamı, Ebü'l Fazl ve Mevlânâ Abdülkadir Badayuni'nin farklı görüşleri karşılaştırmaktadır. Üçüncü bölümde, Ekber'in dini hoşgörüsünün devlet politikası üzerindeki etkileri incelenir; özellikle gayrimüslimlere ibadet yerleri yapma izni verilmesi ve dini kutlamalara devlet desteği gibi konular ele almaktadır. Son bölümde, Ekber'in gerçekleştirdiği sosyal reformlar, özellikle sati (dul kadınların kocasının cenaze ateşine kendilerini atarak intihar etmeleri) uygulamasının yasaklanması ve evlilik reformları, detaylı bir şekilde incelenmektedir. Ekber'in bu reformları, Hindistan'daki dinî ve kültürel çeşitliliğe yönelik daha kapsayıcı bir yaklaşımın örneği olarak değerlendirilir. Bu reformlar kapsamında gayrimüslimlerin haklarında da hukuki bir dönüşüm yaşanmıştır. Bu dönüşüm sosyo-hukuki bir bakış açısıyla ele alınmayı hak eder. Ekber'in gayrimüslimlerin dini ibadet yerleri yapmasına izin vermesi ve dini kutlamalara devlet desteği sağlaması gibi uygulamalar, onun kapsayıcı yönetim anlayışının bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Ekber Şah, Din-i İlahi, Dini hoşgörü, Sosyal reformlar, Sati yasağı.

Değerlendirme / Review :

Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / *Double-blind peer-reviewed, external independent.*

Etik Beyan / Ethical Declaration :

Bu makale "XVI. Yüzyılda Osmanlı ve Babürlülerin Gayr-i Müslim Politikaları" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *This article is derived from my doctoral thesis titled "Non-Muslim Policies of The Ottomans And Mughals in The 16th Century". Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints :

info@diha.org.tr

Beznerlik Taraması / Similarity Check :

Turnitin

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest :

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The Author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support :

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants, or other support was received.*

Introduction

Akbar Shah (1542-1605), the third Sultan of the Mughal Empire, is regarded as one of the most influential and innovative leaders in Indian history. During Akbar's tenure, the empire underwent a significant political and cultural transformation. The period of Akbar's rule is regarded as a pivotal point in Indian history, characterised by the unification of the multi-religious and multi-cultural structure of the Indian subcontinent and the implementation of significant social and religious reforms.

Akbar Shah's approach to governance was predicated on a philosophy of religious tolerance and social reform. One of the most significant aspects of this philosophy was Akbar's religious movement, known as 'Din-i Ilahi' (Religion of God). The Din-i Ilahi was a religious understanding that sought to appeal to the diverse religious communities in India while also uniting different religious beliefs. However, this movement was met with a range of responses, including both positive and negative criticism. While Abul Fazl, one of Akbar's close advisors, regarded Din-i Ilahi as a novel religious synthesis, Mawlānā Abdul Qadir Badayuni perceived this movement as a departure from traditional Islam.

During Akbar's tenure, significant alterations were also made to the policies of the state. The rights granted to non-Muslims reflected Akbar's inclusive and tolerant approach to governance. Furthermore, Akbar's social reforms were also noteworthy. In particular, the prohibition of *sati* practice and the implementation of reforms to marriage laws had a profound impact on the social structure of India. These reforms underscore the significance of Akbar not only as a ruler but also as a social reformer.

This article will analyse Akbar Shah's religious and social reforms in order to assess how he transformed the multi-religious and multi-cultural society in India. It will also examine the impacts of this transformation during and after his reign, as well as the rights of non-Muslims in Mughal law after the emergence of Din-i Ilahi.

1. The Introduction of Din-i Ilahi

One of the most contentious aspects of Akbar Shah's legacy is the assertion that Din-i Ilahi, or Akbar, had established a novel religion. The term 'Din-i Ilahi' was first employed by Mawlānā 'Abd al-Qadir Badayuni, and it was subsequently endorsed by all subsequent scholars, who continued to utilise the same designation. However, Abū al Fazl did not employ such a term and referred to Akbar's *sul-i Kullī* as '*Āyīn-i Rahmūnī*'. If

we accept the term '*Āyîn-i Rahmūnī*', it can be understood that Akbar did not introduce a new religion, but sought to adapt some of the tenets of Islam to align with the cultural and environmental context of India. Abū al Fazl also offers a defence of this position. If we accept the term *Din-i Ilahi*, it would appear that Akbar was attempting to create a new religion. Those who employ both terms have put forth arguments of their own.¹

2. Transformations in State Policy towards Non-Muslims Following the Emergence of the Divine Religion

Although Akbar initially governed the state in accordance with Islamic principles, the advent of the *Din-i Ilahi* concept led to significant shifts in the administration.

2.1 Authorisation for the Construction of Temples

The construction of temples was permitted for those who accepted the sovereignty of the Islamic state and lived as *dhimmis*, who were free to worship. Concurrently, the edifices erected by the *dhimmis* prior to this period will be permitted to remain in accordance with established regulations. In Islamic literature, it is stated that non-Muslims were prohibited from constructing new shrines or expanding existing ones in territories conquered by Muslims through military means. Such individuals were prohibited from engaging in public worship or proselytizing their beliefs. A number of legal provisions apply to those who reside in an Islamic country and pay the *jizya* tax. In regard to these laws, 'Umar b. 'Abd al-Aziz issued the following directive in a letter to one of his governors:

"It is imperative that you do not allow a cross to be carried in the open." In the event of encountering an open cross, it is imperative to dismantle and demolish it without delay. It was forbidden for Jews and Christians to ride horses with saddles. It was decreed that no female members of the Jewish or Christian communities should ride a camel with an empty saddle; rather, they were to ride a camel with a saddle called *ukaf*. It is recommended that strong speeches be made and that the *dhimmis* are

¹ Mawlānā Abdu al-Qadir Badaoni's *Muntakhab al-Tawarikh* and Abū'l Fazl's *Akbarnāme* are among the basic works that those working on this subject benefit from the most. Shah Nawaz Khan's *Ma'asir al-umara* and Nizāmeddin Aḥmad's *Tabaqāt-i Akbarī* serve as auxiliary works for easier understanding of the subjects.

advised on these matters. "It is forbidden for any Christian who is subject to your rule to wear a *kaftan*, silk dress, or garment."²

Imam Shafi'i, one of the founders of madhhab, offers the following opinion on this matter: It is not permissible for non-Muslims to construct new churches in any territory that is currently under Islamic rule. Furthermore, they will be prohibited from gathering in locations for the purpose of espousing heretical beliefs and from ringing bells.³ In general, those versed in Islamic jurisprudence are in favour of this view. Nevertheless, some scholars maintain that this directive is not a binding Sharia requirement, but rather a matter of custom and practice regarding the construction of new shrines for non-Muslims. If we accept that this is a matter of custom, it follows that the head of state has the authority to authorise the actions of others.

Prior to Akbar's reign, Muslim rulers did not typically intervene in the maintenance of ancient shrines, except in cases where their condition posed a threat to the state. However, Akbar went even further, allowing the construction of new temples and providing personal support to numerous ones. From the outset, the Mughal policy towards Hindu shrines was distinct from that of their predecessors. The Mughal himself had visited a considerable number of Hindu temples and offered praise for their architectural design. During the reign of Humayun, no pagoda was demolished anywhere.⁴ However, Akbar had some pagodas demolished in the early part of his reign (980/1572) in places like Kangra, Benares, etc.⁵

Nevertheless, after 1575 Akbar Shah changed the policy of the state and allowed all non-Muslims, especially Hindus, to build new temples for worship. As a direct result of Akbar's authorisation and, in some instances, his endorsement, non-Muslims also constructed substantial edifices. As a result of the Sultanate's policy of religious tolerance, Christians were permitted to construct churches in major urban centres such as the capital, Agra, as well as Thatta, Lahore and Cambay. The Jinns constructed their own temples at Saturnjaya and Ujjayn. Additionally, Hindu temples were constructed in

² See Abū Yūsuf, *Kitāb al-Ḥarāj* (Kahire: Selefiye, 1969).

³ Muhammad b. Idris as-Shāfi'i, *Al-Umm* (Beirut: Dar al-Marifa, 1990), 218.

⁴ M. L. Roy Choudhury, "Hindu-Muslim Relation During the Mughal Period 1526 to 1707 A.D." *Indian History Congress* 1, no. 9 (1946): 288

⁵ For detailed information see Abdu al-Qadir Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh* (Hansebook, 2020), 980.

cities with a Muslim majority, including Ahmedabad, Agra, and Lahore. Similarly, the Sikhs also constructed a considerable number of new temples in the northern part of the country. Consequently, during Akbar's reign, a considerable number of Hindu, Jainist and Buddhist temples were constructed throughout the Sultanate. Rajah Man Singh, nephew of Akbar's Rajput wife (Choda Bai), brother-in-law of Sultan Jahangir and one of the most authoritative Hindu statesmen of the time, built a magnificent Hindu temple at Brindaband at a cost of five lakh (50,000) rupees. The cost of this undertaking was five lakh (500,000) rupees.⁶

It can be said that the policy of Jahangir, who succeeded Akbar on the Mughal throne, was very complicated in this matter as in other matters. Despite the construction of ten Hindu temples in Benares and a magnificent Hindu temple in Mathura, temples in Mevar, Ajmir and Kengra were demolished by Jahangir's order.⁷ In the 16th century, the Mughals did not destroy any non-Muslim temples on the basis of religious considerations alone. In the tolerant atmosphere fostered by the Mughals, many Hindus contributed to the construction of mosques, and Muslims likewise assisted in the erection of Hindu temples. One notable instance is that of Rajah Man Sing, who spent five hundred thousand rupees on the construction of a mosque in Lahore.

2.2 State Support for Non-Muslim Religious Celebrations

The staging of celebrations, festivities and ceremonial processions was a key aspect of the Sultanate's political and cultural apparatus. These events served to demonstrate the Sultan's power, wealth and glory, thereby reinforcing his authority and prestige. This not only strengthened the link between the people and the sultanate, but also positioned the sultan as a revered and emotionally invested stakeholder in the hearts of the people. Mughal sources indicate that the sultans sought such occasions and engaged in a multitude of rituals and ceremonies, predominantly Islamic traditions but also encompassing Iranian and Indian practices. To illustrate, religious festivals were already in existence; however, Akbar incorporated the Iranian celebration of '*çesine vazen*' (weight celebration) in 1565 and the Iranian celebration of Nowruz in 1582, which persisted until the reign of Aurangzeb. In general, the Mughals held two types of

⁶ Choudhury, "Hindu-Muslim Relation During The Mughal Period", 288-289.

⁷ Nureddin Muhammed Cihangir, *Tüzük-i Cihangiri*. Translated into Urdu by Iqbal Hussein. (Lahore: Al-Faisal Publisher, 2017), 188.

celebrations: those of a religious nature and those of a social or cultural character. Of these, the religious celebrations, including those centred around the offering of sugar and sacrifices, the *Mawlid*, the Miracle Lamp and the celebration of Bairam, are of particular significance. In the field of social and cultural celebrations, a number of notable events were observed, including the celebration of Nowruz, the weighing of individuals, the birth or wedding of princes, the recovery of the sultan from illness, and the celebration of conquest. Hindu religious celebrations such as *Holi*, *Diwali* and *Dussehra* were also observed, albeit with a cultural rather than a religious focus. Akbar and the subsequent Mughal sultans were known to take part in Hindu ceremonies and to offer their support in a number of ways.

In India, both Muslim and non-Muslim individuals engaged in religious observances such as *Holi*, *Diwali*, and *Eid*, or paid their respects. As previously stated, during the reigns of sultans such as Alaeddin Khalaji and Giyaseddin Balaban, participation was observed from the thirteenth century onwards. However, one of the most significant alterations to non-Muslim festivities during the Mughal era was the active involvement and endorsement of the sultans themselves. Some religious celebrations, such as *Holi*, were organised jointly until the end of the Mughal period. In his work *Ayni Akbar*, Abu'l Fazl states that Akbar participated in and supported Muslim festivals and Hindu celebrations such as *Holi*, *Diwali*, *Dussehra*, and *Meccan* celebrations such as *Nowruz* and *Mina Sunday*.⁸ Indeed, Akbar valued non-Muslim celebrations so much that, following the death of his mother, Hindus celebrated *Dussehra*.

Following the death of Sultan Akbar's mother on 4 Rabiulahir 1013/29 August 1604, Akbar and the other viziers in the court observed the practice of shaving their hair, beards and eyebrows in accordance with Hindu custom. Akbar walked several kilometresto his palace, accompanied by his mother's body, which had been transported to Delhi. He participated in the Hindu celebration of *Dussehra* as he had done previously and prohibited the observance of mourning. This tradition of attending Hindu celebrations was continued by the subsequent Mughal sultans. The objective of the state was to foster unity between Hindus and Muslims. In addition to supporting Muslims during festivals, the state also extended its assistance to Hindus on their holy days. In

⁸ Al-Allāmi, *Āyin-i Akbari*, I, Translated into Urdu by Mawlawi Muhammad Fida Ali. (Lahore: Sang-e-Meel Publications, 2015), 410-411.

consequence, the state conveyed the message that Hindus and Muslims were regarded as equals.

3. Some Regulations Made by Akbar

The 16th century was a period of significant and radical change in both Islamic and Turkish history. In this century, following the Arab caliphate, the Ottoman Turks assumed control. Meanwhile, in Iran, the Safavid dynasty, a Turkish ruling house, emerged as the political and spiritual leader of Shiite Muslims. In the final 25 years of the century, the Mughal Turkish sultanate in India reached its zenith. Sultan Akbar began to present himself as the protector and defender not only of Muslims but also of all religions practised in India. Sultan Akbar employed titles such as '*Gazi*' and '*Zill-i Ilahi*' (God's shadow on earth), which had previously been used by Muslim sultans. From 991/1583 onwards, he began to be regarded as the Sultan of the Hindus and even as an *autar* (regent) of God Vishnu. In addition, the Hindu people bestowed upon him the title '*Mahbali*' (all powerful).

The Hindu populace, comprising all social classes and castes, exhibited such profound attachment to the Sultan that they would refrain from partaking in their morning repast until they had beheld his countenance. Those who were awaiting the sultan's arrival outside the palace would immediately prostrate themselves upon seeing his face.⁹ The sultan had made the Hindu and Muslim populations equal in order to demonstrate that the state was responsible for ensuring the prosperity of all its subjects, thereby fostering greater unity between Hindus and Muslims. For this reason, both Hindus and Muslims recognised Akbar as their ruler and founder.

3.1 Sati Reform

In addition to the fundamental reforms he introduced into the social life of the Muslims, Akbar also made radical changes to the daily life and lifestyle of the Hindus. For the Hindu population, Akbar's revolutionary regulations encompassed a number of significant reforms, including those pertaining to *sati*, the age of marriage, freedom of conversion, and the provision of education. It is evident that individuals born into a free state are constrained by the traditions and laws of their forefathers and the society in which they reside. Every society has its own set of rules, and some of these may be

⁹ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 511-512.

perceived as reasonable and rational by those within the society, while being regarded as tyrannical by others. For Indian women, *sati* represents a particularly salient example of this phenomenon. *Sati* is defined as the act of self-sacrifice in which a woman enters the funeral pyre of her husband and burns to death.¹⁰

The practice of *sati* is observed in India due to a combination of religious beliefs and social pressures. Those who practised *sati* were regarded as sacred and held in high esteem. Furthermore, it is commonly held that the families of widows retain a respected position within society.¹¹ It is postulated that the rationale behind the inception of this tradition was to avert the possibility of women falling into the hands of enemy forces following the demise of their husbands, who were typically of noble status, in combat. Initially, this tradition was a personal sacrifice, but it was subsequently accepted and practised by the general public. Another reason for this is that it is common for Hindus to marry off girls at a very young age. The objective is to prevent the young girl from killing her old husband by poisoning him. Despite the Muslim rulers' intention to abolish this irrational practice following when they came to power in India, they were unable to fully eradicate the *sati* tradition due to the Hindu perception of this as an infringement upon their religious freedom and the potential for rebellion.

Nevertheless, the state authorities were granted the prerogative to decide whether or not this custom could be carried out. Nevertheless, state officials were also instructed to refrain from readily authorising this practice. The renowned Arab traveller Ibn Battuta, who visited India during the reign of Muhammad Shah Tughluq in 734/1334, provides a detailed account of this policy of the state as follows: "If a Hindu dies within the borders of the Sultan of India, permission must be obtained from the Sultan for cremation."¹² Despite the efforts of Muslim rulers, this tradition continued among Hindus, especially in villages far from the government. In his travelogue, 'On Hindus Burning Themselves',¹³ Ibn Battuta presents a separate chapter dedicated to the three instances of

¹⁰ Ali Gül, *Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü*, (İstanbul: İz Yayınları, 2018), 348.

¹¹ Hüsne Hilal Şahin, "Ekber Şah ve Dinî Reformu" (PhD thesis, Ankara University Institute of Social Sciences, 2014), 110-111.

¹² Ibn Battuta, *Rihletü Ibn Battûta*, vol. 3 (Rabat: Akademiyya al-Memleke al-Maghribiyya, 1417/1996), 100.

¹³ Ibn Battuta, 100.

sati that he personally witnessed. Ibn Battuta states that upon witnessing the burning alive of three women, he fainted and nearly fell from his horse.¹⁴

As Ibn Battuta was not Indian, he found the scene peculiar, yet it was a common occurrence for all, regardless of religious affiliation, who observed it. Although it was not a strict rule for widows to burn themselves, it had become a deeply entrenched cultural practice. Seydi Ali Reis, the Ottoman captain-general who arrived in India during the reign of Humayun Shah, lists the burning of widows by Hindus among the unusual customs of India. Abū'l Fazl states that the lives of widowed women who did not perform *sati* would continue with various difficulties. In Abul Fazl's words, 'if the widowed women do not accept to be burnt to death voluntarily and say *sati* as a *riya*, then the life of those women would be so sad that death would be a better remedy compared to their suffering.'¹⁵ This suggests that Hindu women perform *sati* for five reasons:

1. Subsequent to the bereavement of her spouse, the woman in question lapses into a state of unconsciousness, during which her relatives retrieve her and proceed to ignite her.
2. Such women enter the fire of their own will, motivated by a deep love for their deceased husbands.
3. They sacrifice themselves out of shame.
4. Such people do not shun away from the prospect of suffering burns as a result of adherence to established traditions and customs.
5. The individual in question was set on fire by her husband's relatives without her consent.

From the outset, the Mughals had opposed this custom and every subsequent Sultan had endeavoured to abolish it completely. Sultan Humayun was the first to attempt to put an end to this practice, seeking to prohibit it entirely. Despite the desire of some

¹⁴ Hafiz Aamir Ali, "İbn Battuta'nın Gözünden Hindistan", *Selcuk University Journal of Seljuk Studies*, no. 17 (January 2023): 71-96.

¹⁵ Allāmī, *Āyin-i Akbarī*, 295.

women to engage in *sati*, they were not permitted to do so.¹⁶ Sultan Akbar attempted to abolish this practice through both coercive and persuasive means. The edict prohibiting *sati* is as follows: "If a Hindu woman wishes to be cremated with her husband, she should not be prevented from doing so; however, if she does not wish to be cremated, she should not be forced to do so against her will."¹⁷

Ebü'l Fazl Âyîn-i Akbarî also included this among his instructions. The *kûtval* (the local administrator of a city or town) was instructed that "no woman shall be compelled to perform *sati* against her will."¹⁸ This prohibition was extended to Rani Damayyam, who was similarly prevented from performing *sati*.¹⁹ Indeed, when Rani Damayanti was informed that she was to be compelled to perform *sati* against her will, Sultan Akbar himself rode a horse to the scene and intervened to save her life.²⁰ It was common practice for a girl widowed at a young age to remarry a Hindu man whose husband had died instead of performing *sati* (995/1587).²¹

Their objective was to halt the *sati* incidents without resorting to the use of state power. The risk of inciting rebellion among the Hindu population, on the grounds of interference with their religious practices, was a significant concern. Akbar was the first to take action to halt the practice of *sati*, laying the foundation for subsequent rulers to eradicate it entirely.

Subsequently, Sultan Jahangir enacted a more stringent penalty, namely the death sentence, for those who practised *sati*. However, Sushil Chaudhury argues that these prohibitions were merely enshrined in state edicts, and that the practice of *sati* persisted among the populace.²² Indeed, Sultan Jahangir himself recorded in his memoirs that following the demise of Rajah Bahu Sing in the city of Dekkan, his two wives and eight

¹⁶ Mohammed Shamsuddin, "A Brief Historical Background Of Sati Tradition in India", *Religion and Philosophical Research* 3, no. 5 (2020): 56.

¹⁷ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 540.; Sushil Chaudhury, "A Note on 'Sati' in Medieval India", *Indian History Congress* 2, no. 26 (1964): 81.

¹⁸ Cevat İzgi, "Kûtval", *The TDV Encyclopedia of Islam*, vol. 26, (Ankara: 2002), 503-504.

¹⁹ Allāmī, *Âyîn-i Akbarî*, 1, 579.

²⁰ Allāmī, *Akbarnama*, vol. 2, 42.

²¹ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 528.

²² Chaudhury, "A Note on Sati", 81-82.

concubines committed *sati* as a gesture of devotion and loyalty.²³ In his memoirs, Padishah Jahangir stated that the motivation behind women's *sati* was the woman's love for her deceased husband, her father's respect, or to avoid causing embarrassment to her sons-in-law.²⁴ After Jahangir, Shah Jahan, who ascended the throne of the Mughals, strictly prohibited *sati* and ordered the education of the children of widows. Subsequently, in 1663, Emperor Aurangzeb issued an edict to the entire country, explicitly banning the practice of *sati* and ordering state officials to enforce this prohibition.²⁵ It can be reasonably asserted that the Mughals employed a multifaceted approach to eradicating the custom of *sati*, utilising both incentives and coercion. Nevertheless, it is evident that an edict could not eradicate centuries-old traditions and customs. Furthermore, given the vast expanse of India, even if this situation changes in urban areas, it is probable that it will persist in rural regions. Consequently, the most effective approach would be to gradually phase out these traditions.

3.2 Regulations on Marriage and Circumcision

Historical records usually include information pertaining to the birth and marriage of princes and princesses. In the case of the Mughals, Babur himself and subsequently Gulbeden Begum provided information regarding their marriages and offspring. Both the father and daughter provided information about the Timurid princes in their memoirs. According to Baburnama and Hümâyunnama, the average age for marriage in the Timurids was eighteen for boys and fourteen for girls, with some exceptions.²⁶ Akbar himself had married numerous Hindu women, both free and concubines. However, the age of women at the time of marriage is not recorded by any historian of the period. It can be stated with certainty that the age of marriage among Hindus was even younger.

To illustrate, in 1641 in the capital Agra, Banarasi Das The Ardhakathānaka,²⁷ a merchant of the Jainite religion, aged approximately fifty-five, states in his memoirs that he had at least four marriages at a very young age. Banarsidas was married at the age

²³ Cihangir, *Tüzük-i Cihāngiri*, vol. 2, 164.

²⁴ Cihangir, vol. 1, 113.

²⁵ Chaudhury, "A Note on Sati", 82.

²⁶ Shadaba Bano, "Age of Marriage in Pre-Colonial India", *Indian History Congress*, no. 64 (2003), 596-597.

²⁷ For acquaintance with the tefaruat of the book see Eugenia Vanina, "The Ardhakathanaka by Banarasi Das: a Socio-cultural Study", *Journal of the Royal Asiatic Society* 3, no. 5 (1995).

of eleven, and he states that he was the same age as his wife. Additionally, he notes that two of his sisters were married at the age of ten.²⁸ Abū'l Fazl indicates that, in general, the age of marriage for girls among Hindus is not considered appropriate to be less than eight and more than ten.²⁹ While the precise age of marriage for girls is not clearly discernible from this information, it is certain that they were married at a very young age.

In 990/1582, Akbar implemented certain reforms pertaining to marriage. In accordance with the recently introduced legislation, the minimum age for marriage is set at sixteen for boys and fourteen for girls.³⁰ The rationale behind the introduction of this legislation was the observation that children born at a young age were particularly vulnerable. Abū'l Fazl elucidates the rationale behind the sultan's prohibition of marriage at a young age, citing the concern that such marriages would result in the loss of the rationale behind this legislation was the belief that marriage at a young age would result in greater harm than benefit, as it would be a blessing from Allah.³¹ To implement this law, the couple intending to marry was required to certify their age before the *kutval* (administrator).³² Furthermore, it was stipulated that the consent of not only the parents but also the groom and bride should be obtained for marriage.³³ However, Badayuni records that instead of implementing this law, the officials appointed by the state were complicit in bribery, accepting substantial sums of money from the people.³⁴

Akbar Shah himself had initially followed this law and married his sons when they reached this age. The three princes, Shahzade Selim, Shahzade Murad and Shahzade Danyal, were aged sixteen, seventeen and sixteen respectively when they were married. Abu'l Fazl also asserts that no member of the dynasty was married before reaching the age specified by law.³⁵ Sultan Jahangir's princes Hosrow, Parviz, Hurram and Shahriyar, for example, were married at the ages of fifteen, sixteen, eighteen and fifteen,

²⁸ Banarsidas, *The Ardhakathānaka*, English translation; Mukund Lath (Jaipur: Half a Tale 1981), 16.

²⁹ Allami, *Āyin-i Akbari*, vol. 2, 281.

³⁰ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 498.

³¹ Allami, *Āyin-i Akbari*, vol. 2, 369.

³² Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 551.

³³ Şahin, "Ekber Şah ve Dinî Reformu", 109.

³⁴ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 551.

³⁵ Shadaba Bano, "Age of Marriage in Pre-Colonial India", *Indian History Congress*, no. 64 (2003), 598.

respectively. It is also noteworthy that Mughal women often married at a late age or remained unmarried.³⁶ Another significant reform introduced by Akbar Shah pertained to the practice of marriage within the family.³⁷ In the twenty-eighth year of his reign (1582), Akbar issued a decree that prohibited marriage with the daughters of close relatives, including uncles, aunts, and other extended family members. The rationale behind this prohibition was the perception that the girls' inclination towards marriage was minimal.³⁸

Abu al-Fazl himself cites the following statement by Akbar Shah as a justification for this prohibition: "Marriage to strangers is preferred because it facilitates the transition from unfamiliarity to familiarity." "No matter how many marriages to a known person, it is still shameful."³⁹ Nevertheless, this law was not taken into consideration by the general public or members of the dynasty themselves. Akbar's eldest daughter, Shahzadeh Khan Khan Khan, married her cousin Muzaffar Hussain Mirza in 1594, at the age of twenty-five. Another daughter, Shahr-un Nisa, married her cousin, Shahrukh Mirza, in 1594. Jahangir's daughters Bihar Begum and Shahzade Perviz b. Jahangir were both married to their cousin Tahmuras b. Daniyal b. Akbar Shah.⁴⁰ It is notable that Shahzade Perviz b. Jahangir was married to a cousin, which is a practice that was not uncommon during this period.⁴¹

In our opinion, Akbar's policy of allowing marriages between Hindus and Muslims with individuals from other classes and castes than their own relatives or society, and the integration of society, may have been a way of facilitating social integration. Given the prevalence of Hindu-Muslim marriages in certain regions of India, and the issuance of an edict by Jahangir himself, banning such marriages upon his ascension to the throne, it is evident that the practice was not uncommon.⁴²

³⁶ The reason for the late marriage of Mughal women was the lack of suitable men for them. The dynasty is quite interesting for the marriage of women. Bano, "Age of Marriage in Pre-Colonial India", 599-600.

³⁷ Because cousin marriage is quite common in the Indian subcontinent, especially among Muslims.

³⁸ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 449.

³⁹ Allami, *Āyin-i Akbari*, vol. 2, 368.

⁴⁰ Bano, "Age of Marriage in Pre-Colonial India", 599.

⁴¹ Cihangir, *Tüzük-i Cihângîrî*, vol. 1, 202.

⁴² Cihangir, *Tüzük-i Cihângîrî*, vol. 2, 139.

In the thirty-second year of Akbar Shah's reign (995/1587), a law was enacted regulating single marriage and banning second marriages for men without sufficient justification. The rationale provided for this prohibition was the belief that "a man should have one wife, for God is one."⁴³ Abul Fazl articulates the rationale for this prohibition through Akbar's own words: "It is a man's inclination to desire more from a woman."⁴⁴ Nevertheless, a second marriage could be performed in the event of infertility.⁴⁵ It is also likely that the practice of bride price was abolished. This reform on marriage may have been influenced by Christian teaching, but it was also a challenge to implement fully. This was primarily due to the fact that Akbar himself had numerous marriages, as did the prominent statesmen who accompanied him, including Abu al-Fazl, Sheikh Mubarak, Mawlānā Badayuni, and Rajah Man Sing. It seems likely that Akbar was aware of this and would often tell women that they had devalued themselves by entering into multiple marriages.⁴⁶ His law was well received by Hindus and Christians, who also permitted only one marriage. Given Akbar's impartiality towards his subjects, it seems reasonable to conclude that he would have enacted the same law for Muslims.

3.3 Law on Circumcision of Male Children

The practice of circumcision among male children is a tradition that can be traced back to the Semitic/Abrahamic religions, namely Judaism, Islam and Coptic Christianity. However, evidence suggests that this practice has existed since prehistoric times and is not confined to a specific geographical area. In the Torah, circumcision of male children is identified as a sign of the covenant between God and the generation of Abraham.⁴⁷ This practice was subsequently adopted by the Children of Israel. In the first book of the Torah, Genesis, this command was explicitly given to the Children of Ishmael.⁴⁸

⁴³ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 529.

⁴⁴ Allami, *Âyin-i Akbari*, vol. 2, 369.

⁴⁵ Şahin, "Ekber Şah ve Dinî Reformu", 109.

⁴⁶ Allami, *Âyin-i Akbari*, vol. 2, 369.

⁴⁷ Salime Leyla Gürkan, "Sünnet", *The TDV Encyclopedia of Islam*, vol. 38 (Ankara 2010), 155-157.

⁴⁸ The condition of the covenant I made with you and your progeny is this: All the men among you will be circumcised. You must be circumcised. Circumcision will be a sign of the covenant between us. Every male child eight days old shall be circumcised, even slaves born in your house or bought from a foreigner who is not of your lineage. This will continue throughout your generations to come. (Torah, Genesis, 17/10-14.)

According to this book, Abraham was ninety-nine years old when he was circumcised. Ishmael, his son, was thirteen years old when he underwent the procedure.⁴⁹ Additionally, both Luke⁵⁰ and John⁵¹ attest that within Judaism, it was customary to circumcise the child on the eighth day, even if it coincided with the Sabbath. According to Jewish tradition, Jesus (pbuh) was circumcised on the eighth day of his birth.⁵² However, St. Paul strongly opposed this practice,⁵³ writing in his letters that it is more important to fulfil God's commands than to undergo such a superficial act.⁵⁴ In Islam, circumcision occupies a significant position. While there is no explicit command regarding circumcision in the Qur'an, its importance is elucidated in numerous hadiths. In a hadith narrated from Abu Hurayrah (may God be pleased), circumcision is described as being part of nature.⁵⁵ In other religions in India, circumcision is not considered necessary, and there is no mention of it in their holy books. Hinduism, Jainism, Buddhism and even Sikhism all make clear that circumcision is not an appropriate practice.⁵⁶

Akbar Shah issued an edict in 999/1591, introducing regulations regarding the age of circumcision for boys. As circumcision was not a practice observed in Indian religions,

⁴⁹ Abraham was ninety-nine years old when he was circumcised. His son Ishmael was circumcised at the age of thirteen. (Torah, Genesis 17/24-25.)

⁵⁰ The Holy Bible, Luke, 1/59.

⁵¹ The Holy Bible, John, 7/23-24.

⁵² On the eighth day, when it was time to circumcise the child, He was called Jesus. Bible, Luke, 2/21.

⁵³ Was one circumcised when called? Let him not try to remove it. Was another called uncircumcised? Let him not wish to be circumcised. Neither circumcision nor uncircumcision matters. The important thing is To keep the commandments of God. Let everyone remain in the state in which he was called. (Bible, First Letter to the Corinthians, 7/18-20.)

⁵⁴ Bible, Letter to the Romans, 2/25-29.

⁵⁵ Some of the things befitting the human soul from birth are the following: Washing and rinsing the mouth with water, inhaling water into the nose and cleansing it. Cutting the moustache (or shortening it), cutting the nails, removing the hair from the armpits, removing the hair from the skirt, and circumcision; Muhammad bin Ismā'il al-Bukhārī, *Al-Jāmi al-Sahih*, Kitab al-Libas, , 1st edition, (Beirut: Dāru Taqwī al-Najāt, 2001), Hadith 5889, 160.

⁵⁶ The following poem by the poet Baghat Kebir in the Sikh religious book Granth Sahib shows this; 'Circumcision is performed out of love for women; I do not believe in it, O Brothers of Destiny. If Allah had wanted me to become a Muslim, it would have cut itself. If circumcision makes a man a Muslim, what about the woman?' Sri Granth, Guru Granth Sahib, (English translation; Kulbir Singh Thind), Singh Sahib Sant Singh Khalsa, MD Hand Made Books, Arizona, Poem no; 477/16-17.)

the edict applied solely to the Muslim population.⁵⁷ In accordance with the edict issued during the reign of Akbar, the child to be circumcised had to have reached the age of twelve years.⁵⁸ In accordance with this edict, a child who has reached the age of twelve may undergo circumcision if they express a desire to do so. Conversely, if the child does not wish to be circumcised, they will not be circumcised. The rationale behind this legislation is elucidated as follows: "How can a circumcision be obligatory for a newborn infant when it is incapable of fulfilling the fard?" Abul Fazl also provides the following directive to the administrators on this matter: "Do not circumcise those under the age of twelve."⁵⁹ Nevertheless, no impediment was imposed on those above this age. This legislation was largely disregarded by the populace, and to this day, Muslim boys are typically circumcised within the first month of life.

Conclusion

In conclusion, the reign of Akbar Shah in India was characterised not only by military and political developments, but also by religious and social reforms. Akbar's religious movement, known as 'Din-i Ilahi', reflects his endeavour to create unity and harmony among the various communities in India by uniting disparate religious beliefs. The Din-i Ilahi may be regarded as both a synthesis that sought to integrate into the social and religious structure of the period, and as an approach that encouraged religious diversity in India.

Akbar's policies, such as permitting non-Muslims to construct places of worship and providing state support for religious observances, demonstrate his commitment to an inclusive approach to governance. Akbar's social reforms, particularly the prohibition of the *sati* practice and the introduction of marriage reforms, significantly transformed the social structure in India. These reforms addressed social injustices and promoted a broader understanding of social equality and justice. These initiatives have earned Akbar a prominent place in history, not only as a ruler but also as a reformer.

In conclusion, Akbar Shah's religious and social reforms constitute an important turning point in India's history. These reforms were influential in shaping the social and

⁵⁷ Badaoni, *Muntakhab al-Tawarikh*, 540.

⁵⁸ Allami, *Āyin-i Akbarī*, vol. 2, 361.

⁵⁹ Allami, *Ayin-i al-Akbarī*, vol. 1, 579.

cultural structure both during and after his reign. Akbar's reformist approaches demonstrate his leadership qualities and his efforts to increase the harmony of the multi-religious society in India.

Kaynakça | Bibliography

Abū Yūsuf. *Kitāb al-Ḥarāj*. Cairo: Selefiye Edition, 1969.

Ali, Hafiz Aamir. "İbn Battuta'nın Gözünden Hindistan". *Selcuk University Journal of Seljuk Studies*, no. 17 (January 2023): 71-96.

Badaoni, Abdu al-Qadir. *The Muntakhab al-Tawarikh*, Hansebook, 2020.

Banarsidas. *The Ardhakathānaka*. Translated by Mukund Lath. Jaipur: 1981.

Bano, Shadaba. "Age of Marriage in Pre-Colonial India". *Indian History Congress*, no. 64 (2003): 596-602.

Chaudhury, Sushil. "A Note on 'Sati' in Medieval India". *Indian History Congress 2*, no. 26 (1964): 81.

Choudhury, M. L. Roy. "Hindu-Muslim Relation During the Mughal Period 1526 to 1707 A.D.". *Indian History Congress 1*, no. 9 (1946): 282-296.

Cihāngir, Nūreddīn Muhammad. *Tüzük-i Cihangiri*. Translated into Urdu by Iqbal Hussein. Lahore: Al-Faisal Publisher, 2017.

El-Allāmī, Abū'l Fazl. *Āyīn-i Akbarī*. Translated into Urdu by Mawlawi Muhammad Fida Ali. Lahore: Sang-e-Meel Publications, 2015.

El-Allāmī, Abū'l Fazl. *Akbarnama*. Vol. 1. Terhan: Messasa-yi Tahkikāt Farhangi, 1952.

Al-Bukhari, Muhammad bin Ismā'īl. *Al-Jāmi al-Sahih*, Kitab al-Libas. 1st ed. Beirut: Dāru Taqvi al-Najāt, 2001.

Al-Shafī'i, Muhammad b. Idrīs. *Al-Umm*. Beirut: Dar al-Marifa, 1990.

Vanina, Eugenia. "The Ardhakathanaka by Banarasi Das: A Socio-cultural Study." *Journal of the Royal Asiatic Society 3*, no. 5 (1995).

Sri Granth. *Guru Granth Sahib*. Translated into English by Kulbir Singh Thind. Arizona: Singh Sahib Sant Singh Khalsa, MD Hand Made Books.

Gül, Ali. *Ansiklopedik Hinduizm Sözlüğü*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2018.

Gürkan, Salime Leyla. “Sünnet”. *DİA (The TDV Encyclopedia of Islam)* 38 (İstanbul: 2010): 155-157.

Ibn Battuta. *Rihlet-ü Ibn Battûta*. Rabat: Akademiyetül Memleketül Maghribiyye, 1417/1996.

Izgi, Cevat. “Kütvâl.” *DİA (The TDV Encyclopedia of Islam)* 26 (Ankara: 2002): 503-504.

Shamsuddin, Mohammed. “A Brief Historical Background of Sati Tradition in India”. *Religion and Philosophical Research* 3, no. 5 (2020): 44-63.

Şahin, Hüsne Hilal. *Ekber Şah ve Dini Reformu*. PhD thesis, Ankara University Institute of Social Sciences, 2014.

Göçmen Suçluluğu: Doğru Soruları Sormak

Nur Şirin Atsızelti *

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderim / Received: 20.08.2024, Kabul / Accepted: 28.09.2024, Yayın / Published: 30.09.2024

Özet : Bu makale, göçmen suçluluğuna ilişkin mevcut literatürü değerlendirerek, bu alandaki araştırmaların yöntemsel zorluklarını ve bulgularını incelemektedir. Göçmen suçluluğuna dair ilk çalışmalar genellikle göçmenlerin suç oranlarını yerlilerle karşılaştırarak yapılan araştırmalardır. Bu çalışmalar, göçmenlerin suç oranlarının yerli nüfustan daha yüksek olup olmadığını anlamaya yönelik olmuştur. Ancak, bulgular coğrafi bölge ve döneme göre değişiklik göstermektedir. ABD'deki araştırmalar, göçmenlerin suç oranlarının genellikle yerli nüfustan düşük olduğunu göstermekteyken, Avrupa'daki bulgular daha karmaşık bir tablo sunmaktadır. Makale, göçmen suçluluğunu araştırmanın zorluklarına dikkat çekmektedir; bu zorluklar arasında güvenilir veri bulma, ayrımcı muamele, ve suçun karanlık sayıları yer almaktadır. Göçmen suçluluğu konusundaki en önemli literatür çalışmaları, göçmenlerin suç eğilimleri ile ilgili farklı veri kaynaklarından elde edilen bulguları analiz ederek, göçmenlerin suç oranlarının artışı veya azalışını etkileyen faktörleri ele almaktadır. Ayrıca, Avrupa'daki göçmen suçluluğu üzerine yapılan son sistematik derlemeler, çeşitli metodolojik sınırlılıkları ve uluslararası karşılaştırmaların zorluklarını da vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göçmen suçluluğu, Yöntemsel zorluklar, Suç oranları karşılaştırması, Veri güvenilirliği, Avrupa ve ABD Araştırmaları.

* Doktora Öğrencisi / Ph.D. Student, Marmara Üniversitesi, İstanbul/Türkiye, ORCID: 0000-0002-0110-8393, E-mail: sirinbuyukcoskun@gmail.com

Atıf/Citation: Atsızelti, Nur Şirin. "Göçmen Suçluluğu: Doğru Soruları Sormak". *DiHA: Journal of Interdisciplinary Legal Studies*, sy 1 (Eylül 2024): 20-63.

Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Atıf-GayriTicari-Türetilmez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Migrant Criminality: Asking The Right Questions

Abstract: This article presents a review of the existing literature on the topic of immigrant criminality, with a particular focus on the methodological challenges and findings of research in this area. The initial studies on immigrant criminality were predominantly conducted through a comparative approach, whereby the crime rates of immigrants were juxtaposed against those of the native population. The objective of these studies was to ascertain whether the crime rates of immigrants are higher than those of the native population. However, the findings of these studies vary depending on the geographical region and period under examination. While studies conducted in the United States indicate that immigrants' crime rates are generally lower than those of the native population, findings in Europe present a more complex picture. The article identifies the challenges inherent in researching immigrant criminality, including the sourcing of reliable data, the issue of discriminatory treatment and the difficulty of quantifying the extent of criminality among migrants. The most significant studies in this field address the factors influencing the increase or decrease of migrants' crime rates by analysing findings from a range of data sources on migrants' crime trends. Furthermore, recent systematic reviews on migrant criminality in Europe also highlight various methodological limitations and the difficulties of international comparisons.

Keywords: Immigrant Criminality, Methodological Challenges, Crime Rates Comparison, Data Reliability, European vs. American Studies.

Değerlendirme / Review :

Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / *Double-blind peer-reviewed, external independent.*

Etik Beyan / Ethical Declaration :

Bu makale "Avrupa'da Göçmen Suçluluğu Üzerine Yapılan Ampirik Araştırmaların Sistematik Derlemesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *This article is derived from my master thesis titled "Systematic Review of Empirical Studies on Immigrant Criminality in Europe". Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints :

info@diha.org.tr

Benzerlik Taraması / Similarity Check :

Turnitin

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest :

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The Author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support :

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants, or other support was received.*

Extended Summary

Immigrant criminality has been a longstanding topic of academic inquiry, exploring crime rates within immigrant communities and the impact of these rates on host societies. Historically, immigrants have often been viewed as potential threats by societies, and this perception has influenced social science research. Social Identity Theory suggests that immigrants may experience social exclusion and prejudice, which can affect their criminal behavior. Therefore, understanding and managing immigrant criminality requires asking precise and effective research questions, which not only aids in comprehending immigrant crime patterns but also in developing appropriate social policies for societal harmony. Data sources, methods, and analytical techniques used in studying crime are crucial in this context.

Historically, the addition of an external group to a community can lead to the perception of this new group as a problem. Even if immigrants come through labor agreements, they may still be viewed as a societal issue. For the public, external groups are perceived as threats, while for governments, they represent a new uncertainty that needs management and control. Initial questions often revolve around whether immigrants pose a threat to personal and property safety, commit more crimes than locals, or disrupt local livelihoods and resource distribution.

The first step in explaining crime is accurately identifying the crime and the perpetrator in the real world. However, obtaining precise data on crime numbers, distribution, offenders, or patterns is challenging. Crime statistics can vary based on how crime is operationalized, the nature of the statistics, the types of crimes included, the unit of analysis, and reporting rates. One major challenge in immigrant criminality research is finding reliable data. Many countries' judicial data lack detailed information on suspects' origins or legal status. Additionally, low reporting rates of crimes by immigrants can result in incomplete data.

Other methodological challenges include discriminatory treatment of immigrants, deportation of undocumented immigrants, and the criminalization of immigration law violations. Accurate understanding of immigrant criminality requires detailed data on different types of crimes. Data can be macro-level, such as city or country-wide crime statistics, or micro-level, such as individual self-reports. Macro data typically comes from official crime records, while micro data often come from self-report surveys. Differences between official crime statistics and actual crime rates, known as “dark figures,” arise because not all crimes are reported to the police. Factors such as distrust in the police, fear of deportation, discrimination, or difficulty accessing police services contribute to this issue. Conversely, “over-representation” can occur when certain groups are more frequently investigated or convicted compared to others.

Two main approaches have been used to study the relationship between immigration and crime: individual-focused and aggregate-focused approaches. The individual-focused approach examines characteristics that make immigrants more or less prone to crime, while the aggregate-focused approach looks at how immigration affects crime rates among both immigrants and natives. Over the past 30 years, migration studies have expanded rapidly across disciplines, influenced by increasing migration and states’ efforts to control it. Initial studies of immigrant criminality began in the U.S., with findings suggesting that immigration did not increase crime rates and may even reduce them. In contrast, European research has shown mixed results. A 2009 academic book highlighted the varying findings and insufficient data quality in European studies. Early studies often asked whether immigrants committed more crimes than natives. U.S. studies generally found lower crime rates among immigrants compared to natives, while European studies varied. Research from the 2010s showed differences in findings across countries, with some reporting higher crime rates among immigrant youth and others finding no significant difference. Subsequent research questions have expanded to include differences in arrest rates, the impact of legal status on crime likelihood, generational differences in crime rates, and the role of socio-economic conditions and integration processes. The criminalization of migration, or viewing immigration through a security lens, has led to new research areas examining systemic disadvantages and discrimination against immigrants.

Giriş

Tarih boyunca olduğu gibi bir topluluğa yabancı olan başka bir topluluk eklendiğinde bu dış grup daha önce orada bulunan grup tarafından bir sorun olarak tanımlanabilmektedir.¹ Bu yabancı topluluk işçi göçü anlaşmalarında olduğu gibi davet üzerine bile gitseler, bir toplumsal sorun olarak algılanmalarının önüne geçemeyebilir.² Halk için dış grup tehdidi, devlet için de yönetilmesi ve kontrol edilmesi gereken yeni bir bilinmezliktir. Bu nedenle bu yeni topluluğu ve toplumsal sorunu tanıma süreci olumsuz sorular ile başlar: “Göçmenler canımıza ve malımıza zarar verir mi? Yerlilerden daha mı fazla suç işliyorlar? Geçinirken bizim geçimimize mani olacaklar mı? Bizim kaynaklarımızı azaltacaklar mı?” ve benzerleri.

Toplumun artık yeni bir parçası olan göçmenleri ve ev sahibi topluma etkilerini yönetebilmek ve tüm toplumun huzurunu temin edecek sosyal politikalar üretebilmek için ise doğru ve yapıcı sorular sormak ve bunları doğru yöntemlerle araştırmak oldukça hayatidir. Bu makalenin konusu olan göçmenlerin suç işleme davranışına ilişkin sorulara gelirse bu sorular sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerini ilgilendirse de temelde kriminoloji disiplini içinde cevap aramak daha verimli olacaktır. Bir sosyal bilimler disiplini olan kriminolojinin temel amacı insanların suç davranışını anlamak, açıklamak, nasıl önlenebileceğini keşfetmek, suçu önlemek ve cezalandırmak için uygulanan ceza adalet politikalarının etkinliğini test etmektir.

1. Nasıl Ölçeriz?

Suçu açıklayabilmek için araştırılacak suçu ve faili gerçek dünyada tam olarak tespit edebilmek gerektiği varsayılır. Ancak işlenmiş suçların tam sayısı, yayılımı, faili veya örüntüsü hakkında yüzde yüz gerçeğin bilgisine sahip olmak oldukça zordur. Suç hakkında ulaşılan sayısal değerler suç kavramının nasıl operasyonelleştirildiği, insanların işlenen suçları bildirme oranı, işlenen suçların ne kadarının tespit edilip ne kadarının mahkumiyet ile sonuçlandığı, araştırmalara kaynaklık edecek istatistiğin suçu nasıl tespit ettiği, ne tür suçları içerdiği, hangi analiz birimine göre ölçtüğü gibi özelliklere göre

¹ Sosyal Kimlik Teorisi için bkz. Henri Tajfel ve John C. Turner, “An Integrative Theory of Intergroup Conflict”, ed. W. G. Austin ve S. Worchel, *The Social Psychology of Intergroup Relations*, Monterey CA: Brooks/Cole. 1979: 33-37.

² Heike Knortz, *Gastarbeiter: Bilinenin Ötesinde*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011).

değişebilmektedir.³ Bu genel zorlukların yanında göçmen suçluluğu araştırmalarındaki en büyük zorluklardan biri güvenilir veri bulmaktır. Birçok ülkenin adli verileri şüpheli/sanığın kökeni veya hukuki statüsüne dair ayrıntılı bilgi içermez. Ayrıca, göçmenlerin mağduriyetleri polise bildirme oranları düşük olduğu için göçmenler arasındaki suçlar verilere tam yansımayaabilir. Diğer zorluklar arasında göçmenlere karşı ayrımcı muamele nedeniyle aşırı temsiliyet, düzensiz göçmenlerin sınır dışı edilmesi ve göçmenlik yasalarının ihlalinin de suç sayılması yer alır. Bu gibi ölçüm zorlukları nedeniyle göçmen suçluluğunu doğru anlamak için suç türüne göre ayrıntılı verilere ihtiyaç vardır. Suçu ölçmek için kullanılacak veriler makro veya mikro düzeyde olabilir. Makro veriler şehir yada ülke gibi bir coğrafi birimde işlenen toplam suç sayısını ve mağduriyet sayısına dair istatistiki bilgileri vermektedir. Mikro veriler ise tek tek bireylerin fail ve mağduriyetini tespit eden ve özelliklerine göre ilişkilerini analiz edebilen, genellikle fail ve mağdur öz bildirim anketleri yoluyla tespit edilen verilerdir.⁴ Makro suç istatistikleri genellikle mevcut sosyal kontrol kurumları (kolluk ve yargı) tarafından kaydedilen resmi suç kayıtlarından alınır.⁵ Polis verileri dediğimiz şüpheli sayıları, adalet verilerindeki mahkûmiyet veya infaz sayıları gibi resmi veriler ile gerçek suç sayıları arasındaki fark ise “karanlık sayılar”ı oluşturur.⁶ Karanlık sayıların oluşmasının en önemli nedeni bütün suçların polise bildirilmiyor oluşudur. Bunun sebebi polise güvensizlik, sınırdışı edilme korkusu, ayrımcılık veya polise erişimin zorluğu olabilir. Benzer bir şekilde sayıların olduğundan fazla görünmesine neden olması ise “fazla temsil(over-representation)” olarak adlandırılır ki bu da belli bir grubun daha fazla polis soruşturmasına maruz kalması veya ceza adalet sisteminde aynı fiili işleyen başka topluluklara göre daha fazla mahkum edilme ihtimali bulunması gibi durumlarda ortaya çıkabilir. Göçmen suçluluğu araştırmalarındaki bir başka ölçüm sınırlılığı ise birçok ülkenin adli verilerinin şüpheli/sanığın kökeni veya hukuki statüsüne dair ayrıntılı bilgi içermemesidir ki bu da göçmen topluluklar arasında ve ülkelerarası karşılaştırma yapmayı zorlaştırmakta, farklı risk faktörlerine sahip göçmen gruplar

³ Michael Maxfield ve Earl Babbie “Measuring Crime”, *Research Methods for Criminal Justice and Criminology* içinde, (Stamford: Cengage Brain, 2014): 137-166.

⁴ Charis Kubrin ve Graham Ousey, “Immigration and Crime: What We Know and What Remains Unknown”, *Immigration and Crime: Taking Stock* içinde, 47-69.

⁵ Luigi Solivetti, “Criminality in the Countries of Western Europe”, *Immigration, Social Integration and Crime* (Oxon: Routledge, 2010): 69-114.

⁶ Maxfield ve Babbie, “Measuring Crime”.

arasında ayırım yapmak yerine göçmenleri bir blok olarak kabul etmeye neden olmaktadır. Bu yöntemlerin yanında mağdur ve fail öz-bildirim anketleri ise çok önemli bir alternatif veri kaynağıdır. İnsanlara mağduriyetlerinin sorulması ve karşılaştırma yoluyla, polisin resmi olarak kaydetmediği suçlara ulaşabilme ve resmi rakamlarla karşılaştırarak karanlık sayılar ve fazla temsil hakkında bir projeksiyon çıkarabilme imkânı sunar. Kişilere faili oldukları suç davranışlarının sorulması ise özellikle mağdursuz suç türleri olmak üzere farklı suç türlerinde fail olan kişileri tespit imkânı sunar. Suç türleri arasında da karanlık sayılar bakımından farklılık olabilir. Örneğin göçmenlerin fail olduğu bazı suç tiplerinde mağdur da genellikle göçmen olduğu ve mağdurun polise bildirmeme eğilimi yüksek olduğu için özellikle faille mağdurun aynı millettense olduğu suçların karanlık sayıyı arttırdığına dair bulgular vardır.⁷ Öz-bildirim anketleri gerçek suç oranlarına ulaşmada en güvenilir veri kaynağı kabul edilmiştir.⁸ Her bir ölçüm metodunun güçlü ve zayıf yönleri vardır ve araştırma sorusu ile suç türüne göre bilimsel olarak daha doğru sonuca götürecek metod farklı olabilir.

Göçmenler ile suç arasındaki ilişkiyi incelerken tarih boyunca iki yaklaşım türü kullanılmıştır: birey odaklı yaklaşım ve kitle odaklı yaklaşım.⁹ Birey odaklı yaklaşım hangi özelliklerin göçmeni daha az veya fazla suça yatkın hâle getirdiğini ve suç eğilimi bakımından göçmen olanların olmayanlardan farkını sorar. Kitle odaklı yaklaşım ise göçün bir bütün olarak toplumu nasıl etkilediğine bakar. Yani göçün, hem göçmenlerin hem de göçmen olmayanlar tarafından işlenen suçların oranlarını nasıl etkilediğini inceler.¹⁰ Dış göç çalışmaları son 30 yılda hızla genişleme göstermiş ve farklı disiplinlere yayılmıştır. Bazı akademisyenler göç çalışmalarındaki bu genişlemenin sadece artan göçle değil, ulus devletlerin göçü kontrol etme eğiliminin artmasıyla da ilgili olduğunu iddia etmektedir.¹¹ Gerçekten de göç çalışmaları kötü sosyal politikaların yabancı düşmanlığı

⁷ Martin Killias, “Paradise Lost? New Trends in Crime and Migration in Switzerland”, *Sociology of Crime, Law and Deviance*, c. 13 (2009): 33-45; Georgios Papadopoulos, “Immigration Status and Property Crime: an Application of Estimators for Underreported Outcomes”, *IZA Journal of Migration* 3, sy 1 (2014); Solivetti, “Criminality in the Countries of Western Europe”.

⁸ Maxfield ve Babbie, “Measuring Crime”.

⁹ H. A. Bloch, “Crime Causation: Research and Its Application”, *Federal Probation*, sy 21 (1957): 14.

¹⁰ Kristin F. Butcher ve Anne Morrison Piehl, “Cross-City Evidence on the Relationship Between Immigration and Crime.” *Journal of Policy Analysis and Management* (1998): 457-493.

¹¹ Asya Pisarevskaya, Nathan Levy, Peter Scholten ve Joost Jansen, “Mapping migration studies: An empirical analysis of the coming of age of a research field”, *Migration Studies* (2020): 455-481.

(xenofobia) ile kolaylıkla üstünün örtüldüğü Avrupa ve Amerika’da son dönemde artan sağ popülizme uygun bir araç yaratarak bu işlevi vesilesiyle de sosyal bilimlerin çok tartışılıp araştırılan konularından biri hâline gelmiştir.¹²

2. İlk Sorular

Göçmen suçluluğu ile ilgili ilk akademik araştırmalar ABD’de başlamıştır.¹³ 1970’lerde ABD’deki politikalar sonucunda dev bir yabancı hapisane nüfusu oluşurken Avrupa ülkelerindeki yabancı mahkûmların sayısı oldukça düşüktür ancak 2000’lerde resim tersine dönmüştür ve AB vatandaşı olmayan mahkûmların vatandaşlara oranı 4 ile 15 kat arasında değişmektedir.¹⁴ ABD’de yapılan çalışmaların ezici çoğunluğu göç ile suç arasında negatif yönde bir ilişki tespit eden çalışmalardır¹⁵. Yani bu araştırmalar göçmenlerin suçu arttırmadığı, aksine suç oranlarının azalmasına neden oldukları bulgusuna ulaşmıştır.¹⁶ Avrupa’da ise 2009’da bu konudaki araştırmaların toplandığı ilk akademik kitapta bulguların farklı yönleri işaret ettiğine ve kullanılan verilerin soruları cevaplamakta yetersiz olduğuna dikkat çekilmiştir.¹⁷

İlk araştırmalar daha çok göçmenlerin yerlilerden daha fazla suç oranına sahip olup olmadığı sorusunu soran kesitsel ya da boylamsal araştırmalardır. ABD’deki bu araştırmalar genellikle göçmenlerin daha az suç oranına sahip olduğunu gösterirken onları takip eden Avrupa’daki araştırmaların bulguları çeşitlilik göstermektedir. 2010’lu yıllardaki literatür Hollanda, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Rusya ve ABD’de göçmenlerin suç sayısının yerlilerden farklı olmadığı; İsviçre, İsveç, Slovenya, İtalya ve

¹² Kristine Stubø Solbak, “Do Larger Immigrant Populations Increase Homicide Rates? A Global Study, 1995-2014”, Norway Technology and Science University, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

¹³ Frances Bernat, *Immigration and Crime*, Oxford Research Encyclopedias, 2017.

¹⁴ Dario Melossi, Alessandro De Giorgi ve Ester Massa, “The ‘Normality’ of ‘Second Generations’ in Italy and the Importance of Legal Status: a Self-Report Delinquency Study”, *Sociology of Crime, Law and Deviance* 13, ed. W. F. McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009: 47-65.

¹⁵ İstatistiksel ilişkinin yönü: A değişkeninin oranı artarken B değişkeninin oranı da istatistiksel olarak anlamlı şekilde artıyorsa ilişkinin yönü pozitif, anlamlı şekilde azalıyorsa negatiftir.

¹⁶ Bernat *Immigration and Crime*; Charis E. Kubrin ve Graham C. Ousey. “Exploring the Connection between Immigration and Violent Crime Rates in U.S. Cities, 1980–2000”, *Social Problems* 56, sy 3 (2009): 447–473; Matthew T. Lee ve Ramiro Martinez, “Immigration Reduces Crime: An Emerging Scholarly Consensus”, *Immigration, Crime and Justice* (Sociology of Crime, Law and Deviance, vol. 13, ed. W.F. McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009, 3-16.

¹⁷ William F. McDonald, “New Takes on an Old Problematic”, *Immigration, Crime and Justice* (Sociology of Crime, Law and Deviance, Vol. 13, ed. W.F.. McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009, xv–xxiv.

Çek Cumhuriyeti'nde göçmen gençlerin daha fazla suç işlediği; Kanada'da ise yerli gençlerin daha fazla suç işlediği bulgularına ulaşmıştır.¹⁸ İkinci aşamada araştırma soruları çeşitlenip derinleşmiştir. Bu soruları “bir göçmen aynı kriminolojik risk faktörlerine sahip bir yerli ile karşılaştırılınca suç eğilimi daha mı fazla yoksa gelen göçmen topluluğunun belli bir cinsiyet-yaş-travmatik geçmiş ya da sosyoekonomik özellikte yığılması nedeniyle mi daha yüksek suç oranları ile temsil ediliyor, göçmenler ile yerlilerin tutuklanma oranları arasında fark var mı, göçmen oldukları için ekstra dezavantajları ya da avantajları var mı, göçmen toplulukların suç eğilimleri menşee ülkelerindeki ile benzerlik gösteriyor mu yoksa göç süreci veya ev sahibi ülkedeki şartlar ve tecrübenin etkisiyle mi oluşuyor?” gibi sorular takip etmiştir. Yerlilerden daha fazla suç oranına sahip olup olmamada göç türü, göç edilen ülkenin sosyo-ekonomik durumu, göç ettikleri ülkenin sunduğu fırsatlar ve yaşam şartları, göç ettikleri ülkede göçmen ağırları kurmaları ve adaptasyon süreçleri gibi çok sayıda değişken literatürdeki bulgular arasında yer almaktadır.¹⁹ Araştırmalarda genel olarak karşımıza çıkan diğer sorular ise şunlardır²⁰: “Ülkeye gelen göçmen sayısının artışı ile suç oranlarının artışı/azalışı arasında bir ilişki var mı, göçmenlerin yasal statüsünün düzensiz/kayıtsız olması suç işleme ihtimallerini arttırıyor mu veya düzensizlik statülerini affederek yasallaştırmak suç işleme davranışlarını nasıl etkilemekte, bu durum suç oranlarına nasıl yansımakta, birinci nesil ve ikinci nesil göçmenlerin suç eğilimleri arasında fark var mı, entegrasyonu destekleyen/zorlaştıran unsurlar neler, farklı göçmen gruplarının farklı entegrasyon seviyelerine sahip olmasında o göçmenlerin köken ülkelerinin sosyo-ekonomik karakteristikleri etkili mi, özel olarak şiddet içeren suçlar ile göçmenin savaş bölgesinden gelmesi arasında bir ilişki var mı, malvarlığına karşı suçlar ile göçmenin geldiği ülkenin ekonomik refahı ile göçmenin ev sahibi ülkedeki konumu arasındaki farkın ilişkisi ne, yabancı ırklar ile yerli ırk arasında adli süreçte veya cezalandırmada bir ayrımcılık var mı²¹ belli bir ülke ya da bölgedeki suç oranı artışı göçmen artışı ile açıklanabilir mi, ceza

¹⁸ Venla Salmi, Janne Kivivuori, ve Mikko Aaltonen. “Correlates of immigrant youth crime in Finland.” *European Journal of Criminology* 12, sy 6 (2015): 681-699.

¹⁹ Nur Şirin Büyükoçkun Atsızelti, *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu Araştırmaları: Sistematiik Derleme*. Cilt İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi Yayın No: 52. On İki Levha, 2022.

²⁰ Graham C. Ousey ve Charis E. Kubrin. “Immigration and Crime: Assessing a Contentious Issue.” *Annual Review of Criminology* 1, sy 1 (2018): 63-84.

²¹ Barbara Hudson, “Discrimination and Disparity: The Influence of Race on Sentencing .” *Journal of Ethnic and Migration Studies* 16, sy 1 (2010): 23-34.

adalet sistemindeki müdahale programlarının etkinliğinde göçmen olmanın etkisi var mı?”. Elbette göçmen suçluluğu ve bunun ev sahibi toplumdaki suç oranlarına etkisi akademinin ilgisini çekmekle birlikte bu ilgi kamuoyunun ilgi ve merakından azade değildir. Bu nedenle araştırmaların yaklaşımları ve araştırma sorularının arkasındaki nihai hedef (toplumsal uyum, asayiş, refah, insan onuruna uygun huzurlu bir toplumsal hayat, güvenlik, milli kimliği koruma..) de farklılık göstermektedir. Göçün güvenleştirilmesiyle²² birlikte sosyal bilimler literatüründe yeni bir kavram doğmuştur: “göçün kriminalize edilmesi (*criminalization of migration*)”²³. Bir ülkede sadece yerli ve göçmen kökenli kişilerin suç oranlarını karşılaştırarak göçmen bireyler hakkında belli sonuçlara ulaşmanın yanlış olduğunu, bizzat göçmen olmanın şüpheli olarak algılandığı ve sistematik bazı dezavantaj ve ayrımcılıklar olabileceğini gösteren bu katmanlı kavram yeni bir araştırma alanı doğurmuştur.

Göçmen suçluluğu alanında yapılan bugüne kadarki en kapsamlı çalışmalardan biri Göç ve Suç: Durum Tespiti adlı çalışmadır diyebiliriz.²⁴ Ağırlıklı Amerikan literatüründen yapılan bu derlemede ele alınan 3 temel konu; göçteki farklılıkların bir coğrafi bölgedeki suç oranlarını etkileyip etkilemediği (makro), ikincisi bir bireyin göçmen statüsünün suç işleme olasılığı ile ilişkili olup olmadığı (mikro), üçüncüsü ise özel olarak belgesiz göçmenliğin suçla ilişkisidir (mikro). Bulgular bir bölgeye göçün makro düzeyde suç oranlarını arttırmadığı hatta anlamlı şekilde azalttığını, bu bulgunun zamana veya göçmen topluluğun ulusuna göre değişmediğini, suç türüne göre farklılık arz etmekle birlikte bu bulguda suç türüne göre anlamlı bir fark bulunmadığını,

²² “Güvenleştirme” siyaset bilimi literatüründe Kopenhag Okulu tarafından geliştirilen ve bugün için birçok alandaki güvenlik olgusunu açıklamada kullanılan bir teoridir. “Herhangi bir sorunun ortaya çıkmasının ardından, devlet bu sorunu bekası için tehdit olarak algıladığı zaman, artık devlet o soruna 349 öncelik verir. Öncelik verilen gelişmeyi güvenlik sorunu olarak tanımlarsa bu sorunla mücadele etmek için kendisinin özel haklara sahip olduğunu iddia eder. Bu sürecin ardından bekası için tehdit olan sorunu bertaraf etmek için olağan üstü yöntemlerle ve acilen yani öncelikli olarak mücadele etmesi konusunda alımlayıcı kitleyi de ikna ederse burada güvenleştirme süreci oluşmuş demektir.” Nebi Miş, “Güvenleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenleştirilmesi”, *Akademik İncelemeler Dergisi* 6, sy 2 (2014): 349-350.

²³ “Göçün kriminalize edilmesi (*criminalization of migration* ya da diğer tabiri ile *crimmigration*)” göçmenliğin giderek artan şekilde ceza hukuku uygulamalarının konusu olması, kamusal söylemin kriminalize edilmesi ve göçmen ve mültecileri damgalayan ve/veya haklarını azaltan diğer politika ve uygulamalara atf yapan bir kavramdır. Atak, İdil, ve James C. Simeon. “Introduction: The Criminalization of Migration: Context and Consequences.” *The Criminalization of Migration: Context and Consequences*, McGill-Queen's University Press, 2018, 4-5.

²⁴ Kubrin ve Ousey, “Immigration and Crime”.

soruşturma veya mahkumiyet verilerine göre bu bulgunun anlamlı şekilde değişmediğini, kesitsel çalışmalarda göç-suç ilişkisi anlamsız bulunurken bilimsel olarak daha doğru ve güçlü sonuçlar veren boylamsal çalışmalarda negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğunu, şiddet ve mülkiyet suçlarının mağduru olma ihtimalinin göçmenlerde yerlilere göre daha az olduğunu, göçmenlerin ikinci veya üçüncü nesil evlatlarının kendilerine göre daha fazla suç faili ve mağduru olduğunu (“asimilasyon paradoksu”) göstermiştir. Suç araştırmalarına önemli bir katkı sunan bir diğer araştırma projesi de 7., 8. ve 9. sınıf ergenler üzerinde yaptığı anketler ile sapma davranışına dair çok sayıda kavramı test eden ve böylece resmi suç verilerini değil de daha güvenilir bir alternatif kaynak olan öz-bildirim verisini kullanan The International Self-Report Delinquency Study araştırma projesidir. Northeastern Üniversitesi tarafından yürütülen projenin ilk dalgası 13 ülke ile 1992-1993 yılları arasında yapılmış olup en son 4. dalgası 40 ülkede 2019-2023 yılları arasında yapılmıştır²⁵. Çocuk suçluluğuna odaklanan çalışma göçmen arka planına dair değişkenler de içerdiğinden dolayı, veri seti göçmen suçluluğu ile ilgili -bir kısmı derlememize de dahil olan- çok sayıda araştırmada kullanılmıştır. En önemlilerinden biri de Azınlık Gençliği ve Sosyal Entegrasyon (Minority Youth and Social Entegration) araştırmasıdır.²⁶ Göçmen suçluluğu ve entegrasyon ile ilgili Batı Avrupa’da yapılan en güncel karşılaştırmalı araştırmalardan biri ise derlememizde de yer alan Göç, Sosyal Entegrasyon ve Suç: Uluslararası Bir Yaklaşım (Immigration Social Entegration and Crime: A Cross-National Approach) adlı kitaptır. En önemli bulgularından biri ise tüm şiddet içeren suç türleri bakımından bir ülkedeki suç oranıyla yabancıların orada yerleşik nüfus içindeki payı arasındaki ilişkinin negatif olduğudur.²⁷

3. Avrupa’da Göçmen Suçluluğu: Gelişen Bir Alan

ABD’de 1930’lu yıllardan itibaren göçmenlerin suçu azalttığına dair bulgulara rağmen 20. yy boyunca kamuoyu ve medyada aksi yönde bir yanlış kanı hüküm sürmüştür. Avrupa literatürü ise ABD’den daha geç gelişmeye başlamış, farklı dillerde oluşan literatür ve ülkelerin entegre olmayan veri kaynakları nedeniyle birbirinden kopuk

²⁵ <https://cssh.northeastern.edu/crj/international-self-report-delinquency-study-isrd/>

²⁶ Roché, Sebastian, ve Mike Hough. *Minority Youth and Social Integration (The ISRD-3 Study in Europe and the US)*. Springer Cham, 2018

²⁷ Luigi Solivetti, *Immigration, Social Integration and Crime: A Cross-National Approach* (Oxon: Routledge-Cavendish, 2010), 76.

olarak çalışılmıştır.²⁸ Solivetti'nin aktarımına göre 1960-1970'lerde Almanya'daki, İsviçre'deki ve Belçika'daki araştırmalar göçmenlerin daha çok suç işlediği varsayımını yanıtlayan sonuçlar bulurken Fransa'da ve Birleşik Krallık'ta göçmenlerin, suç oranlarında daha çok temsil edildiğini gösteren sonuçlar bulunmuş; 1980-1990'lar boyunca ise Avrupa genelinde sayıları ABD'ye göre daha az olan çalışmalarda göçmenlerin yerlilerden daha yüksek oranda suç işlediğini gösteren bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmaların yöntemsel ve yaklaşımsal sınırlılıkları ise zamanla eleştirel olarak değerlendirilmiştir. Avrupa'da araştırma sorusu ve yöntem bakımında oldukça çeşitlilik arz eden bu parçalı literatürden anlamlı örüntüler tespit etmek ABD'ye göre daha zor olmakla birlikte çeşitli derleme çalışmaları başlamıştır.

Bu bölümde sunacağımız bulgular yüksek lisans tezi olarak hazırladığımız “Avrupa’da Göçmen Suçluluğu:Sistematik Derleme” adlı çalışmanın örnekleminin 2024 Ağustos tarihine kadarki literatürü de kapsayacak şekilde genişletilmiş ve bazı inceleme bölümlerinin çıkarılmış halidir. Sistematik derleme metodu uygulanırken Siddaway, Wood, & Hed’in rehberi (2019) ve Sosyal Bilimler Araştırmalarında Uygulamalı Meta-Analiz (Applied Meta-Analyses for Social Science Research) (Card 2012) esas alınmış ancak göçmen suçluluğu literatürünün özgün yapısı nedeniyle Ousey ve Kubrin’in derlemesinde uyguladığı gibi karma bir yöntem tercih ettik. Örneğin “Göçmenler yerlilerden daha mı fazla suç işler?” gibi tek bir araştırma sorusunu araştırmış olan makaleleri derlemek yerine daha geniş bir kapsam belirledim ve bu çeşitliliği derlemede sınıflandırıp analiz ettik. Örneğin “yabancı-doğumlu” ya da “mülteci” gibi tek bir göçmenlik terimi veya “şiddet suçları” ya da “cinayet” gibi sınırlı bir suç tanımı ile kavramsallaştırılmış makaleleri derlemek ile yetinmedim, kapsayıcı olarak farklı tanımları yansıtmayı ve bu tanımların bulgular üzerinde belli bir hakimiyeti varsa bunu vurgulamayı tercih ettik. Bu çalışmada tezden farklı olarak sadece nicel araştırmaları ve karma araştırmaları ele aldık. Zaten az sayıda olan nitel araştırmalara ilişkin yorumlarımı hariçte bıraktık.

Yukarıda referans verilen metoda göre bir araştırma sorusunun cevabı hakkında yapılan sistematik derlemelerde, dahil edilen araştırmaları belli bilimsel kalite kriterlerine göre eleyerek bulguların sağlamlığı hakkında belli bir garanti vermeye çalışılır. Ancak daha yeni oluşan, henüz bir araştırma sorusunun belli yöntemlerle

²⁸ Solivetti, 18-20.

araştırıldığı bir standardın oluşmadığı konularda bu kaliteyi aramak ve sadece belli bir seviyenin üstündeki araştırmalar hakkında değerlendirme yapmak, literatürü tüm yönleriyle kavramayı ve eksiklerini, tercihlerini tespit etmeyi zorlaştırır. Bu nedenle kalite hakkındaki kriterler araştırmacının yaklaşımı ve sorusuna göre şekillenir. Araştırmamda kapsayıcı olmayı hedeflediğim için elle yapılacak bir bilimsel yeterlilik elemesi yerine; uluslararası hakemli dergilerin yer aldığı kaliteli sosyal bilimler veri tabanlarında yer alan makaleleri, Avrupa'daki üniversitelerde tez jürisinden geçmiş çalışmaları ve akademik yayınevlerinden editör kontrolünde çıkan kitap bölümlerini dahil etme yoluna gittik.

Derlemedeki sınırlılıklar şunlardır: Öncelikle uluslararası literatürde ve Avrupa'da ortak akademik dilin İngilizce olması nedeniyle her ne kadar Avrupa ülkelerinde bu çalışmada incelenenlerden daha fazla sayıda araştırma bulunma ihtimali olsa da yalnızca İngilizce kaynakları derlemeye dahil ettik. İkinci olarak zaman aralığını çalışmaların gelişim gösterdiği 2000-2024 arası ile sınırlı tuttuk. Üçüncü olarak sadece sahası Avrupa olan yani Avrupa'da bulunan göçmenler üzerine yapılmış olan araştırmaları derlemeye dahil ettik. Dördüncüsü yalnızca ampirik nicel ve karma araştırmaları ele aldım, teorik çalışmalar ve derlemeleri sistematik derlemeye dahil etmedik. Beşincisi göçmenleri suçun mağduru olarak değil suçun faili olarak ele alan araştırmaları inceledik ancak her ikisine dair veri kullanan karma araştırmaları da mağdur ve failin etnik arka planları arasındaki ilişkiyi karşılaştırmaları nedeniyle dahil ettik. Altıncısı göçmen suçluluğunun yerel halk tarafından algılanmasına ilişkin medya araştırmaları veya algı anketleri gibi araştırmaları doğrudan göçmenlere veya onların suç işlemesine ilişkin bir analiz içermediği için dışarıda bıraktım ancak algı ile gerçek suç oranlarını karşılaştıran çalışmaları dahil ettik. Yedincisi göçmenlerin suç korkusuna veya göçmenlerden gelecek suç korkusuna ilişkin araştırmaları hariç bıraktım çünkü suç korkusu da algı araştırmalarının bir türüdür. Sekizincisi özel olarak göçmen suçluluğunu araştırmayan ancak araştırmada göçmen olmanın da bir değişken olarak analiz edildiği ve karşılaştırma imkânı sunduğu geniş saha araştırmaları da derlemeye dahil ettik. Bu sınırlamalar dahilinde öncelikle hakemli dergileri içeren sosyal bilimler veritabanları olan SCOPUS ve PROQUEST'da, ardından hakemli göç dergileri olan Journal of Ethnic and Migration Studies, Ethnic and Racial Studies'de, Journal of Immigrant ve Refugee Studies, Migration Studies-Oxford Academic, International Journal of Migration and Border Studies, Comparative Migration Studies, Journal on Migration and Human Security,

Migration Letters dergilerinde “immigr* ve crim*” anahtar kelimeleri ile aramalar gerçekleştirdik. Bu dergiler dışında Neuchâtel Üniversitesi’ne bağlı İsviçre Göç ve Nüfus Araştırmaları Forumu dokümantasyon arşivinde listelenen ve göç çalışmalarının yer aldığı 44 akademik dergide de aynı anahtar kelimelerle aramalar gerçekleştirdik (Swiss Forum for Migration and Population Studies, 2020). Bu şartlar ile yaptığımız elemeler dahilinde 81 araştırma sistematik derlemeye girmiş ve “araştırma sorusu veya test ettiği teori ve bulguları”ve “kullandığı veri kaynağı ve analiz birimi” bakımından değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırma Sorusu/Teorisi ve Bulguları

Derleme kapsamındaki araştırmaların yaklaşık ¼’ü göçmenlerin yerlilere daha fazla suç kaydının olduğu varsayımını doğrudan ve dolaylı olarak test etmektedir. Kalan araştırmaların çoğunluğu ise göçmenlerin suç örüntülerinin yerli halktan farklılık gösterdiği yer ve bağlamların risk faktörleriyle ilişkili olduğu bilgisinden hareketle hangi risk faktörlerinin göçmenlerin daha az veya daha fazla suç kaydı göstermesine neden olduğuna eğilmektedir. Kriminojenik risk faktörleri, bir bireyin suç işleme olasılığını artıran değişkenlerdir. Bu faktörler genellikle iki kategoriye ayrılır: mikro düzey (bireyin suç işleme ihtimali) ve makro düzey (toplumdaki suç oranı). Mikro düzey risk faktörleri zihinsel sağlık sorunları, zeka ve dürtü kontrol sorunları ile madde bağımlılığı gibi biyolojik-psikolojik faktörler, işlevsiz veya parçalanmış aile dinamikleri, ebeveyn gözetiminin eksikliği, travma veya istismar, işsizlik, düşük eğitim düzeyi, kötü akrân çevresi gibi faktörler iken²⁹; makro düzey risk faktörleri yoksulluk, gelir eşitsizliği, yaygın kaliteli eğitime ve sağlık hizmetlerine erişim eksikliği, kentsel mahallelerin geri bırakılması, sosyal dayanışma ve topluluk ağlarının eksikliği, hukuk uygulayıcılarına karşı olumsuz algı ve güvensizlik, ırksal ve etnik ayrımcılık, etkisiz veya aşırı ayrımcı kolluk uygulamaları, sosyal hizmet ve rehabilitasyon programlarının eksikliği, medya şiddeti gibi toplumsal risk faktörleridir.³⁰ Bu bağlamda örneğin savaş travmasının ve işsizliğin hakim olduğu bir göçmen topluluk yerli bir topluluğa göre bu kriminojenik

²⁹ Miguel Basto Pereira, David P. Farrington P. Farrington, ve Laura Maciel. “Unraveling the Sequences of Risk Factors Underlying the Development of Criminal Behavior”, *Journal of Developmental and Life-Course Criminology*, sy 10 (2024): 246-249.

³⁰ Karyn Sporer, Amy L. Anderson ve Johanna Peterson, “Macro- and Micro-approaches to Crime Prevention and Intervention Programs”, *Preventing Crime and Violence*, ed. B. Bradley, M. Teasdale (Cham: Springer, 2016): 169–176.

risk faktöründen dolayı suça yerlilerden veya diğer göçmen gruplarından daha meyilli olabilir. Bu noktada risk faktörü ev sahibi ülkedeki yasal ve sosyal hizmetlerdeki şartlar nedeniyle de ortaya çıkabilir. Yine bir örnek vermek gerekirse aile bağlarının, ebeveyn gözetiminin ve sosyal dayanışma gruplarının güçlü olduğu göçmen topluluklarında gençler yerlilerden bu sebeple daha az suça eğilim gösterebilirken; eğitim azlığı, çetelerin yaygın olduğu mahalle ortamı ve uzun saatler çalıştığı için gözetim altında tutamayan ebeveynler nedeniyle suça daha fazla meyilebilir. Tabi bu faktörler herhangi biri tek başına suç eğilimini belirlememekte, daha az veya daha fazla etki eden birkaç faktör bir araya gelerek bir denklemleri oluşturmaktadır. Burada anlamak gereken nokta göçmen grupların tıpkı ev sahibi topluluktaki farklı toplumsal katmanlar ve kesimler gibi bazı risk faktörlerine daha fazla veya daha az maruz kaldıkları için suç eğiliminin değişebileceğidir. Bu risk faktörlerinin bazıları göç edilen ülkeden getirilebilmekle birlikte (savaş travması, eğitim eksikliği) pek çoğu da göç edilen ülkedeki şartlara bağlı olarak oluşan risklerdir. Dolayısıyla farklı ülkelerden gelen göçmen grupları arasında risk faktörleri değişebilmekte veya ev sahibi ülkedeki bazı riskler bu denklemleri dramatik şekilde değiştirebilmektedir. Risk faktörlerinin bir veya birkaçını bir araya getirerek suçu açıklamaya çalışan teoriler ortaya atılmıştır. Bu bölümde derleme kapsamında test edilen hipotezler ve risk faktörleri ya da teorilere daha yakından bakacağız.

Göçmen suçluluğu araştırmalarının dayandığı teorik zemini anlamak için önce alanı tanıyalım. Göçmen suçluluğunun en yoğun çalışıldığı Kuzey Amerika Kıtası'nda hangi teorik yaklaşımların çalışıldığına baktığımızda şunu görmekteyiz: demografik/yapısal tezler, Gerilim Teorisi, Ekonomik Canlanma Teorisi, Kültür/Çatışma Teorileri, Sosyal Düzensizlik Teorisi, Sosyal Sermaye, Caydırıcılık Teorisi, Sosyal Bağ Teorisi, Öz-Kontrol Teorisi, Genel Gerilim Teorisi, Akran Etkisi'dir.³¹ Avrupa'da ise göçmen suçluluğuna ilişkin kriminoloji literatürüne baktığımızda teorik bağlamda dikkat çeken bir husus, ABD literatürünün aksine araştırmaların genellikle tek bir kriminolojik teoriyi öne çıkarmak ve onu test etmekten çok sahanın ve araştırılan göçmen grubun özelliklerine göre literatürdeki farklı teorilere ait en çok destek bulan risk faktörlerini uyumlu şekilde bir araya getirerek test etmeleridir³². Pek çok teorinin, mucitleri tarafından ortaya konan modelin tamamını kapsayacak şekilde test edilemediğini,

³¹ Kubrin ve Ousey, "Immigration and Crime".

³² Göçmen suçluluğuna ilişkin kriminolojik teoriler için bkz Atsızelti, *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu*.

genellikle teoriyi temsil etme gücü yüksek bazı değişkenlerinin test edildiğini görmekteyiz. Bunun göçmen örneklemeler bakımından sebebi özellikle düzensiz göçmenler başta olmak üzere veri elde etmenin zorluğu ve mevcut verinin sınırlıdır. Tek başına değişkenlerin bir arada test edilmesinin avantajları olsa da farklı temel varsayımlara dayanan bu teorilerin sadece bir parçasını yansıtan değişkenler üzerinden teorilerin geçerliliği hakkında doğru yorumlar yapmak mümkün olmamakta ve literatürde teorilerin desteklenip desteklenmediğini takip etmek zorlaşmaktadır. Benzer değişkenlerin farklı teorilerde farklı şekillerde tanımlanması da bu zorluğu arttırmaktadır.

Derleme kapsamında analiz edilen araştırmaların sorularını genelleyecek olursak³³ şu şekildedir:

- Göçmenler yerlilerden daha çok mu suç işlemekte? (Araştırmaların çoğunluğu doğrudan veya dolaylı olarak bu soruya cevap aramaktadır.)
- Belli suçları işleme riski farklı etnik gruplar/orijin ülkeler arasında değişir mi?³⁴
- Birinci nesil göçmenler ile ikinci nesil göçmenler arasında suç eğilimi değişmekte midir?³⁵

³³ Benzer sorular tek bir soru formatına sokulmuştur. Yukarıda yazan örnek sorular doğrudan araştırma soruları değildir. Aynı araştırmada birden fazla soru bulunabilir.

³⁴ Bkz. Martine Blom ve Roel Jennissen. "The Involvement of Different Ethnic Groups in Various Types of Crime in the Netherlands." *European Journal on Criminal Policy and Research*, sy 20 (2014): 51-72; Frank Bovenkerk ve Tineke Fokkema. "Crime Among Young Moroccan Men in the Netherlands: Does Their Regional Origin Matter?" *European Journal of Criminology* 13, sy 3 (2015): 352-371; Johan Kardel ve Peter L. Martens. "Are Children of Immigrants Born in Sweden More Law-Abiding Than Immigrants? A Reconsideration." *Race and Justice* 3, no. 3 (2013): 167-189; Emil O. W. Kirkegaard ve Arthur Jensen In. "Crime Among Dutch Immigrant Groups is Predictable From Country-Level Variables." *Open Differential Psychology*, 2015; Martin Killias, Almir Maljević ve Sonia Lucia, "Imported Violence? Juvenile Delinquency Among Balkan Youths in Switzerland and in Bosnia-Herzegovina", *European Journal on Criminal Policy and Research* 16, sy 3, (2010): 183-189; Lange, Martin, ve Katrin Sommerfeld. "Do Refugees Impact Crime? Causal Evidence From Large-Scale Refugee Immigration to Germany." *SSRN Electronic Journal*, 2023; Anette Nistad, "Welfare Against Crime: Can the Absence of Crime Among the Second Generation Immigrants in Sweden Bring Forward New Insights to Public Policy?" [*Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*], Norveç: Norway Technology and Science University, 2014; Roger T. Webb, Sussie Antonsen, Pearl L. H. Mok, Esben Agerbo ve Carsten B. Pedersen. "National Cohort Study of Suicidality and Violent Criminality among Danish Immigrants." *PLoS One* 10, sy 6 (2015).

³⁵ Bkz Amber L. Beckley, "Age At Immigration And Crime in Stockholm Using Sibling Comparisons." *Social Science Research*, sy 53 (2015): 239-251; Blom ve Jennissen, "The Involvement of Different Ethnic Groups"; Kardel, Johan, ve Peter L. Martens. "Are Children of Immigrants Born in Sweden More Law-Abiding Than Immigrants? A Reconsideration", *Race and Justice* 3, sy 3 (2013): 167-189.; Killias vd., "Imported Violence"; Arjen

- Göç etme yaşı ile göçmen suçluluğu arasında nasıl bir ilişki vardır?³⁶
- İkinci nesil göçmen ergenler ile yerli akranları arasındaki suç eğilimi farkını ebeveyn gözetimi eksikliği açıklamakta mıdır?³⁷
- Göçmen çocuklar ile yerli çocukların psikopatolojik durumlarındaki farklılık suçu açıklamakta mıdır?³⁸
- Göçmen suçluluğu suçun maliyeti ile açıklanabilir mi, göçmenler için suçun maliyeti yerlilerden daha mı azdır?³⁹

Leerkes, Ramiro Martinez ve Pim Groeneveld, "Minority Paradoxes: Ethnic Differences in Self-reported Offending and Official Crime Statistics." *The British Journal of Criminology* 59, sy 1 (2019): 166-187; Arjen Leerkes, Tineke Fokkema, ve Roel Jennissen, "Community multiculturalism and immigrant crime." *European Journal of Criminology* 20, sy 4 (2023): 1568-1593; Arjen Leerkes, Tineke Fokkema ve Roel Jennissen. "Community multiculturalism and immigrant crime", *European Journal of Criminology* 20, sy 4 (2021): 1568-1593; Melossi vd., "The 'Normality'; Nistad, "Welfare Against Crime"; Rokon Uddin, "Explaining Adolescent Offending Variety in Sweden By Parental Country Of Birth: A Test Of Situational Action Theory", (Yüksek Lisans Tezi). Malmö: Malmö University, Degree Project in Criminology, 2017; van der Gaag, Renske S. "The Crime-Immigration Nexus: Cultural Alignment and Structural Influences in Self-Reported Serious Youth Delinquent Offending Among Migrant and Native Youth", *Journal of Contemporary Criminal Justice* 35, sy 4 (2019): 431-460.

³⁶ Bkz. Andersen, Synøve Nygaard, ve Torbjørn Skardhamar. "Age at immigration and crime: Findings for male immigrants in Norway." Discussion Papers 728 (Statistics Norway, Research Department), 2012.

³⁷ Bkz. Esther Fernández-Molina ve Raquel Bartolomé Gutiérrez. "Juvenile Crime Drop: What is Happening With Youth in Spain and Why?" *European Journal of Criminology* 17, sy 3 (2018): 306-331; Martin Killias ve Anastasia Lukash. "Migration, not Migrants, is the Problem: Delinquency Among Migrants and Non-Migrants in Switzerland and ex-Yugoslavia." *European Journal of Criminology*, 2019: 1-22; Leerkes vd. "Community multiculturalism"; Melossi vd., "The 'Normality'; Papandreu, Pericles. "Children of Immigrants in Central Athens at the Turn of the 21st Century: A study of Inferiorisation, Ethnicised Conflict, Criminalisation, and Substance Misuse." (Doktora Tezi). London School of Economics and Political Science, 2009; Salmi vd., "Correlates of Immigrant"; Uddin, "Explaining Adolescent"; Violaine C. Veen, Gonneke Stevens, Theo Doreleijers, ve Wilma Vollebergh. "Moroccan Adolescent Suspect Offenders in the Netherlands: Ethnic Differences in Offender Profiles", *Psychology, Crime ve Law* 17, sy 6 (2011): 545-561.; Webb vd., "National Cohort"; e diğ. 2015; van der Gaag "The Crime-Immigration Nexus".

³⁸ Bkz. José Antonio Echauri, Javier Fernández-Montalvo, María Martínez ve Juana Ma Azkarate. "Effectiveness of a Treatment Programme for Immigrants Who Committed Gender-Based Violence Against Their Partners." *Psicothema* 25, sy 1 (2013): 49-54.; Papadopoulos "Immigration Status".

³⁹ Bkz. Alonso-Borrego, César, Nuno Garoupa, ve Pablo Vázqu. "Does Immigration Cause Crime? Evidence from Spain", *American Law and Economics Review* 14, sy 1 (2012): 165-191.; Bell, Brian, Francesco Fasani, ve Stephen Machin, "Crime and immigration: evidence from large immigrant waves", *The Review of Economics and Statistics* 95, sy 4 (2013): 1278-1290; Luca Corazzini, Darwin Cortes ve Thomas Bassetti, "Crime, Immigration and the Labor Market: A General Equilibrium Model", ISLA Working Papers. Milano: Centre for research on Latin American Studies and Transition Economies, Universita' Bocconi, 2010.; Lange ve Sommerfeld, "Do Refugees Impact Crime?"; Rita Maghularia ve Silke Uebelmesser, "Do Immigrants Affect Crime? Evidence For Germany", *Journal of Economic Behavior & Organization*, sy 211 (2023): 486-512; Luca Nunziata, "Immigration

- Yerlilerle göçmenler arası kültürel çatışma nedeniyle göç suç oranlarını arttırmakta mıdır?⁴⁰
- Göçmenler içinde bulundukları şartlar nedeniyle ev sahibi ülkenin en suçlu kesimine doğru mu asimile olma eğilimindedir yahut sosyoekonomik şartlar göçmen suçluluğunu açıklar mı?⁴¹
- Göçmenler önleyici kolluk ve ceza adalet sistemindeki ayrımcı muamelenin sonucunda mı yerlilerden daha fazla suç işliyor gibi görünmektedir?⁴²
- Kısıtlayıcı iltica ve güvenlikleştirilmiş sınır politikaları göçmenleri suç işlemeye mi itmektedir?⁴³
- Göçmenlerin geldikleri ülkenin gelişmişliği suç oranlarını etkilemekte midir?⁴⁴

and Crime: Evidence from Victimization Data”, *Journal of Population Economics* 28, sy 3 (2015): 697-736; Papadopoulos, “Immigration Status”; Marc Piopiunik ve Jens Ruhose, “Immigration, Regional Conditions, and Crime: Evidence from an Allocation Policy in Germany”, *European Economic Review*, sy 92 (2017): 258-282; Malte Sandner ve Pia Wassmann, “The Effect of Changes in Border Regimes on Border Regions Crime Rates: Evidence from the Schengen Treaty”, *Kyklos* 71, sy 3 (2018): 482-506.; Muhammad Tufail, Lin Song, Sher Ali, Salman Wahab, ve Taimoor Hassan, “Does More Immigration Lead To More Violent And Property Crimes? A Case Study Of 30 Selected OECD Countries”, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja* 36, sy 1 (2022): 1867–1885.

⁴⁰ Bkz. Marzio Barbagli ve Asher Colombo, “Immigrants as Authors and Victims of Crimes: the Italian Experience”, *Immigration, Crime and Justice* (Sociology of Crime, Law and Deviance, Vol. 13) içinde, düzenleyen: W. F. McDonald, 69-94. Emerald Group Publishing Limited, 2009; Martin Hällsten, Ryszard Szulkin ve Jerzy Sarnecki, “Crime as a Price of Inequality?: The Gap in Registered Crime between Childhood Immigrants, Children of Immigrants and Children of Native Swedes”, *British Journal of Criminology* 53, sy 3 (2013): 456-481; Killias vd. “Imported Violence?; Killias ve Lukash “Migration, not Migrants”; Melossi vd., “The ‘Normality’”.

⁴¹ Bkz. Amber L. Beckley, “Foreign Background and Criminal Offending Among Young Males in Stockholm,.” (Doktora Tezi), Stockholm: Number 37, Stockholm University, Department of Criminology, 2015; Papandreou, “Children of Immigrants”; Torbjørn Skardhamar, Mikko Aaltonen ve Martti Lehti. “Immigrant Crime in Norway and Finland”, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 15, sy 2 (2014): 107-127; Solivetti *Immigration*.

⁴² Bkz. Hudson Barbara, “Discrimination and Disparity: The Influence of Race on Sentencing”, *Journal of Ethnic and Migration Studies* 16, sy 1 (2010): 23-34.; Amber L. Beckley, “Deterrence Versus Marginalization: Evidence From Immigrant Offending”, *Race and Justice* 5, sy 3 (2015): 278-300; Caroline O’Nolan, “New boundaries of justice in a world in motion : assessing the impact of global citizens in the Irish District Court”, [Doktora Tezi]. Dublin, Ireland: Trinity College, School of Social Work and Social Policy, 2011; Michael Platzter, “The Arrested Black Men in Europe: Criminal or Victim?”, *Rivista di Criminologia* (2007): 66-79.

⁴³ Bkz. Godfried Engbersen, Joanne Van Der Leun, ve Leerkes Arjen. “The Dutch Migration Regime And the Rise in Crime Among Illegal Immigrants”, *Fourth Annual Conference of the European Society of Criminology*, Global Similarities, Local Differences. Amsterdam. Ağustos 25-28, 2004.

⁴⁴ Bkz. Bovenkerk ve Fokkema “Crime Among Young”.

- Gerilim teorileri⁴⁵ göçmenler ile yerliler arasındaki suç farkını açıklar mı?⁴⁶
- Çatışma bölgelerinden gelen göçmenler şiddete daha mı eğilimlidir, çatışmanın süresi fark eder mi?⁴⁷
- Göçmen olarak bir ülkede düzensiz/belgesiz göçmen olmak düzenli olmaya göre meşru hayatta kalma yollarını azalttığı için suç işleme ihtimalini arttırır mı yoksa sürekli bir caydırıcılık yaratarak suçtan korur mu?⁴⁸
- Ceza adalet sisteminde uygulanan rehabilitasyon programlarının etkililiğinde göçmen olmak fark yaratır mı?⁴⁹
- Yerlilerin göçmenler tarafından mağdur edilme korkusu/suç algısı ile göçmenlerin gerçek suç oranları arasındaki ilişki nedir?⁵⁰
- Sosyal çevredeki politik düşmanlıklar siyasi motivasyonlu işlenen suçları etkilemekte midir?⁵¹

⁴⁵ Robert Agnew, "General Strain Theory: Current Status and Directions for Further Research", *Taking Stock: The Status of Criminological Theory* içinde, ed. J. P. Wright, & K. R. Blevins F. T. Cullen, Transaction Publishers, 2006, 101-123.

⁴⁶ Bkz. Mario Coccia, Ellen G. Cohn, ve Suman Kakar . "How İmmigration, Level of Unemployment and İncome İnequality Affect Crime in Europe." *Crime, Law and Social Change* (Advance online publication), no. 82 (2024): 363-385.; Junaid Sattar Butt, "The Shadow Side of Migration—Relation Between Crime and Illegal Immigration in the Nordic Countries", *Relationes Internationales (Acta Universitatis Danubius)* 17, sy 1 (2024): 47-79; Leerkes, "Minority Paradoxes"; Luigi Solivetti, "Looking for a Fair Country: Features and Determinants of Immigrants' Involvement in Crime in Europe", *The Howard Journal of Criminal Justice* 5172 (2012): 133-159.

⁴⁷ Bkz. Amber L. Becker, "Correlates of War? Towards An Understanding Of Nativity-Based Variation in Immigrant Offending", *European Journal of Criminology* 10, sy 4 (2013): 408-423; Killias ve Lukash, "Migration, not Migrants".

⁴⁸ Bkz. Beckley, "Deterrence Versus Marginalization"; Engbersen vd. "The Dutch Migration"; Arjen Leerkes, Godfried Engbersen ve Joanne van der Leun, "Crime Among Irregular Immigrants and the Influence of Internal Border Control", *Crime, Law and Social Change* 58, sy 1 (2012): 15-38; Maghularia ve Uebelmesser, "Do Immigrants Affect Crime?"; Butt, "The Shadow Side of Migration".

⁴⁹ Bkz. Echaury vd. "Effectiveness of a Treatment "; Platzer, "The Arrested Black Men in Europe".

⁵⁰ Bkz. Marc Hooghe ve Thomas de Vroome, "The Relation Between Ethnic Diversity and Fear of Crime: An Analysis of Police Records and Survey Data in Belgian Communities", *International Journal of Intercultural Relations* 50 (2016): 66-75.; Mathias Kauff, Frank Asbrock, Christian Issmer, Stefan Thörner, ve Ulrich Wagner. "When Immigrant Groups 'Misbehave': The Influence of Perceived Deviant Behavior on Increased Threat and Discriminatory Intentions and the Moderating Role of Right-Wing Authoritarianism", *European Journal of Social Psychology* 45, sy 5 (2015): 641-652.; Nunziata, "Immigration and Crime"; John Sides ve Jack Citrin, "European Opinion About Immigration: The Role of Identities, Interests and Information", *British Journal of Political Science* 37, sy 3 (2007): 477-504.

⁵¹ Bkz. Yvonne Krieg, "The Role of the Social Environment in the Relationship Between Group-Focused Enmity Towards Social Minorities and Politically Motivated Crime", *Köln Z Soziol* 74 (2022): 65-94.

Bu soruların en temel olanlarını katman katman derinleştirerek inceleyelim. İlk sorular “Göç suç oranlarını arttırır mı, göçmenler daha mı çok suç işliyor?” gibi göç ve suç ilişkisinin istatistiksel yönüne ilişkin sorulardır. Nitekim bu derlemenin kapsamındaki 49 araştırma, “göçmenlerin yerlilerden belli suç türlerinde yahut toplamda daha mı fazla/az suç işlediği, belli bir ülkeden gelen göçmenlerin yerlilerden ve diğer göçmen gruplarından belli bir suç türünü yahut tüm suç türlerini daha mı az/çok işlediği, göçmenlerin belli bir ülke/bölgedeki suç oranının artmasına/azalmasına mı neden oldukları” sorularından birine cevap aramaktadır. Bu araştırmaların 14’ü⁵² göçmenlerin

⁵² César Alonso-Borrego, Nuno Garoupa, Marcelo Perera ve Pablo Vázquez, “Immigration and Crime in Spain, 1999-2006”, *Fundación de Estudios de Economía Aplicada*, 34 (2008); Alonso-Borrego vd., “Does Immigration Cause Crime?”, Yu Aoki ve Yasuyuki Todo, “Are Immigrants More Likely to Commit Crimes? Evidence from France”, *Applied Economics Letters* 16, sy 15 (2009): 1537-1541; Barbagli ve Colombo, “Immigrants as Authors”; Thomas Bassetti, Luca Corazzini, ve Darwin Cortes, “Crime, Immigration and the Labor Market: A General Equilibrium Model”, *ISLA Working Papers* (Centre for research on Latin American Studies and Transition Economies, Università Bocconi,), 2010; Beekley, “Deterrence Versus Marginalization”; Bell ve Machin, “Crime and Immigration”; Milo Bianchi, Paolo Buonanno, ve Paolo Pinotti. “Do Immigrants Cause Crime?”, *Journal of the European Economic Association* 10, sy 6 (2012): 1318-1347; Tuba Bircan ve Marc Hooghe, “Immigration, Diversity and Crime: an Analysis of Belgian National Crime Statistics, 2001-2006”, *European Journal of Criminology* 8/3 (2011): 198-212; Corrado Bonifazi ve Dante Sabatino, “Albanian Migration to Italy: What Official Data and Survey Results Can Reveal”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, no. 29(6) (2003): 967-995; Butt, “The Shadow Side of Migration”; Anna Piil Damm ve Christian Dustmann, “Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior?”, *American Economic Review*, no. 104(6) (2014): 1806-1832; Engbersen vd., “The Dutch Migration Regime”; Francesco Fasani, Giovanni Mastrobuoni, Emily G. Owens, ve Paolo Pinotti. “Immigration and Crime in the United Kingdom”, *Does Immigration Increase Crime?* içinde, ed. F., Mastrobuoni, G., Owens, E. G., Pinotti, S., Bocconi, M. L, Fasani, Cambridge University Press, 2019, 54-90; Fernández-Molina ve Gutiérrez, “Juvenile Crime Drop”; Hällsten vd., “Crime as a Price of Inequality”; Huang, Yue , ve Michael Kvasnick. “Immigration and Crimes Against Natives: The 2015 Refugee Crisis in Germany”, *IZA Discussion Paper Series* (Institute of Labor Economics), 12469 (2019); Dainis Ignatans ve Roger Matthews, “Immigration and the Crime Drop”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 25/3 (2017): 205-229; Dainis Ignatans ve Timothy Roebuck, “Do More Immigrants Equal More Crime? Drawing a Bridge Between First Generation Immigrant Concentration and Recorded Crime Rates”, *Crime, Security and Society* 1(1) (2018); Laura Jaitman ve Stephen Machin, “Crime and Immigration: New Evidence From England and Wales”, *IZA Journal of Migration* 2, sy 1 (2013): 1-23.; Kardel ve Martens “Are Children of Immigrants”; Killias “Paradise Lost?”; Killias vd., “Imported Violence?”; Killias ve Lukash “Migration, not Migrants”; Niklas Langström, “Accuracy of Actuarial Procedures for Assessment of Sexual Offender Recidivism Risk May Vary Across Ethnicity”, *Sex Abuse* 16, sy 2 (2004): 107-120; Leerkes vd., “Crime Among Irregular”; Leerkes vd., “Community multiculturalism”; Melossi vd., “The ‘Normality’”; Sigmund Book Mohn ve Dag Ellingsen, “Unregistered Residents and Registered Crime: an Estimate for Asylum Seekers and Irregular Migrants in Norway”, *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 17, sy 2 (2016): 166-176.; Nunziata “Immigration and Crime”; Estefanía Ocariz Passevante ve Fernando Bermejo Marco, “Unaccompanied Foreign Minors and Delinquency: A Retrospective Study of Influence of Psychosocial Variables”, *International E-Journal of Criminal Sciences* 2 (2008); Papadopoulos “Immigration Status”; Papandreou “Children of Immigrants”; Paolo Pinotti, “Clicking on Heaven’s Door: The Effect of Immigrant

yerlilerden daha fazla suç oranı gösterdiği veya daha fazla suç işlediğine⁵³, 19'u ya bu konuda anlamlı bir ilişki bulunamadığına ya da daha az suç işlediği yahut suç oranlarını düşürdüğüne⁵⁴, 17'si ise ev sahibi ülkedeki bazı yapısal koşullar, farklı suç türleri ve entegrasyon politikası gibi bir dizi değişkene göre göçmenlerin suç ile ilişkisinin değişebileceğini gösteren karmaşık bulgulara ulaşmıştır.⁵⁵ Örneğin bu araştırmaların bazıları göçmenlerin o ülkede göçmenlerin daha fazla malvarlığına karşı suç işleme eğiliminde olduğunu⁵⁶ bazıları malvarlığına karşı suçlar bakımından suç oranlarını anlamlı

Legalization on Crime", *American Economic Review* 107, sy 1 (2017): 138-168; Piopiunik ve Ruhose, "Immigration, Regional Conditions"; Salmi vd. "Correlates of immigrant"; Skardhamar vd., "Immigrant Crime"; Solbak, "Do Larger Immigrant"; Luigi M. Solivetti, "Old and New Criminality: Territory, Society and Immigration in Italy", *Organized Crime, Corruption and Crime Prevention* içinde, düzenleyen: Stefano Calepple ve Francesco Calderoni, Springer, Cham, 2014, 103-114; Richard Stansfield, "Reevaluating the Effect of Recent Immigration on Crime", *Crime ve Delinquency* 62, sy 11 (2016): 1426-1447; Tidefors, Inga, Sara Ingevaldson, ve Anneli Goulding. "Recidivism in Criminal Behavior-A 10 Year Follow-up Study of 45 Adolescent Boys Identified as Sex Offenders," *Nordic Psychology* 71, sy 2 (2018): 93-103; Tufail vd., "Does More Immigration"; Uddin "Explaining Adolescent"; van der Gaag, "The Crime-Immigration Nexus"; Violaine C. Veen, Gonkeke Stevens, ve Theo Doreleijers, "Moroccan Adolescent Suspect Offenders in the Netherlands: Ethnic Differences in Offender Profiles", *Psychology, Crime ve Law* 17, sy 6 (2011): 545-561.

⁵³ Hem birey düzeyinde hem de toplum düzeyinde araştırmalar mevcuttur. Bu nedenle birey bazındaki araştırmaları "suç işlemek" ifadesiyle, grup bazındaki araştırmaları "oran göstermek" ifadesi ile anmaktayız. Bu tabloyu sunmaktaki amaç bir sonuç çıkarmak değil araştırmaların bulgularındaki yönler işaret etmektir.

⁵⁴ Brian Bell ve Stephen Machin, "Immigrant Enclaves And Crime", *Journal of Regional Science* 53, sy 1 (2013): 118-141; Bircan ve Hooghe "Immigration, Diversity"; Bonifazi ve Sabatino, "Albanian Migration"; Fasani vd., "Immigration and Crime"; Fernández-Molina ve Gutiérrez "Juvenile Crime Drop"; Hällsten vd., "Crime as a Price of Inequality"; Huang ve Kvasnick, "Immigration and Crimes"; Ignatans ve Matthews, "Immigration and the Crime Drop"; Ignatans ve Roebuck, "Do More Immigrants"; Jaitman ve Machin, "Crime and Immigration"; Leerkes vd., "Crime Among Irregular"; Leerkes vd., "Community multiculturalism"; Melossi vd., "The Normality"; Nunziata, "Immigration and Crime"; Solbak, "Do Larger Immigrant"; Leerkes vd., "Community multiculturalism"; Tufail vd., "Does More Immigration"; Lange ve Sommerfeld, "Do Refugees Impact Crime".

⁵⁵ Alonso-Borrego, "Does Immigration"; Aoki ve Todo, "Are Immigrants More Likely"; Bassetti vd., "Crime, Immigration"; Bell ve Machin, "Crime and immigration"; Bonifazi ve Sabatino, "Albanian Migration to Italy"; Engbersen vd., "The Dutch Migration Regime"; Killias vd., "Imported Violence?"; Langström, "Accuracy of Actuarial"; Passevart ve Marco, "Unaccompanied Foreign"; Papadopoulos, "Immigration Status"; Papandreou, "Children of Immigrants"; Piopiunik ve Ruhose, "Immigration, Regional Conditions"; Skardhamar vd., "Immigrant Crime"; Solivetti, "Old and New Criminality"; Stansfield, "Reevaluating the Effect"; Veen vd., "Moroccan Adolescent"; Butt, "The Shadow Side of Migration".

⁵⁶ Kardel ve Martens, "Are Children of Immigrants"; Papadopoulos, "Immigration Status"; Papandreou, "Children of Immigrants"; Veen vd., "Moroccan Adolescent". Kardel ve Martens, "Are Children of Immigrants", 167-189. Bu boyamsal araştırmada hem yerlilere hem de ikinci kuşağa göre ilk kuşak göçmenlerden daha fazla kişinin suç işlediği ancak bunların ağırlıklı tek seferlik suçlar olduğu, ikinci kuşaktan ise daha az kişinin suç işlediği ancak bunların tekrarlı suçlar işleyen daha profesyonel suçlulara dönüştüğü şeklinde bir örüntü bulmuştur. Sıklık analizine bakıldığında ise ikinci kuşağın daha yüksek çıktığı görülmüştür.

şekilde etkilemediğini⁵⁷, bazıları ise önceki bu bulgunun göçmenin statüsüne göre (düzenli/düzensiz)⁵⁸ ya da bazı etnik grup üyeleri içinde ortak olan faktörlere göre⁵⁹ değiştiğini bulmuştur.

Derleme kapsamında özel olarak şiddet suçlarıyla göçmen olmanın ilişkisine dair makro düzeyde en geniş çaplı araştırma olan Solbak (2017)'in araştırmasında 33 OECD ülkesi dahil olmak üzere 150'den fazla ülkede 1994-2014 yılları arasındaki göçmen nüfusu ve cinayet suçlarının ilişkisi resmi veriler üzerinden araştırılmıştır. Buna göre siyasi güce erişimin sosyo-ekonomik gruplar arasında çok eşitsiz dağıldığı ülkelerde göçmen nüfusu arttıkça şiddet suçları da artmaktadır. Göç ve şiddet arasında küresel düzeyde bir ilişki ise bulunamamıştır. Özellikle OECD ülkelerinde, göçmen nüfusunun artışı ile şiddet suçları arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Göçle adam öldürme suçunun ilişkisinin en az olduğu ülkelerin aynı zamanda “göç ile suçun ilişkili olduğu” siyasal söyleminin en hakim olduğu ülkeler olması Solbak tarafından bu söylemin bir “korku siyaseti”ni amaçladığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Bazı çalışmalarda, ülkedeki suç oranlarındaki azalmanın göçmenlerle ilişkili olup olmadığı makro düzeyde incelenmiştir. 21. yüzyıl Batı ülkelerinde genel suç oranlarının uzun vadede azaldığı görülmektedir.⁶⁰ Özellikle ABD'de bu düşüş neredeyse tüm suç kategorilerinde gözlemlenirken, Avrupa'da malvarlığına yönelik suçlar ve ölümle sonuçlanan şiddet suçları 2010'lara kadar azalmış, ancak aile içi şiddet ve hırsızlık gibi suçlar için net bir sonuç elde edilmemiştir (Aebi ve Linde 2010). Ayrıca suç oranlarındaki azalmanın toplumsal kesimlere eşit şekilde yansımadağına dair bulgular da bulunmaktadır.⁶¹ Suç oranlarındaki bu düşüşün göçmen akışlarıyla ilişkili olup olmadığı, derlemedeki araştırmalarda önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Ignatans ve Matthews, İngiltere'de suç oranlarının düşüşü ile göçmen akımları arasında bir korelasyon tespit etmiş, ancak nedensellik ilişkisine dair bir sonuca ulaşmamıştır.⁶² Bunun için nitel ve nicel araştırmalarla göçmenlerin geldikleri ülkelerdeki etkilerinin

⁵⁷ Bircan ve Hooghe, “Immigration, Diversity”.

⁵⁸ Bell, “Crime and Immigration”.

⁵⁹ Blom ve Jennissen, “The Involvement of Different Ethnic Groups”.

⁶⁰ Fernández-Molina ve Gutiérrez, “Juvenile Crime Drop”.

⁶¹ Fernández-Molina ve Gutiérrez, “Juvenile Crime Drop”.

⁶² Ignatans ve Matthews, “Immigration and the Crime Drop”.

daha ayrıntılı olarak incelenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Fernández-Molina ve Gutiérrez ise İspanya'da çocuklara yönelik hem anket hem de resmi verilere dayanarak suç oranlarının düşüşünü analiz etmiş ve göçmen çocuklarının bu düşüşe katkıda bulunmadığını tespit etmiştir.⁶³

Sıkça sorulan önemli araştırma sorularından biri de göçmenlerin suç eğiliminin göç etme yaşına ve birinci ya da ikinci nesil göçmen olmaya göre fark gösterip göstermediğidir. Göçmenlerin entegrasyonu üzerine araştırmalar ile göçmen suçluluğu araştırmalarında “göçmen paradoksu” olarak adlandırılan kavramdan sıkça bahsedilmektedir. Entegrasyon çalışmaları ev sahibi ülkeye küçük yaşta gelen göçmenlerin daha sonra gelenlere kıyasla dil yeterliliği, eğitim sistemine katılım, istihdam durumu, okul performansı, gelir düzeyi, yoksulluk riski ve çeşitli sosyal ağlara katılım konularında avantajlı olduklarını göstermiştir.⁶⁴ Bu sosyal sermaye ve entegrasyon faktörlerinin düşük suç oranlarıyla da ilişkili olduğu bilinmektedir.⁶⁵ İşte bu nedenle ne kadar erken yaşta göç edilirse o kadar rahat entegre olunacağı ve böylece daha az suç riski oluşacağı, ikinci neslin ilk nesilden daha az suç eğilimi göstermesi gerektiği varsayılır. Ancak Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmalar bu varsayımı yanlışlamaktadır. Erken yaşlarda göç eden göçmenlerin daha geç yaşta göç edenlere göre daha fazla suç işlediklerini göstermektedir.⁶⁶ Bu paradoksun tek istisnası genç göçmenlerin ve göçmen ebeveynlerden doğan çocukların yetişkin olarak göç edenlere

⁶³ Fernández-Molina ve Gutiérrez, “Juvenile Crime Drop”.

⁶⁴ Hoyt Bleakley ve Aimee Chin, “Age at Arrival, English Proficiency, and Social Assimilation Among US Immigrants”, *American Economic Journal: Applied Economics* 2/1 (2010): 165-92; Anders Böhlmark, “Integration of Childhood Immigrants in the Short and Long Run–Swedish Evidence”, *International Migration Review* 43, sy 2 (2009): 387-409; Sharon M. Lee ve Barry Edmonston, “Age-at-Arrival's Effects on Asian Immigrants' Socioeconomic Outcomes in Canada and the U.S.”, *International Migration Review* 45, sy 3 (2011): 527-561.

⁶⁵ Michael R. Gottfredson ve Travis Hirschi, *A General Theory of Crime*, Stanford University Press, 1990; Josine Junger-Tas, “Ethnic Minorities, Social Integration and Crime”, *European Journal on Criminal Policy and Research* 9 (2001): 5-29.; Per-Olof H. Wikström, “The Social Origins of Pathways in Crime. Towards a Developmental Ecological Action Theory of Crime Involvement and its Changes”, *Integrated Developmental and Life-course Theories of Offending* içinde, ed. D. S., Farrington, New Brunswick: Routledge, 2005.

⁶⁶ John Hagan, Ron Levi, ve Ronit Dinovitzer, “The Symbolic Violence of the Crime-Immigration Nexus: Migrant Mythologies in the America”, *Criminology & Public Policy* 7, sy 1 (2008): 95-112.; Jeffrey D. Morenoff ve Avraham Astor, “Immigrant Assimilation and Crime: Generational Differences in Youth Violence in Chicago”, *Immigration and Crime: Race, Ethnicity and Violence* içinde, ed. Ramiro Martinez ve Abel Valenzuela, 2006, 36-63; Ruben Rumbaut ve Walter Ewing, *The Myth of Immigrant Criminality and the Paradox of Assimilation: Incarceration Rates Among Native and Foreign-Born Men* (Immigration Policy Center, American Immigration Law Foundation, 2007).

kıyasla daha az suç işlediği İsveç'te istikrarlı olarak görülmektedir (Martens ve Holmberg 2005). Bu bağlamı verdikten sonra derlemedeki araştırmaların bulgularına bakalım. Melossi ve arkadaşları bu paradoksla paralel şekilde İtalya'da ikinci neslin suç eğilimini daha fazla tespit etmiştir. Ancak ikinci nesil göçmenler yerlilerde daha fazla suç işleme eğilimi göstermemektedir.⁶⁷

Beckley'in boylamsal araştırmasında ikinci nesil göçmenlerin ilk nesle nazaran daha fazla suç riski taşıdığı, ebeveyn gözetimi ve aile bağları gibi ailesel değişkenlerin bu farkı açıkladığı desteklemiştir.⁶⁸ Leerkes ve arkadaşları da Hollanda'da yaptığı araştırmasında benzer şekilde ikinci neslin daha fazla suç eğilimi gösterdiğini desteklemiş ve asimilasyonun neyi koruyup neyi değiştirerek gerçekleştiğinin çok önemli olduğunu vurgulamıştır.⁶⁹ Van der Gaag da 5 Avrupa ülkesinde yaptığı gençlik araştırmasında göçmen gençlerin yerlilerden yüksek suç oranı gösterdiğini, birinci nesiltan ve yerlilerden fazla suç eğiliminin okul ortamı, mahalle ortamı ve yapısal şartlarla ilgili dezavantajlar ile açıklanabildiğini ortaya koymuştur.⁷⁰ Dikkat çekici diğer bulgular ise kendi toplumu ve ailesi ile kültürel bağlarını devam ettirmenin, evde anadilini korumanın suçtan koruyucu faktörler olduğu ve önyargının aksine Ortadoğu ülkelerinden gelen göçmenlerin Batı ülkelerinden gelen göçmenlere nazaran daha az eğilim gösterdiğidir. Leerkes ve arkadaşları da benzer şekilde daha yüksek göçmen suçluluğunun ev sahibi ülkedeki yapısal dezavantajları ile açıklandığını; Batı ülkelerinden gelen göçmenlere kıyasla, Orta Doğu, Asya ve Post-Komünist ülkelerden gelenlerin daha düşük suç eğiliminin koruyucu aile bağları ve anadili muhafaza etme ile ilişkili olduğunu ve çok kültürlü bir ortamın uzun vadede suç oranlarının düşmesine katkıda bulunabileceğini tespit etmiştir.⁷¹

Uddin öz-bildirim metodlu gençlik araştırmasında yerliler, birinci nesil ve ikinci nesil göçmenler arasındaki suç farklılıklarının büyük ölçüde sosyalleşme ortamı, alkol ve okul ortamı gibi hayat tarzına ilişkin değişkenlerle açıklanabildiğini tespit etmiştir.⁷²

⁶⁷ Melossi vd., "The Normality".

⁶⁸ Beckley, "Age At Immigration".

⁶⁹ Leerkes vd., "Minority Paradoxes".

⁷⁰ Van der Gaag, "The Crime-Immigration Nexus".

⁷¹ Leerkes vd., "Community multiculturalism".

⁷² Uddin, "Explaining Adolescent".

Kardell ve Martens, İsveç’de yaptığı boylamsal araştırmada hem yerlilere hem de ikinci nesle göre ilk nesil göçmenlerin suça daha eğilimli olduğunu ancak bunların ağırlıkla tek seferlik suçlar olduğu, ikinci neslin ise daha az eğilimli olduğunu ancak bunların tekrarlı ve daha profesyonel suçlara dönüştüğünü tespit etmiştir.⁷³ Yani ilk nesle göre daha az sayıda göçmen daha fazla sayıda suça neden olmaktadır Bu noktada İsveç’in ikinci nesilde daha fazla suç eğilimi göstermemesinin nedenleri üzerine düşünmek faydalı olacaktır. Nistad araştırmasında İsveç’in diğer Avrupa ülkelerinden ve ABD’den farklı olarak uyguladığı erken müdahale yöntemlerinin ve özellikle anadilde eğitim programının suçtan koruyucu etkisinin belirleyici olduğuna dikkat çekmiştir.⁷⁴

21. yüzyılda Avrupa’ya göç edenlerin önemli bir kısmını zorla yerinden edilmiş göçmenler oluştururken, savaş ya da çatışma bölgelerinden gelen insanların suç işleme riskinin daha yüksek olup olmadığı, ülkelerin politika oluşturma ve destek mekanizmaları açısından kritik bir sorudur. Skardhamar ve arkadaşları tarafından Norveç ve Finlandiya’da gerçekleştirilen ve derlememizde yer alan bir araştırmada; Afrika ülkeleri, İran, eski Yugoslavya, Afganistan, Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Çin’den gelen göçmen gruplarının suç eğilimleri karşılaştırılmış ve savaş ya da çatışma bölgelerinden gelen göçmenlerin hem şiddet hem de malvarlığına karşı işlenen suçlarda daha yüksek oranlar sergilediği tespit edilmiştir.⁷⁵ Becker ise, savaş travması yaşamış bireylerin şiddet suçlarına karışma olasılığının arttığını, ancak malvarlığına karşı suçlar için bu tür bir ilişki bulunmadığını belirtmiştir.⁷⁶ Öte yandan, Killias’ın İsviçre’de eski Yugoslavya’dan gelen göçmenlerle ilgili araştırmalarında, çatışma deneyiminin suç işleme riskini artırdığına dair bir kanıt bulunmamıştır. Savaş travması şiddet eğilimini kısmen artırsa da göç deneyiminden sonra ev sahibi ülkedeki şartlar ve bağlardan daha belirleyici değildir.⁷⁷

Bir bölgede göçmen suçluluğu incelenirken şu sorular sıkça gündeme gelmektedir: "Göçmenler suç işleme eğiliminde oldukları için mi yüksek suç oranına sahip kenar mahallelere yerleşiyorlar, yoksa bu mahallelere yerleştirildiklerinden dolayı mı suç riski

⁷³ Johan Kardell ve Peter L. Martens. "Are Children of Immigrants Born in Sweden More Law-Abiding Than Immigrants? A Reconsideration." *Race and Justice* 3, sy 3 (2013): 167-189.

⁷⁴ Nistad, "Welfare Against Crime".

⁷⁵ Skardhamar vd., "Immigrant Crime".

⁷⁶ Becker, "Correlates of War?".

⁷⁷ Killias vd., "Imported Violence?"; Killias ve Lukash, "Migration, not Migrants".

artıyor? Yerleştikleri bölgedeki göçmen yoğunluğu suç eğilimlerini etkiler mi?" Huang ve Kvasnicka'nın yaptığı boylamsal araştırmada, 2015'teki mülteci dalgasının ardından mültecilerin merkezden uzak alanlara mecburi olarak yerleştirilmelerinin Almanlara karşı işlenen suç oranlarına etkisi incelenmiştir.⁷⁸ Sonuçlar, yerleşme yapıları ve cinsiyet fark etmeksizin, mülteciler tarafından Almanların mağdur edilmesi ile mülteci göçü arasında hiçbir suç tipi açısından bir ilişki tespit edememiştir. Ayrıca, merkezden uzak alanlara yerleştirilme ile göçmen suçluluğu arasında negatif bir ilişki bulunmuştur, ancak bu ilişkinin nedenleri daha fazla araştırma gerektirmektedir.

Derlemenin göçmen suçluluğu teorilerine ilişkin bulgularına bakıldığında göçmenlerin belli bir bölgenin suç oranını artırıp artırmamasına ilişkin literatürdeki teorik argümanlar şöyle genellenebilir⁷⁹:

1. Suç işleme kararı, suçtan elde edilecek potansiyel kazançlar, yakalanma ve cezalandırılma olasılığı ve yasal işgücü piyasasında mevcut fırsatlar arasındaki teraziye göre verilir. Dolayısıyla göçmenlerin meşru iş imkanlarına ve refaha daha rahat erişebildikleri yerde daha az suça meyleder ve suç, yasal haklarını kaybetme maliyeti ile suçtan elde edilecek kazanç arasındaki denge ile açıklanır.

2. Göçmenler çoğunlukla önleyici kolluk uygulamaları ve sınır yasalarının uygulanması bağlamında kriminalize edilmektedirler. Yasaların imkân verdiği meşru istihdam ve sosyal hakları daraldıkça suça itilmektedirler; bir kere sisteme girdiklerinde de çıkışı olmamaktadır.

3. Göçmen akışı vardıkları bölgenin sosyal ağlarını ve örgütlenme yapısını bozarak dinamik bir düzensizliğe neden olmaktadır. Bu nedenle klasik kontrol mekanizmaları bireyleri suçtan alıkoyma işlevini yerine getirememektedir.

4. Göçmenler vardıkları bölgeye kendi sosyal ağlarını da getirerek bölgeyi hem ekonomik hem de sosyal açıdan canlandırmakta, bu yolla yeni örgütlenme biçimleri kurulmasını sağlayarak suçu azaltmaktadır.

5. Göçmenler kültürel farklılık nedeniyle yeni geldikleri kültür ve bürokrasi ile çatışma yaşamakta ve bu gerilim dezavantajlı koşullarla birleşip suça neden olmaktadır.

⁷⁸ Y. Huang ve M. Kvasnicka, "Immigration and Crimes Against Natives: The 2015 Refugee Crisis in Germany" *IZA Discussion Paper Series*, 12469, Institute of Labor Economics, 2019.

⁷⁹ Büyükoçşkun Atsızelti, *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu*.

6. Çokkültürlülük enformel sosyal kontrol mekanizmalarını arttırmak yoluyla gerilimi azaltmakta ve böylece suçu azaltmaktadır.

Derlemedeki çalışmalarda Sosyal Düzensizlik Teorisi'nin⁸⁰ neredeyse hiç test edilmediği, demografik değişkenlerin ardından en çok Ekonomik Model'e ilişkin argümanların incelendiği görülmektedir. Ekonomik Model zamanla geliştirilmiş ve zayıf noktaları, diğer değişkenlerin eklenmesiyle güçlendirilmiştir. Bu modeli test eden araştırmaların çoğunlukla teoriyi destekleyen sonuçlar elde ettiği dikkat çekmektedir. Bu çalışmalardan dörtte üçü hem şiddet suçlarını hem de malvarlığına karşı suçları incelemişken, diğerleri yalnızca belirli suç türlerine (çoğunlukla malvarlığına karşı suçlar) odaklanmıştır. Bulgular, göçmenlerin yasal istihdam bulabildiği, daha esnek iş piyasalarına sahip ve ekonomik olarak daha güçlü bölgelerde suç oranlarının düşebileceğini; ancak aksi durumda, göçmen suç oranlarının yerlilerden daha yüksek olabileceğini tutarlı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu bulguların iki temel sınırlılığı bulunmaktadır. İlk olarak, suç oranlarının ve düzensiz göçmen nüfus hareketlerinin doğru tahmin edilmesi bu teori açısından kritik öneme sahiptir. Henüz baskın bir tahmin yöntemi geliştirilmemiş olsa da zamanla daha gelişmiş istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. İkinci olarak, modele eklenen bazı unsurlara rağmen, hala makroekonomik değişkenlerle suçun açıklanması üzerinde durulmakta ve göçmenlerin sosyal varlık olarak yerleştikleri bölgelerdeki yaşam dinamikleri, sosyal etkileşimleri ile özellikle genç yaşta göç eden veya ev sahibi ülkede doğan göçmenleri şekillendiren etmenler göz ardı edilmektedir.

Ekonomik Model, makro bir teori olduğu için resmi verilerle ölçülmesi daha kolay ve anlaşılırdır; ancak bu resmi verilerin gölgede bıraktığı alanlar, istatistiksel tahmin yöntemleri ile birleştirildiğinde daha güvenilir kanıtlar sunmaktadır. Derlemede Ekonomik Model'i fail öz-bildirim anketi ile ölçen tek çalışma, Papadopoulos'un göçmenlik ile malvarlığına ve şiddet suçları arasındaki ilişkiyi açıklayan olası değişkenleri ve göçmenlerle yerlilerin suçu bildirme davranışındaki farkları birey düzeyinde incelediği çalışmadır.⁸¹ Eksik suç bildirimlerinin yaratabileceği hata payını azaltmak için çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Papadopoulos'un modeli, klasik ekonomik modelin aksine yalnızca işgücü piyasası çıktıları ile sınırlı kalmayıp,

⁸⁰ Büyükcoşkun Atsızelti, *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu*.

⁸¹ Papadopoulos, "Immigration Status".

göçmenlerin farklı risk alma eğilimlerini de dahil etmiştir. Bulgular, göçmenlerin suç eğilimlerinin farklı bölgelerde farklı sonuçlar verdiğini, genel olarak daha düşük göçmen suçluluğuna dair anlamlı bir fark bulunmadığını, demografik faktörler kontrol edildiğinde göçmenlik ile suç arasındaki ilişkinin negatif olduğunu ve göçmenlerin suç bildirme eğilimlerinin yerlilerden düşük olmadığını göstermiştir. Ayrıca, göçmenlik statüsünün malvarlığına karşı suçlar üzerindeki etkisinin, göçmenlerin yaşadığı bölgenin sosyo-ekonomik durumu ve ait oldukları etnik grup gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırmacılar, göçmenlerin genellikle sosyal nedenlerle kendi etnik mahallelerine veya maddi sebeplerden dolayı suç oranlarının daha yüksek olduğu mahallelere yerleştiklerini ve resmi panel verilerin⁸², yerleşim yeri seçimini ve suç davranışını etkileyebilecek diğer olası değişkenleri gözden kaçırabileceğini belirtmişlerdir.

En çok test edilen ikinci teorik yaklaşım Marjinalizasyon Tezi'dir. Bu tez göçmenlerin hayatlarını meşru yollardan idame ettirme fırsatları engellenmiş ve kendilerine bu fırsatları sağlayacak arkalarında bir göçmen topluluğu ağı da yoksa suç işlemeye meyledceklerini, göçmenliğin yasadışı hâle getirilmesinin ve kısıtlayıcı politikaların onları suça ittiğini iddia eder.⁸³ Derlemede bu tez, hem boylamsal hem de retrospektif olarak farklı tasarımlarda yürütülen araştırmalarda genellikle desteklenmiştir. Sınırdışı edilme riskinin tek başına caydırıcı bir etkiye sahip olmadığı iddiası, hem doğrudan bu teoriyi test eden çalışmalarda hem de diğer araştırmalarda doğrulanmaktadır.⁸⁴ Avrupa'da sınır politikalarının giderek sıkılaştığı ve yasadışı göçmenliğin arttığı bir dönemde, bu bulgunun daha kapsamlı ve derinlemesine araştırmalarla desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Devletler politika oluştururken düzensiz göçmenliğin önlenemez artışını da göz önünde bulundurarak göçmenlerin sadece sert sınırdışı yasaları ile suçtan alıkoyamayacağı, sosyal politikalara harcayacağı maliyet ile ceza adalet sistemine harcayacağı maliyet arasındaki dengeyi iyice analiz etmelidir.

⁸² Panel veri; aynı deneklerin zaman içindeki ölçümleri içeren ve bireyler, ülkeler, firmalar, hane halkları gibi birimlere ait yatay kesit gözlemlerin, belli bir dönemde bir araya getirilmesi olarak tanıyan verilerdir.

⁸³ Büyükcoşkun Atsızelti, *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu*, 126.

⁸⁴ Bkz. Beckley, "Deterrence Versus Marginalization"; Maghularia ve Uebelmesser, "Do Immigrants Affect Crime?"; Papadopoulos, "Immigration Status".

En çok test edilen üçüncü teori, Çatışma Teorileri içinde özel olarak Kültürel Teori'dir.⁸⁵ Araştırmalar, göç eden bireylerin, geldikleri toplum ile önceki toplumlarındaki normlar arasında ya da ikinci nesil açısından aileleriyle büyüdükleri toplum arasındaki norm çatışmasının, suça iten güçlü bir etkisi olmadığını ortaya koymaktadır.⁸⁶ Bunun yerine, kültürel normlarını koruyup yeni topluma da uyum sağlayamayan yetişkinler ve aile bağları zayıf olup kültürel çatışmayı aile içinde yaşayan gençlerin suça yönelme eğiliminde olabileceği bulunmuştur. Bu da suça meyletme yolunda kültürel farklılıktan çok entegrasyon politikalarının ve kendi kültürünü de muhafaza etmelerine imkan sağlayarak göçmen topluluğu içermenin önemine işaret etmektedir.

Kriminoloji literatüründe entegrasyon, uzun süre boyunca suçu engelleyen olumlu bir değişken olarak kabul edilmiştir. Ancak yapılan araştırmalar, entegrasyonun doğrudan suçu önleyen bir unsur olmadığını, gerçekleştiği bağlama ve koşullara bağlı olarak çok farklı sonuçlar verebileceğini ortaya koymuştur. Bu nedenle psikolojide ortaya çıkan “kültürleşme” kavramı onun yerini almaya başlamıştır. Kültürel uyum ile sapma davranışları arasındaki karmaşık ilişkiye dair önemli bir tartışma alanı olan Kültürleşme Teorisi⁸⁷ ve bu teoriden geliştirilen diğer hipotezler de derlememizde test edilen teorik yaklaşımlar arasındadır. Nesil konusunda önceki paragraflarda bahsettiğimiz bulgular çoğunlukla bu teorik zeminde çalışılmıştır. Derlemede bireysel düzeyde, ebeveynlerle yaşanan çatışmalar, gözetim eksikliği ve suçlu akranlarla olan ilişkiler suç riskini artıran unsurlar olarak öne çıkarken; göçmenlerin entegrasyona direnç olarak algılanan evde kendi dillerini konuşmaları ya da kapalı sosyal ağlar içinde yaşamalarının aslında onları suçtan koruyan etkenler olduğu desteklenmiştir.⁸⁸

Literatürde belirli bir teoriyle sınırlı kalmayan, ancak araştırmalarda en fazla destek bulan makro ve mikro düzeydeki açıklayıcı değişkenlere göz atalım. Suç oranlarını artırbileceği kanıtlanmış değişkenler arasında, meşru iş fırsatlarının bulunmaması, katı işgücü piyasası, ayrımcı kolluk kuvvetleri ve ceza adalet sisteminin sistematik ayrımcılığı

⁸⁵ Büyükoçkun Atsızelti, *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu*, 129-133.

⁸⁶ Killias vd., “Imported Violence?”.

⁸⁷ John W. Berry, “Immigration, Acculturation, and Adaptation”, *Applied Psychology* (John Wiley ve Sons Ltd.) 46, sy 1 (1997): 5-34.

⁸⁸ Bkz. Leerkes, “Community Multiculturalism”; Papandreou, “Children of Immigrants”; Veen vd., “Moroccan Adolescent”; van der Gaag, “The Crime-Immigration Nexus”.

yer almaktadır⁸⁹. Göçmen topluluklarının gelişmemiş ülkelerden gelmesi, etnik köken ve düşük eğitim düzeyi gibi faktörler, tek başına açıklayıcı bir rol oynamamakta, ev sahibi ülkenin koşullarına bağlı olarak farklı sonuçlar doğurmaktadır. Bireysel düzeydeki mikro değişkenler incelendiğinde, özellikle ikinci nesil göçmen çocuklar üzerinde yapılan çalışmalarda suç eğilimini artırdığı en çok desteklenen risk faktörleri arasında ebeveynlerle olumsuz ilişkiler, ebeveyn gözetiminin yetersizliği, riskli akranlarla arkadaşlık ilişkileri ve okul ortamında fırsatların kısıtlandığına dair algı yer almaktadır.⁹⁰ Derleme kapsamındaki araştırmalardan çocuk ve genç örneklemini ele alan araştırmalarda öne çıkan bireysel suç riski faktörleri ise; ebeveyn ile ilişkinin kültürel çatışma veya ebeveynlerin çok yoğun çalışması gibi nedenlerle zayıf olması, düşük ebeveyn gözetimi, riskli akranlarla birliktelik, ırkçılığa maruz kalma ve düşük okul başarısı iken suçtan alıkoyan faktörler kapsayıcı okul akran bağları, dindarlık, ebeveyn gözetimidir.⁹¹

3.2. Araştırmanın Yöntemi, Veri Kaynağı ve Analiz Birimi

Göçmen suçluluğu alanında tüm sosyal bilimler disiplinlerinde olduğu gibi faydalı ve doğru soruları sormak kadar soruya uygun yöntemlerle araştırmayı yapmak da kritik önem arz etmektedir. Soruya uygun yöntemler tercih edilmezse sonuçların güvenilirliği ve bilimselliği zedelenabilir.

Araştırmanın zaman boyutu üç kategoride incelenir. Boylamsal çalışmalar davranışı belli bir tarihte başlayıp ileriye doğru düzenli olarak takip eder. Kesitsel çalışmalar belirli bir tarihteki mevcut durumu gözlemler. Retrospektif çalışmalar ise şimdiden geçmişe dönük incelemeleri ifade eder.⁹² Uzun sürede oluşan davranış örüntülerinin izlenmesi ve ilişkilerin tespit edilmesinde boylamsal araştırmalar kesitsel araştırmalara göre daha güvenilir sonuçlar vadetmektedir. Maxfield ve Babbie gibi pek çok yöntem bilimci kriminolojide kesitsel araştırmalardan yola çıkılarak risk değerlendirmesi yapılmasının

⁸⁹ Bu değişkeni hem makro hem de mikro olarak sınanan araştırmalar mevcuttur.

⁹⁰ Düşük sosyoekonomik durum da desteklense de okul başarısı aracılığıyla etkisi değişebilmektedir Bkz. Jonas Ring ve Robert Svensson. "Social Class and Criminality Among Young People: A Study Considering the Effects of School Achievement as a Mediating Factor on the Basis of Swedish Register and Self-Report Data." *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 8, sy 2) (2007): 210-233.

⁹¹ Bkz. Beckley, "Age At Immigration"; Killias ve Lukash, "Migration, not Migrants"; Ring ve Svensson "Social Class"; Salmi vd., "Correlates of Immigrant".

⁹² Maxfield, "Measuring Crime", 96-105.

doğru olmadığı ve nedensel sonuçlar çıkarılamayacağını savunmaktadır.⁹³ Ancak tespitte bulunmak ve bazı açılardan keşfedici araştırmalar yapmak mümkündür. Bu nedenle araştırmaların zaman boyutu sonuçlarının nedenselliğe dair yorumları ve güvenilirliği bakımından önem arz eder. Derlemede nicel yöntemler kullanan 81 araştırmadan 53 tanesi zaman bakımından boylamsal araştırma yöntemine sahiptir. En yaygın görülen türleri ise trend, panel veri ve kohort çalışmasıdır. Özel olarak göç ve suçun ilişkili olup olmadığını araştıran 40 boylamsal araştırmanın 13'ü göçmenlik ile suç arasında pozitif bir ilişki olduğunu, 15'i negatif bir ilişki olduğunu; kalanı ise sosyal politikadaki eksiklik, ayrımcılık, gelir adaletsizliği gibi ev sahibi ülkede etkileşime girilen pek çok aracı değişkene bağlı olarak değiştiğini, göçmen olmanın belirleyici olmadığını desteklemektedir. Boylamsal araştırmaları daha güvenilir bir grup olarak kabul edip bulgularını yorumladığımızda bu sayılar bize Avrupa'da ülkelerin göçmenlere ilişkin resmi statü süreçlerine, istihdam olanaklarına, entegrasyon politikalarına, parçalanmış aile yapısının yaygın olduğu bir grup ise bunun getirdiği risklere ve önlemlere kadar pek çok risk faktörünün suç oranlarını etkileyeceğini göstermektedir.

Göç ve suç ilişkisi üzerine yapılan araştırmalarda kullanılan veri kaynağının, araştırma sorularını ne derece yanıtlayabildiği önemli bir tartışma konusudur. Polisteki şüpheli kayıtları, mahkemelerin suçun kesinleştiğine dair mahkûmiyet verileri ve resmi kayıtlardaki yanlışlığı önlemek amacıyla bireylere fail ya da mağdur olma tecrübelerinin sorulduğu öz-bildirim anketleri bu araştırmalarda sıkça kullanılan veri türleridir. Danimarka'da yapılan bir sistematik derlemede, göç ve suç ilişkisi araştırmalarında kullanılan veri türlerinin, ele alınan suç türüne göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu çalışma, polis verileri ile öz-bildirim anketlerine dayalı araştırmalar arasında önemli farklılıklar bulunduğunu ve genel bir sonuç çıkarılamayacağını ortaya koymuştur. Özellikle belirli değişkenler kontrol edildiğinde, öz-bildirim çalışmalarının %75'i göçmen kökenli olmakla suç arasında bir ilişki bulmazken, resmi kayıtlara dayanan çalışmalar genç göçmenlerin suçla ilişkilendirildiğini göstermiştir.⁹⁴ Literatürde,

⁹³ Maxfield ve Babbie, "Measuring Crime", 99.

⁹⁴ Christian Klement, "Studies of Immigrant Crime in Denmark", *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2019.

kullanılan veri kaynağının göçmen suçluluğuna dair bulgulara değişiklik yaratabileceğini gösteren başka araştırmalar da mevcuttur.⁹⁵

Derlemenin bulgularını bu gözle değerlendirirsek araştırmaların kullandığı veriler şöyle sayılabilir: polis verisi, jandarma ve sahil/sınır koruma teşkilatları verisi, adalet bakanlığı mahkeme verisi, infaz kurumları verisi, tutukevi verisi, iç işleri bakanlığı verileri (Mahkeme ve infaz kurumları ile entegredir), öz-bildirim anket verileri ve devletlerden istatistik toplayarak birleştiren Birleşmiş Milletler veya Avrupa Konseyi verileri. Polis verileri ve öz-bildirim anketi verileri hariç tüm veriler “resmi veri” adı altında toplanmıştır. Derleme kapsamındaki 81 nicel araştırmadan 40 tanesi adalet bakanlığından veya iç işleri bakanlığından alınan tutuklama, mahkûmiyet ya da infaz verilerini kullanmış, 23 tanesi “polisten alınan şüpheli sıfatıyla soruşturma kaydı bulunma” verisini, 11 tanesi sadece anket verisi, 7 tanesi hem anket verisini ve hem de bir resmi veri kaynağını birlikte kullanmıştır.

Derlemedeki İspanya’da çocuk suçluluk oranının düşmesinde göçmen çocukların etkisini ve açıklayıcı faktörleri araştıran Fernández-Molina ve Gutiérrez araştırmasında anket verilerinde göçmen çocukların suç oranının aynı demografik özelliklerdeki akranları ile eşit olduğunu ancak polis verilerinde daha yüksek görüldüğünü tespit etmiştir.⁹⁶ Papandreu da Yunanistan’da malvarlığına karşı işlenen suçlar hariç yukarıdaki araştırmacıyla benzer bir sonuç bulmuştur ancak malvarlığına karşı suçlarda farklı veri kaynakları kullanmak sonuçları değiştirmemiştir.⁹⁷ Leerkes ve arkadaşları Hollanda’da iki farklı etnisiteden göçmen grubunun suç eğilimlerini hem polis hem de öz-bildirim anketi verisi kullanarak karşılaştırdıkları araştırmalarında polis verisindeki oranların anket verisinden 1.6 ile 3.6 kat arasında fazla gösterdiğini tespit etmiştir.⁹⁸ Birlikte değerlendirildiğinde resmi verilerde göçmen suçluluğunun çeşitli nedenlerle daha fazla görülebileceğine ilişkin literatürdeki iddiaları destekleyen bazı bulgular olduğu görülmektedir.

⁹⁵ Bell ve Machin “Crime and Immigration”; Klement “Studies of Immigrant”; Kubrin ve Ousey, “Immigration and Crime”, 35-39; Leerkes vd., “Minority Paradoxes”.

⁹⁶ Fernández-Molina ve Gutiérrez, “Juvenile Crime Drop”.

⁹⁷ Papandreu, “Children of Immigrants”.

⁹⁸ Leerkes vd., “Minority Paradoxes”.

Sonuç

“Göçmen suçluluğu” şeklinde kavramsallaştırılan alanda bu derlemenin en önemli bulgusu göç ile suç ilişkisinin karmaşık bir olgu olduğudur. Bu sistematik derlemenin tüm sınırlılıkları ile birlikte gösterdiği göçmenleri suç işlemeye götüren yolu, büyük ölçüde göçmenlerin ev sahibi toplumla girdikleri etkileşim ve yapısal koşullara geliştirdikleri tepkinin belirlediğidir. Bu süreç tek bir değişkene bağlı olmayıp ekonomik ve sosyal dezavantajların bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bu dezavantajların olabildiğince kontrol edilmesi ve müdahale edilmezse yol açma ihtimali olan risklerin fark edilmesi politika yapıcılar bakımından oldukça hayati önem arz etmektedir. Avrupa genelinde ikinci nesil göçmenlerin göç deneyimini yaşayan ebeveynlerinden daha fazla suça karıştığı göz önünde bulundurulduğunda gelecek risklerin önlenmesinin Türkiye gibi göçmen yoğunluğu hızlı şekilde artan bir ülke için önemi büyüktür. Bu bakımdan ilk adımlar göçmen grupları demografik özellikleri ve kültürel yapısıyla birlikte gerçekten tanımaya çalışmaktır. İkinci olarak riskleri tespit edecek soruları sormak ve sosyal politikalardaki boşluklar ve ihmallerin önüne geçerek erken müdahale programları geliştirmek ve bunların etkinliğini sürekli takip etmektir. Suç bir sonuç olup bu sonucu engellemek için özneyi değil riskleri yok etmeye dönük önlemler gerekmektedir.

Kaynakça | Bibliography

- Aebi, Marcelo F. ve Antonia Linde. "Is There a Crime Drop in Western Europe?" *European Journal on Criminal Policy and Research* 16, sy 4 (2010): 251-277.
- Agnew, Robert. "General Strain Theory: Current Status and Directions for Further Research". *Taking stock: The status of criminological theory* içinde, düzenleyen: J. P. Wright, & K. R. Blevins F. T. Cullen, 101-123. Transaction Publishers., 2006.
- Alonso-Borrego, César, Nuno Garoupa, Marcelo Perera, ve Pablo Vázquez. "Immigration and Crime in Spain, 1999-2006." *Fundación de Estudios de Economía Aplicada*, sy 34 (2008).
- Alonso-Borrego, César, Nuno Garoupa, ve Pablo Vázqu. "Does Immigration Cause Crime? Evidence from Spain." *American Law and Economics Review* 14, sy 1 (2012): 165-191.
- Andersen, Synøve Nygaard, ve Torbjørn Skardhamar. "Age at immigration and crime: Findings for male immigrants in Norway." *Discussion Papers* 728 (Statistics Norway, Research Department.), 2012.
- Aoki, Yu ve Yasuyuki Todo. "Are Immigrants More Likely to Commit Crimes? Evidence from France." *Applied Economics Letters* 16, sy 15 (2009): 1537-1541.
- Atak, İdil ve James C. Simeon. "Introduction: The Criminalization of Migration: Context and Consequences". *The Criminalization of Migration: Context and Consequences* içinde, McGill-Queen's University Press, 2018, 3-34.
- Barbagli, Marzio ve Asher Colombo. "Immigrants as Authors and Victims of Crimes: the Italian Experience". *Immigration, Crime and Justice* (Sociology of Crime, Law and Deviance, vol. 13 ed. W. F. McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009, 69-94.
- Barbara, Hudson. "Discrimination and Disparity: The Influence of Race on Sentencing." *Journal of Ethnic and Migration Studies* 16, sy 1 (2010): 23-34.
- Bassetti, Thomas, Luca Corazzini ve Darwin Cortes. "Crime, Immigration and the Labor Market: A General Equilibrium Model." *ISLA Working Papers* (Centre for research on Latin American Studies and Transition Economies, Universita' Bocconi), 2010.

- Becker, Amber L. "Correlates of War? Towards An Understanding Of Nativity-Based Variation in Immigrant Offending". *European Journal of Criminology* 10, sy 4 (2013): 408-423.
- Beckley, Amber L. "Age At Immigration And Crime in Stockholm Using Sibling Comparisons." *Social Science Research* 53 (2015): 239-251.
- Beckley, Amber L. "Deterrence Versus Marginalization: Evidence From Immigrant Offending." *Race and Justice* 5, sy 3 (2015): 278-300.
- Beckley, Amber L. "Foreign Background and Criminal Offending Among Young Males in Stockholm". (Doktora Tezi) Stockholm: Number 37, Stockholm University, Department of Criminology, 2015.
- Bell, Brian, Francesco Fasani ve Stephen Machin. "Crime and immigration: evidence from large immigrant waves". *The Review of Economics and Statistics* 95, sy 4 (2013): 1278-1290.
- Bell, Brian, Francesco Fasani ve Stephen Machin. "Crime and Immigration: Evidence From Large Immigrant Waves". *Review of Economics and Statistics* 95, sy 4 (2013): 1278-1290.
- Bell, Brian ve Stephen Machin. "Immigrant Enclaves And Crime". *Journal of Regional Science* 53, sy 1 (2013): 118-141.
- Bernat, Frances. *Immigration and Crime*. Oxford Research Encyclopedias, 2017.
- Berry, John W. "Immigration, Acculturation, and Adaptation". *Applied Psychology* (John Wiley ve Sons Ltd.) 46, sy 1 (1997): 5-34.
- Bianchi, Milo, Paolo Buonanno ve Paolo Pinotti. "Do Immigrants Cause Crime?" *Journal of the European Economic Association* 10, sy 6 (2012): 1318-1347.
- Bircan, Tuba ve Marc Hooghe. "Immigration, Diversity and Crime: an Analysis of Belgian National Crime Statistics, 2001-2006". *European Journal of Criminology* 8, sy 3 (2011): 198-212.
- Bleakley, Hoyt ve Aimee Chin. "Age at Arrival, English Proficiency, and Social Assimilation Among US Immigrants". *American Economic Journal: Applied Economics* 2, sy 1 (2010): 165-92.

- Bloch, H. A. "Crime Causation: Research and Its Application". *Federal Probation* 21 (1957): 11-20.
- Blom, Martine ve Roel Jennissen. "The Involvement of Different Ethnic Groups in Various Types of Crime in the Netherlands". *European Journal on Criminal Policy and Research* 20, sy 1 (2014): 51-72.
- Bonifazi, Corrado ve Dante Sabatino. "Albanian Migration to Italy: What Official Data and Survey Results Can Reveal". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 29, sy 6 (2003): 967-995.
- Bovenkerk, Frank F. ve Tineke Fokke. "Crime Among Young Moroccan Men in the Netherlands: Does Their Regional Origin Matter?". *European Journal of Criminology* 13, sy 3 (2015): 352-371.
- Böhlmark, Anders. "Integration of Childhood Immigrants in the Short and Long Run – Swedish Evidence." *International Migration Review* 43, sy 2 (2009): 387-409.
- Butcher, Kristin F. ve Anne Morrison Piehl. "Cross-City Evidence on the Relationship Between Immigration and Crime". *Journal of Policy Analysis and Management* (1998): 457-493.
- Butt, Junaid Sattar. "The Shadow Side of Migration—Relation Between Crime and Illegal Immigration in the Nordic Countries". *Relationes Internationales (Acta Universitatis Danubius)* 17, sy 1 (2024): 47-79.
- Büyükcoşkun Atsızelti, Nur Şirin. *Avrupa'da Göçmen Suçluluğu Araştırmaları: Sistematik Derleme*. Cilt İstanbul Ceza Hukuku ve Kriminoloji Arşivi Yayın No: 52. On İki Levha, 2022.
- Card, Noel A. *Applied Meta-Analysis for Social Science Research*. Guilford Press, 2012.
- Coccia, Mario, Ellen G. Cohn ve Suman Kakar. "How Immigration, Level of Unemployment and Income Inequality Affect Crime in Europe". *Crime, Law and Social Change* (Advance online publication) 82 (2024): 363-385.
- Corazzini, Luca, Darwin Cortes ve Thomas Bassetti. "Crime, Immigration and the Labor Market: A General Equilibrium Model". *ISLA Working Papers*. Milano: Centre for research on Latin American Studies and Transition Economies, Università Bocconi, 2010.

- Damm, Anna Piil ve Christian Dustmann. “Does Growing Up in a High Crime Neighborhood Affect Youth Criminal Behavior?”. *American Economic Review* 104, sy 6 (2014): 1806-1832.
- Dustmann, Chriatian ve Ian Preston. “Comment: Estimating the Effect of Immigration on Wages”. *Journal of European Economic Association* 10, sy 1 (2012): 216-223.
- Dustmann, Christian, Tommaso Frattini ve Ian P. Prest. “Christian Dustmann, Tommaso Frattini, Ian P. Preston, The Effect of Immigration along the Distribution of Wages”. *The Review of Economic Studies* 80, sy 1 (2013): 145-173.
- Echauri, José Antonio, Javier Fernández-Montalvo, María Martínez ve Juana Ma Azkarate. “Effectiveness of a Treatment Programme for Immigrants Who Committed Gender-Based Violence Against Their Partners”. *Psicothema* 25, sy 1 (2013): 49-54.
- Engbersen, Godfried, Joanne Van Der Leun ve Leerkes Arjen. “The Dutch Migration Regime And the Rise in Crime Among Illegal Immigrants”. *Fourth Annual Conference of the European Society of Criminology, Global Similarities, Local Differences*. Amsterdam. Ağustos 25-28, 2004.
- Eraliev, Sherzod. “The Shadow Side of Migration: Exploring the Nexus between Undocumentedness, Informality and Crime among Uzbek Migrants in Sweden”. *Nordic Journal of Criminology* 24, sy 2 (2023): 5-24.
- Fasani, Francesco, Giovanni Mastrobuoni, Emily G. Owens ve Paolo Pinotti. “Immigration and Crime in the United Kingdom”. *Does Immigration Increase Crime?* içinde, ed. F., Mastrobuoni, G., Owens, E. G., Pinotti, S., Bocconi, M. L, Fasani, Cambridge University Press, 2019, 54-90.
- Fernández-Molina, Esther ve Raquel Bartolomé Gutiérrez. “Juvenile Crime Drop: What is Happening With Youth in Spain and Why?”. *European Journal of Criminology* 17, sy 3 (2018): 306-331.
- Gottfredson, Michael R., ve Travis Hirschi. *A General Theory of Crime*. Stanford University Press., 1990.
- Hagan, John, Ron Levi ve Ronit Dinovitzer. “The Symbolic Violence of the Crime-Immigration Nexus: Migrant Mythologies in the America”. *Criminology & Public Policy* 7, sy 1 (2008): 95-112.

- Hällsten, Martin, Ryszard Szulkin, ve Jerzy Sarnecki. "Crime as a Price of Inequality?: The Gap in Registered Crime between Childhood Immigrants, Children of Immigrants and Children of Native Swedes." *British Journal of Criminology* 53, sy 3 (2013): 456-481.
- Hooghe, Marc ve Thomas de Vroome. "The Relation Between Ethnic Diversity and Fear of Crime: An Analysis of Police Records and Survey Data in Belgian Communities". *International Journal of Intercultural Relations* 50 (2016): 66-75.
- Huang, Yue ve Michael Kvasnick. "Immigration and Crimes Against Natives: The 2015 Refugee Crisis in Germany". *IZA Discussion Paper Series* (Institute of Labor Economics) 12469, 2019.
- Hudson, Barbara. "Discrimination and Disparity: The Influence of Race on Sentencing". *Journal of Ethnic and Migration Studies* 16, sy 1 (2010): 23-34.
- Ignatans, Dainis ve Roger Matthews. "Immigration and the Crime Drop". *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 25, sy 3 (2017): 205-229.
- Ignatans, Dainis ve Timothy Roebuck. "Do More Immigrants Equal More Crime? Drawing a Bridge Between First Generation Immigrant Concentration and Recorded Crime Rates". *Crime, Security and Society* 1, sy 1 (2018).
- Jaitman, Laura ve Stephen Machin. "Crime and Immigration: New Evidence From England and Wales". *IZA Journal of Migration* 2, sy 1 (2013): 1-23.
- Junger-Tas, Josine. "Ethnic Minorities, Social Integration and Crime". *European Journal on Criminal Policy and Research* 9 (2001): 5-29 .
- Kardel, Johan ve Peter L. Martens. "Are Children of Immigrants Born in Sweden More Law-Abiding Than Immigrants? A Reconsideration". *Race and Justice* 3, sy 3 (2013): 167-189.
- Kauff, Mathias, Frank Asbrock, Christian Issmer, Stefan Thörner ve Ulrich Wagner. "When Immigrant Groups 'Misbehave': The Influence of Perceived Deviant Behavior on Increased Threat and Discriminatory Intentions and the Moderating Role of Right-Wing Authoritarianism". *European Journal of Social Psychology* 45, sy 5 (2015): 641-652.

- Killias, Martin, Almir Maljević ve Sonia Lucia. "Imported Violence? Juvenile Delinquency Among Balkan Youths in Switzerland and in Bosnia-Herzegovina". *European Journal on Criminal Policy and Research* 16, sy 3 (2010): 183-189.
- Killias, Martin ve Anastasia Lukash. "Migration, not Migrants, is the Problem: Delinquency Among Migrants and Non-Migrants in Switzerland and ex-Yugoslavia". *European Journal of Criminology* (2019): 1-22.
- Killias, Martin. "Paradise Lost? New Trends in Crime and Migration in Switzerland". *Immigration, Crime and Justice:13 (Sociology of Crime, Law and Deviance, c. 13)*, 2009: 33-45.
- Kirkegaard, Emil O. W. ve Arthur Jensen In. "Crime Among Dutch Immigrant Groups is Predictable From Country-Level Variables". *Open Differential Psychology*, 2015.
- Klement, Christian. "Studies of immigrant crime in Denmark". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 2019.
- Knortz, Heike. *Gastarbeiter: Bilinenin Ötesinde*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Krieg, Yvonne. "The Role of the Social Environment in the Relationship Between Group-Focused Enmity Towards Social Minorities and Politically Motivated Crime". *Köln Z Soziol* 74 (2022): 65–94.
- Kubrin, Charis E. ve Graham C. Ousey. "Exploring the Connection between Immigration and Violent Crime Rates in U.S. Cities, 1980–2000". *Social Problems* 56, sy 3 (2009): 447–473.
- Kubrin, Charis ve Graham Ousey. "Immigration and Crime: What We Know and What Remains Unknown". *Immigration and Crime: Taking Stock* (2023): 47–69.
- Lange, Martin ve Katrin Sommerfeld. "Do Refugees Impact Crime? Causal Evidence From Large-Scale Refugee Immigration to Germany". *SSRN Electronic Journal*, 2023.
- Langström, Niklas. "Accuracy of Actuarial Procedures for Assessment of Sexual Offender Recidivism Risk May Vary Across Ethnicity". *Sex Abuse* 16, sy 2 (2004): 107-120.
- Lee, Matthew T. ve Ramiro Martinez. "Immigration Reduces Crime: An Emerging Scholarly Consensus". *Immigration, Crime and Justice (Sociology of Crime, Law and*

- Deviance, Vol. 13*) ed. W.F McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009, 3-16.
- Lee, Sharon M. ve Barry Edmonston. "Age-at-Arrival's Effects on Asian Immigrants' Socioeconomic Outcomes in Canada and the U.S.". *International Migration Review* 45, sy 3 (2011): 527-561.
- Leerkes, Arjen, Godfried Engbersen ve Joanne van der Leun. "Crime Among Irregular Immigrants and the Influence of Internal Border Control". *Crime, Law and Social Change* 58, sy 1 (2012): 15-38.
- Leerkes, Arjen, Ramiro Martinez ve Pim Groeneveld. "Minority Paradoxes: Ethnic Differences in Self-reported Offending and Official Crime Statistics". *The British Journal of Criminology* 59, sy 1 (2019): 166-187.
- Leerkes, Arjen, Tineke Fokkema ve Roel Jennissen. "Community Multiculturalism and Immigrant Crime". *European Journal of Criminology* 20, sy 4 (2021): 1568-1593.
- Maghularia, Rita, ve Silke Uebelmesser. "Do Immigrants Affect Crime? Evidence For Germany". *Journal of Economic Behavior & Organization* 211 (2023): 486-512.
- Martens, Peter ve Stina Holmberg. *Crime Among Persons Born in Sweden and Other Countries*. National Council for Crime Prevention, 2005, 70-77.
- Martinez, Ramiro, Pim Groeneveld ve Arjen S. Leerkes. "Minority Paradoxes: Ethnic Differences in Self-Reported Offending and Official Crime Statistics". *The British Journal of Criminology* 59, sy 1 (2019): 166-185.
- Maxfield, Michael. "Measuring Crime". *Research Methods for Criminal Justice and Criminology* içinde, Stamford: Cengage Brain, 2014, 137-166.
- McDonald, William F. "New Takes on an Old Problematic" in *Immigration, Crime and Justice (Sociology of Crime, Law and Deviance, Vol. 13)* ed. W.F.. McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009, xv-xxiv.
- Melossi, Dario, Alessandro De Giorgi ve Ester Massa. "The 'Normality' of 'Second Generations' in Italy and the Importance of Legal Status: a Self-Report Delinquency Study." *Sociology of Crime, Law and Deviance, Vol. 13*) içinde, düzenleyen: W. F. McDonald, Emerald Group Publishing Limited, 2009, 47-65.

- Miş, Nebi. “Güvenlikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenlikleştirilmesi”. *Akademik İncelemeler Dergisi* 6, sy 2 (2014): 345-281.
- Mohn, Sigmund Book ve Dag Ellingsen. “Unregistered Residents and Registered Crime: an Estimate for Asylum Seekers and Irregular Migrants in Norway”. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 17, sy 2 (2016): 166-176.
- Morenoff, Jeffrey D. ve Avraham Astor. “Immigrant Assimilation and Crime: Generational Differences in Youth Violence in Chicago”. *Immigration and Crime: Race, Ethnicity and Violence* içinde, ed. Ramiro Martinez ve Abel Valenzuela, 2006, 36-63.
- Nistad, Anette. “Welfare Against Crime: Can the Absence of Crime Among the Second Generation Immigrants in Sweden Bring Forward New Insights to Public Policy?”. Yüksek Lisans Tezi, Norveç: Norway Technology and Science University, 2014.
- Nunziata, Luca. “Immigration and Crime: Evidence from Victimization Data”. *Journal of Population Economics* 28, sy 3 (2015): 697-736.
- O’Nolan, Caroline. “New boundaries of justice in a world in motion : assessing the impact of global citizens in the Irish District Court”. Doktora Tezi, Dublin, Ireland: Trinity College, School of Social Work and Social Policy, 2011.
- Ousey, Graham C. ve Charis E. Kubrin. “Immigration and Crime: Assessing a Contentious Issue”. *Annual Review of Criminology* 1, sy 1 (2018): 63-84.
- Papadopoulos, Georgios. “Immigration Status and Property Crime: an Application of Estimators for Underreported Outcomes.” *IZA Journal of Migration* 3, sy 12 (2014).
- Papandreou, Pericles. “Children of Immigrants in Central Athens at the Turn of the 21st Century: A study of Inferiorisation, Ethnicised Conflict, Criminalisation, and Substance Misuse.” Doktora Tezi. London School of Economics and Political Science, 2009. No: U615964.
- Passevant, Estefanía Ocariz ve Fernando Bermejo Marco. “Unaccompanied Foreign Minors and Delinquency: A Retrospective Study of Influence of Psychosocial Variables”. *International E-Journal of Criminal Sciences* 2 (2008).

- Pereira, Miguel Basto, David P. Farrington P. Farrington ve Laura Maciel. "Unraveling the Sequences of Risk Factors Underlying the Development of Criminal Behavior". *Journal of Developmental and Life-Course Criminology* 10 (2024): 242–264.
- Pinotti, Paolo. "Clicking on Heaven's Door: The Effect of Immigrant Legalization on Crime". *American Economic Review* 107, sy 1 (2017): 138-168.
- Piopiunik, Marc ve Jens Ruhose. "Immigration, Regional Conditions, and Crime: Evidence from an Allocation Policy in Germany". *European Economic Review* 92 (2017): 258-282.
- Pisarevskaya, Asya, Nathan Levy, Peter Scholten ve Joost Jansen. "Mapping Migration Studies: An Empirical Analysis of The Coming of Age of A Research Field". *Migration Studies* 2020: 455–481.
- Platzer, Michael. "The Arrested Black Men in Europe: Criminal or Victim?" *Rivista di Criminologia*, 2007: 66-79.
- Ring , Jonas , ve Robert Svensson. "Social Class and Criminality Among Young People: A Study Considering the Effects of School Achievement as a Mediating Factor on the Basis of Swedish Register and Self-Report Data". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 8, sy 2 (2007): 210–233.
- Roché, Sebastian ve Mike Hough. *Minority Youth and Social Integration (The ISRD-3 Study in Europe and the US)*. Springer Cham, 2018.
- Rumbaut, Ruben ve Walter Ewing. *The Myth of Immigrant Criminality and the Paradox of Assimilation: Incarceration Rates Among Native and Foreign-Born Men*. Immigration Policy Center, American Immigration Law Foundation, 2007.
- Salmi, Venla, Janne Kivivuori ve Mikko Aaltonen. "Correlates of immigrant youth crime in Finland". *European Journal of Criminology* 12, sy 6 (2015): 681-699.
- Sandner, Malte ve Pia Wassmann. "The Effect of Changes in Border Regimes on Border Regions Crime Rates: Evidence from the Schengen Treaty". *Kyklos* 71, sy 3 (2018): 482-506.
- Siddaway, Andy P., Alex M. Wood, ve Larry V. Hed. "How to Do a Systematic Review: A Best Practice Guide for Conducting and Reporting Narrative Reviews, Meta-Analyses, and Meta-Syntheses". *Annual Review of Psychology* 70 (2019): 747-770.

- Sides, John, ve Jack Citrin. "European Opinion About Immigration: The Role of Identities, Interests and Information". *British Journal of Political Science* 37, sy 3 (2007): 477-504.
- Skardhamar, Torbjørn, Mikko Aaltonen ve Martti Lehti. "Immigrant Crime in Norway and Finland". *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 15, sy 2 (2014): 107-127.
- Solbak, Kristine Stubø. "Do Larger Immigrant Populations Increase Homicide Rates? A Global Study, 1995-2014". Norway Technology and Science University, Yüksek Lisans Tezi. NTNU, 2017.
- Solivetti, Luigi M. "Old and New Criminality: Territory, Society and Immigration in Italy". *Organized Crime, Corruption and Crime Prevention* içinde, düzenleyen: Stefano Caleppele ve Francesco Calderoni, Cham: Springer, 2014, 103-114.
- Solivetti, Luigi. "Criminality in the Countries of Western Europe." *Immigration, Social Integration and Crime* içinde, Oxon: Routledge, 2010, 69-114.
- Solivetti, Luigi. "Looking for a Fair Country: Features and Determinants of Immigrants' Involvement in Crime in Europe". *The Howard Journal of Criminal Justice* 5172 (2012): 133-159.
- Solivetti, Luigi. *Immigration, Social Integration and Crime: A Cross-National Approach*. Cilt 1. baskı. Oxon: Routledge-Cavendish, 2010.
- Sporer, Karyn Sporer, Amy L. Anderson ve Johanna Peterson. "Macro- and Micro-approaches to Crime Prevention and Intervention Programs". *Preventing Crime and Violence* içinde, ed. B., Bradley, M. Teasdale, Cham: Springer, 2016, 169-176.
- Stansfield, Richard. "Reevaluating the Effect of Recent Immigration on Crime". *Crime ve Delinquency* 62, sy 11 (2016): 1426-1447.
- Tajfel, Henri ve John C. Turner. "An Integrative Theory of Intergroup Conflict". Ed. W. G. Austin ve S. Worchel, *The Social Psychology of Intergroup Relations*, Monterey CA: Brooks/Cole. 1979: 33-37.
- Tidefors, Inga, Sara Ingevaldson ve Anneli Goulding. "Recidivism in Criminal Behavior-A 10 Year Follow-up Study of 45 Adolescent Boys Identified as Sex Offenders". *Nordic Psychology* 71, sy 2 (2018): 93-103.

- Tufail, Muhammad, Lin Song, Sher Ali, Salman Wahab ve Taimoor Hassan. “Does More Immigration Lead to More Violent and Property Crimes? A Case Study of 30 Selected OECD Countries”. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja* 36, sy 1 (2022): 1867–1885.
- Uddin, Rokon. “Explaining Adolescent Offending Variety in Sweden By Parental Country Of Birth: A Test Of Situational Action Theory”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malmö: Malmö University, Degree Project in Criminology, 2017.
- Van der Gaag, Renske S. “The Crime–Immigration Nexus: Cultural Alignment and Structural Influences in Self-Reported Serious Youth Delinquent Offending Among Migrant and Native Youth”. *Journal of Contemporary Criminal Justice* 35, sy 4 (2019): 431-460.
- Veen, Violaine C., Gonneke Stevens, Theo Doreleijers ve Wilma Vollebergh. “Moroccan Adolescent Suspect Offenders in the Netherlands: Ethnic Differences in Offender Profiles”. *Psychology, Crime ve Law* 17, sy 6 (2011): 545-561.
- Webb, Roger T., Sussie Antonsen, Pearl L. H. Mok, Esben Agerbo, ve Carsten B. Pedersen. “National Cohort Study of Suicidality and Violent Criminality among Danish Immigrants”. *PLoS One* 10, sy 6 (2015): 13-19 .
- Wikström, Per-Olof H. “The Social Origins of Pathways in Crime. Towards a Developmental Ecological Action Theory of Crime Involvement and its Changes”. *Integrated Developmental and Life-course Theories of Offending* içinde, ed. D. S., Farrington, New Brunswick: Routledge, 2005.

Hukuki Çoğulluk Bağlamında Hukukun Neliği Sorununa Muhtasar Bir Bakış

Abdullah Enes Mollaoglu *

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderim / Received: 26.08.2024, Kabul / Accepted: 29.09.2024, Yayın / Published: 30.09.2024

Özet: Hukuk antropolojisinin temel amacının, devlet dışı hukuk ile devlet hukukunun bir arada var olmasını ele alan hukuki çoğulluk kavramını incelemek olduğu belirtilmiştir. Başka bir ifadeyle, hukuki antropolojinin temel odağı, tek bir sosyal alanda çeşitli hukuk sistemlerinin etkileşimini inceleyen ve farklı hukuk anlayışlarına odaklanan hukuki çoğulluk kavramıdır. Bu bakımdan hukuk antropolojisinin olduğu kadar bu makalenin de merkezinde yer alan hukuki çoğulluk meselesi, zorunlu olarak hukukun ne olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. Bu nedenle hukuki çoğulluk konusuna girildiğinde öne çıkan temel sorun, hukuk ile toplumsal normatif düzenler arasındaki farkın ne olduğudur. Bu sorun esasen devletsiz toplumlarda hukukun var olup olamayacağı tartışmasından kaynaklanır. Devletsiz toplumlarda hukukun varlığı kabul edilirse, hukuki çoğulluktan bahsetmek zorunlu hale gelir. Çünkü önceleri sömürgecilerce şimdi ise ulus-devlet tarafından kuşatılan devletsiz toplumlar birden fazla hukuka tabi olacak, başka bir deyişle hukuki çoğulluk ortaya çıkmış olacaktır. Bu tema çerçevesinde makale, hukuk antropolojisinin merkezi meselesi olan hukuki çoğulluk ve bu bağlamda hukukun neliği sorununu tartışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukuki Çoğulculuk, Hukuk Antropolojisi, Dahili-Harici Hukuki Çoğulluk, Hukukun Neliği, Kısmen-Özerk Toplumsal Alanlar.

* Doktora Öğrencisi / Ph.D. Student, Hacettepe Üniversitesi, Ankara/Türkiye, ORCID: 0000-0002-2703-5831, E-mail: mollaogluabdu@gmail.com

Atıf/Citation: Mollaoglu, Abdullah Enes. "Hukuki Çoğulluk Bağlamında Hukukun Neliği Sorununa Muhtasar Bir Bakış". *Disiplinlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1 (Eylül 2024): 64-87.

Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Atıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

A Brief Overview of the Nature of Law in the Context of Legal Plurality

Abstract: It is stated that the main objective of legal anthropology is to examine the concept of legal plurality, which deals with the coexistence of non-state law and state law. In other words, the main focus of legal anthropology is the concept of legal plurality, which examines the interaction of various legal systems in a single social space and focuses on different conceptions of law. In this respect, the issue of legal plurality, which is at the center of legal anthropology as well as this article, necessarily raises the question of what law is. Therefore, the main problem that comes forward when the subject of legal plurality is introduced is what is the difference between law and social normative orders. This problem essentially stems from the debate on whether law can exist in stateless societies. If the existence of law in stateless societies is accepted, it becomes necessary to talk about legal plurality. This is because stateless societies, surrounded first by colonizers and now by the nation-state, will be subject to more than one law, in other words, legal plurality will have emerged. Within the framework of this theme, the article will discuss the central issue of legal anthropology, legal plurality and the question of what law is in this context.

Keywords: Legal Pluralism, Legal Anthropology, Internal-External Legal Plurality, The Nature of Law, Semi-Autonomous Social Fields.

Değerlendirme / Review :

Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / *Double-blind peer-reviewed, external independent.*

Etik Beyan / Ethical Declaration :

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints :

info@diha.org.tr

Benzerlik Taraması / Similarity Check :

Turnitin

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest :

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The Author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support :

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants, or other support was received.*

Extended Summary

Europe, which met the rest of the world through colonial activities, encountered a number of indigenous tribes and peoples. The discipline of anthropology emerged as a result of studies of these indigenous peoples. Anthropological studies were first written by travelers, explorers, and colonial administrators outside the academy, and later institutionalized as an independent discipline within academic circles. Although anthropology was initially defined as a discipline that studied the natural history of humanity, over time a tendency to study the anatomical and biological characteristics of human beings became widespread. This trend gave rise to the sub-discipline of biological anthropology. Later, with the growth of social and cultural anthropological research, the classical definition of ‘all the sciences that study human beings’ became widespread. Legal anthropology, on the other hand, is a sub-discipline that deals with the identification, definition and analysis of the procedures and institutions that help to ensure the continuity of the social practical balance or order, that is, the ways of calming frictions and settling disputes that take place in a social field. Although the origins of this sub-discipline are attributed to Henry J.S. Maine’s *Ancient Law*, many anthropologists trace the emergence of legal anthropology to Bronislaw Malinowski’s functionalism. However, as Kovler aptly emphasizes, the anthropology of law is not only a discipline preoccupied with the past and based on law and ethnography; it is also - and more so - a discipline concerned with the interaction of modern state law and non-state law. From this point of view, Bocharov stated that the main purpose of legal anthropology is to examine the notion of legal plurality, which deals with the coexistence of non-state law and state law. In other words, the primary focus of legal anthropology is the notion of legal plurality, which examines the interaction of various legal systems in a single social space and focuses on different conceptions of law. The issue of legal plurality, which is at the center of this article as well as legal anthropology, necessarily raises the question of what law is. This is because elaborating on legal plurality requires an independent definition of law. For this reason, the main problem that comes to the fore when entering the subject of legal plurality is the following question: “What is the difference between law and social normative orders?” This problem essentially stems from the debate on whether law can exist in stateless societies. If the existence of law in stateless societies is accepted, it becomes necessary to elaborate on legal plurality. Because stateless societies, which were first under the influence of the colonialists and now surrounded by the

nation-state, will be subject to more than one law, in other words, legal plurality will have emerged. In fact, the attribution of law to stateless societies would simultaneously bring up the rejection of the view of legal centralism. Within the framework of these issues, legal plurality and the nature of law will be discoursed in this article. In the article, first, legal plurality will be discussed in general terms, and then the nature of law will be addressed. Consequently, in our view, “law should be defined according to its function, not its form, i.e. we need to understand the regulations, sociological realities and cultural mechanisms that enable law to be enforced.” Therefore, “what we need to look at are the means by which order and continuity are maintained.” But our findings won’t be entirely in the form of familiar institutional structures. As put forward by a notable researcher, “as soon as we begin to turn our attention to the procedures by which people resolve disputes, end conflicts, and control violence, the (...) features of our legal system (courts, laws) become exemplars, not standards, of cultural experience in the legal field.” These explanations show that efforts to make sense of law based on the analysis of the institutional structure of the legal centralist and therefore legal positivist approach should be avoided. For, just as ‘rules are the historical children of ancient traditions’, judicial procedures and institutions are also the result of historical practices. In other words, procedures and institutions, such as laws, and ultimately the law as a combination of these, are historical. In this respect, laws, procedures, institutions and law as a whole are, in evolutionary terms, ‘preserved or transformed as a result of the activity of natural selection’. In a nutshell, ‘Why do people obey rules? Under what conditions do rules gain, maintain and lose social acceptance?’ are related to this possibility, and answering these questions will make a significant contribution to our understanding of law. Because it should not be forgotten that “understanding the nature of law depends on the study of human beings and human tendencies.”

Ubi societas, ibi ius

Giriş

Sömürgecilik faaliyetlerinin neticesinde dünyanın geriye kalanıyla tanışan Avrupa, bu süreç içinde birtakım yerli kabile ve halklarla karşılaşmıştır. Karşılaştıkları bu yerlilere ilişkin yapılan incelemeler neticesinde antropoloji disiplini tebarüz etmiştir. Antropolojik araştırmalar ilkin akademi dışında seyyah, kaşif ve sömürge idarecilerince kaleme alınmış; sonraları ise akademik çevreler dahilinde müstakil bir disiplin olarak kurumsallaşmıştır.¹

Antropoloji, önceleri insanlığın doğal tarihini araştıran bir disiplin olarak tanımlanmışsa da zamanla insanın anatomik ve biyolojik özelliklerini araştıran bir eğilim yaygınlık kazanmıştır. Bu eğilim biyolojik antropoloji alt-disiplinini geliştirmiştir. Takiben toplumsal ve kültürel antropoloji araştırmalarının artmasıyla antropolojinin klasikleşen tanımı olan “*insanı inceleyen bilimler bütünü*”² şeklindeki tanım yaygınlık kazanmıştır.³

Hukuk antropolojisi ise bir toplumsal alan içinde cereyan eden sürtüşmeleri yatıştırma ve uyumsuzlukları sulha kavuşturma yollarınının yani toplumsal pratik dengenin veya düzenliğin devamlılığını⁴ sağlamaya yarayan usul ve kurumların tespiti, tanımlanması ve analiziyle meşgul olan bir alt-disiplindir.⁵ Bu alt-disiplinin kökenleri Henry J.S. Maine'nin *Ancient Law (Antik Hukuk)* eserine nispet edilse de birçok

¹ Gulbenkian Komisyonu, *Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*, çev. Şirin Tekeli, 12. bs (İstanbul: Metis Yayınları, 2018), 30.

² Petit Robert, “Anthropologie”, içinde *Dictionnaire de la langue Française*, t.y.; Cahit Can, *Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri*, 4. bs (İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2021), 28.

³ Can, *Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri*, 28.

⁴ Unutulmamalı ki sözü edilen bu devamlılık bir bina gibi statik değil bir canlı organizma gibi dinamiktir. Bu hususta bkz. A. R. Radcliffe-Brown, “Toplumsal Yapı”, içinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, çev. Mehmet Tevfik Özcan, c. 1 (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 1993), 124. Sözü edilen devamlılık özünde hukukun yeniden üretimidir ve bu yeniden üretim anlaşmazlık hallerinde “*kuralların açıklanması ve yeniden formüle edilmesi ile büyük ölçüde mümkün olmaktadır*”; Simon Roberts, *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*, çev. A. Erkan Koca, 1. bs (Ankara: Birleşik Yayınevi, 2017), 190.

⁵ Klaus-Friedrich Koch, “Hukuk ve Antropoloji: Disiplinlerarası Araştırma Üstüne Notlar”, çev. Mehmet Tevfik Özcan, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* LIV, sy 1-4 (1994): 436. Benzer bir izah ve Malinowski işlevselliği için bkz. Roberts, *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*, 190.

antropolog hukuk antropolojisinin ortaya çıkışını Bronislaw Malinowski'nin *işlevsalciliği* ile başlatır.⁶

Bununla beraber Kovler'in isabetle vurguladığı üzere, hukuk antropolojisi salt olarak geçmişle meşgul, hukuk ve etnografyaya dayanan bir disiplin değil; aynı esnada -ve daha ziyade- modern devlet hukuku ile devlet-dışı hukukun etkileşimini konu alan bir disiplindir.⁷ Buradan hareketle Boçarov, hukuk antropolojisinin esas amacının devlet-dışı hukuk ile devlet hukukunun bir aradalığıyla ilgilenen hukuki çoğulluk mefhumunu irdelemek olduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle hukuk antropolojisinin üzerinde durduğu hususların başında, muhtelif hukuk sistemlerinin tek bir toplumsal alanda etkileşimlerini inceleyen ve farklı hukuk kavrayışları üzerine eğilen hukuki çoğulluk mefhumu vardır.⁸

Hukuk antropolojisinin olduğu kadar bu makalenin de merkezinde olan hukuki çoğulluk meselesi zorunlu olarak hukukun neliği sorununu gündeme getirir. Zira hukuki çoğulluktan bahsetmek için müstakil bir hukuk tanımı gerekir. Bu nedenle hukuki çoğulluk konusuna girerken öne çıkan temel sorun hukuk ile toplumsal normatif düzenleri arasındaki farkın ne olduğu meselesidir.⁹

Bu sorun esasen devletsiz toplumlarda hukukun var olup olamayacağı tartışmasından kaynaklanır. Şayet devletsiz toplumlarda hukukun varlığının kabul edilirse hukuki çoğulluktan bahsetmek zaruri hale gelir. Zira ilkin sömürgecilerin etkisi altında kalan şimdi ise ulus-devlet tarafından kuşatılan devletsiz toplumlar birden çok hukuka tabi kalmış olacak yani hukuki çoğulluk durumu ortaya çıkmış olacaktır. Esasen devletsiz toplumlara hukuk atfedilmesi eşzamanlı olarak hukuki merkezîyetçilik görüşünün reddini de gündeme getirecektir.¹⁰

⁶ Viktor V. Boçarov, *Hukuk Antropolojisi: Yazılı Olmayan Kanun*, çev. Eva Gurbanova, 1. bs (İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2020), 137.

⁷ Анатолий Ковлер (Anatoly Kovler), *Антропология права (Hukuk Antropolojisi)*, 3. bs (Moskova: Издательство Норма, 2001), 23; Boçarov, *Hukuk Antropolojisi: Yazılı Olmayan Kanun*, 140.

⁸ Boçarov, *Hukuk Antropolojisi: Yazılı Olmayan Kanun*, 140. Benzer şekilde Saim Üye, hukuk antropolojisi ve sosyolojisi disiplinlerinin hukuk teorisine en önemli katkılardan birinin “*hukuki çoğulluk*” mefhumunu ortaya koymuş olmalarını zikreder; Saim Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk* (1. bs, Turhan Kitabevi 2013) VI.

⁹ Hasan Serdar Hoş, “Hukuki Çoğulluk”, içinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, c. 26 (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2014), 181.

¹⁰ Duygu Hatipoğlu Aydın, “Hukuki Çoğullukta İktidar Problemi”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* LXXII, sy 1 (2014): 503.

Zikredilen bu hususlar çerçevesinde hukuk antropolojisinin merkezi konusu olan hukuki çoğulluk ve bu bağlamda hukukun neliği sorunu makale dahilinde ele alınacaktır. Makalede öncelikle hukuki çoğulluk genel hatlarıyla ele alınacak akabinde ise hukukun neliği sorununa değinilecektir.

1. Hukuki Çoğulluk¹¹

1.1. Genel Hatlar

Hukuki çoğulluk hususunda “*What is Legal Pluralism?*” başlıklı makalesiyle¹² John Griffiths, önemli bir yer işgal etmektedir. Bunun esas sebebi hukuki çoğulluk kavramını önceki kullanımlardan farklı olarak “*ampirik hukuk çalışmalarının konularını tanımlamak ve betimlemek*” adına daha geniş anlamda kullanmış olmasıdır.¹³ Griffiths, hukuki çoğulluğu, “*herhangi bir toplumsal alanda birden fazla yasal düzene uygun davranışın gerçekleştiği durum*” olarak tanımlar.¹⁴ Makalesinin sonunda hukuki çoğulluğu, makalenin başında verdiği -yukarıdaki- tanımdan daha kapsamlı bir mahiyette şu ifadelerle ikinci bir defa tanımlar: “*Hukuki çoğulluk, toplumsal eylemin her zaman çok sayıda ve örtüşen kısmen özerk toplumsal alanlarda var oluşu ve buna ek olarak pratikte dinamik bir durum içinde bulunuşu gerçeğine dayalı olarak, normatif heterojenliğe işaret eder.*”¹⁵

Bu ikinci tanımında Griffiths, Sally F. Moore’un “*kısmen-özerk toplumsal alan*” kavramsallaştırmasına başvurmuştur. *Law and Social Change: The Semi-Autonomous Social Field As An Appropriate Subject of Study* (Hukuk ve Toplumsal Değişim: Münasip Bir Çalışma

¹¹ *Legal Pluralism* teriminin literal tercümesi *hukuki çoğulculuk* olsa da Üye, haklı bir şekilde, kavramsal tercihini *hukuki çoğulluk* yönünde kullanmıştır. Yazar bu tercihini *legal pluralism* kavramının betimleyici ve normatif içerimlerinin ayrıştırılarak kavram karmaşasının önüne geçilmesine yönelik olduğunu dile getirmiştir. Bunun neticesinde *hukuki çoğulluk* kavramı söz konusu mefhumun betimleyici muhtevasını içerirken *hukuki çoğulculuk* kavramı normatif muhtevasının taşıyıcısı olacaktır. Tafsilat için bkz. Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, VII-VIII. Son olarak bu kavram, hukuki çok-merkezcilikle karıştırılmamalıdır. Tafsilat için bkz. Murat Yüksel, *Hukuki Plüralizm* (İstanbul: Beta Kitap, 2003), 65-84, 93-94.; ayrıca bkz. Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 52-53.

¹² John Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, *The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 18, sy 24 (1986): 1-55.

¹³ Fernanda Pirie, *Hukuk Antropolojisi: Kabile, Kadı, Yargıç*, çev. Sedat Erçin (Ankara: Fol Kitap, 2022), 60.

¹⁴ Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 2.

¹⁵ Griffiths, 38. İfadenin tercümesi Üye’ye aittir; Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 66.

Konusu Olarak Kısmen-Özerk Toplumsal Alan) başlıklı makalesinde¹⁶ Moore'un ortaya koyduğu bu kavram hukuk antropolojisine önemli bir katkıya neden olmuştur.

Hukuki çoğulluğu bir gerçeklik olarak kabul etmek, bir toplumsal alanda birden çok hukukun mevcudiyetini iddia etmek anlamına gelir. Bu ise hukuku, devlet merkezli anlamlandıran hukuki merkezîyetçilik düşüncesinin açıkça sorgulanması demektir. Nitekim Griffiths adı geçen makalesinin üç bölümünden ilkinin hukuki merkezîyetçilik eleştirisine ayırmıştır.¹⁷ Hukuki merkezîyetçilik eleştirisinin sertliğini ve hukuki çoğullukla arasında kurduğu dikotomik ilişkiyi şu ifadeler ortaya koyar: “Gerçek (*fact*), hukuki çoğulluktur. Hukuki merkezîyetçilik ise bir mit, bir ideal, bir iddia ve bir illüzyondur.”¹⁸

Bu açıdan Griffiths, “*olgsal bir hukuki çoğulluk konseptinin temel amacını yıkıcı*” (*destructive*) addeder. Ona göre bu yıkıcılık, “*hukukun, devlet gücüne bağlı yekpare, birleşik ve münhasır hiyerarşik normatif bir düzen olduğu fikrinin ve bu fikrin hukuk dünyası için zaruri olduğu yanılmasının boğuculuğunu kırmaya*” yönelmiştir.¹⁹ Yani hukuki çoğulluk mefhumu esasen hukuki merkezîyetçi görüşün umdelerine yönelik yıkıcı bir fikri teşebbüstür. Yeri gelmişken Griffiths’in, “*zayıf anlamda hukuki çoğulluk*”²⁰ olarak ifade ettiği durumun -*güçlü anlamdaki hukuki çoğulluğun*²¹ aksine- “*hukuki merkezîyetçilik ideolojisiyle*” uyum içinde olduğu ifade edilmelidir.²²

Griffiths’in hukuki çoğulluk konusunda işgal ettiği yerin önemini teyit eden önemli bir gösterge adı geçen makalesini yayımlandıktan sonra yaklaşımını benimseyen çok sayıda çalışmanın telif edilmiş olmasıdır. Bu çalışmaların yazarları arasında Merry,

¹⁶ Sally F. Moore, “Law and Social Change: The semi-autonomous social field as an appropriate subject of study”, *Law and Society Review* 7, sy 4 (1973): 719-46.

¹⁷ Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 2-8. Griffiths makalesinin ikinci kısmında hukuki merkezîyetçiliğe muhalefetini sürdürerek hukuki çoğulluk üzerine yazmış olan Hooker, Gilissen ve Vanderlinden’in esasen hukuki merkezîyetçi varsayımlara dayandıklarını iddia etmiştir; Griffiths, 2, 9-14.

¹⁸ Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 4.

¹⁹ Griffiths, 4.

²⁰ Zayıf anlamda hukuki çoğulluk devlet hukuku çerçevesinde devlet-dışı bir hukukun çeşitli şekillerde tanınması veya eklemlenmesi hallerinde ortaya çıkan hukuki çoğulluk halidir. Yazar, bu yola pragmatik amaçlarla başvurulduğunu ve nihai amacının hukuku sözde “birleştirme” (*unification*) olduğunu ifade etmiştir; Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 5, 8. Ayrıca bkz. Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 57-67. Son olarak zayıf hukuki çoğulluğun dahili ve dar ifadeleriyle de tavsif edildiği söylenmelidir.

²¹ Griffiths makalesinin muhtelif yerlerinde makalesinin asıl konusu olduğunu ifade ettiği güçlü anlamda hukuki çoğulluğu devlet hukuku tarafından “dışlanan” (*excluded*) hukukun oluşturduğu hukuki çoğulluk halidir; Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 5. Nihayet güçlü hukuki çoğulluğun harici ve geniş ifadeleriyle de vastflandırıldığı ifade edilmelidir.

²² Griffiths, 8.

Tuebner, Santos, Menski, Twining, von Benda-Beckmann, Berman zikredilebilir. Bununla beraber Tamanaha, Fuller ve Roberts gibi yazarlarca çeşitli eleştirilere de uğramıştır.²³

Son olarak hukuki çoğulluğun esasen post-modernizm ve bu bağlamda doğan tartışmaların hukuka, hukuk teorisine ve hukuk antropolojisine yansımaları mahiyetinde olduğu unutulmamalıdır.²⁴ Nitekim post-modernite ile gelişen anlayışı, Mehmet Yüksel şu şekilde özetler: “*Post-modernizm, modern hukuk sistemine bir karşı çıkış, bütünleştirici düşüncenin ve homojenliğin reddedilişidir. Marjinal olana, farklı olana, kenarda bulunana yolu açmak gerektiği anlayışına bağlıdır.*”²⁵ Bu ifadenin hemen akabinde Yüksel, post-modernizmdaki plüralizm ve yerellik yönelimine dikkat çekmiştir. Hukuk sahasındaki bu yönelimlerin önemli bir izdüşümü -belki de önemlisi- hukuki çoğulluk tartışması bağlamında vücut bulmuştur.

1.2. Tarihi Gelişim

Hukuki çoğulluğun tarihi seyrine bakılacak olursa kabaca dört dönemde ele almak mümkündür. Bunlar sömürgecilik öncesi, sömürgecilik, sömürgecilik sonrası ve küreselleşme dönemleri şeklindedir. Anlaşılabacağı üzere tarihi bir gerçeklik olarak hukuki çoğulluk için sömürgecilik dönemi önemli bir kırılma teşkil etmektedir. Girişte Gulbenkian Komisyonuna referansla ifade ettiğimiz antropolojinin sömürgecilikle oluşumu gayet tabi hukuki çoğulluk için de bir milat mahiyetini haizdir.

Sömürgecilik öncesi dönem içerisinde oldukça fazla hukuki çoğulluk örneği mevcuttur. Ne kadar anakronik gibi gözükse de Antik Mısır’da, Antik Yunan site devletlerinde²⁶, Roma İmparatorluğunda, Klasik İslam Devletlerinin tamamında, Ortaçağ Feodal Avrupa’sında ve bilinen bilinmeyen bir çok tarihi toplumsal alanda hukuki çoğulluktan bahsetmek mümkündür.

²³ Pirie, *Hukuk Antropolojisi: Kabile, Kadı, Yargıç*, 62-64.

²⁴ Hoş, “Hukuki Çoğulluk”, 181.

²⁵ Mehmet Yüksel, “Bilim Felsefesi ve Sosyal Teori Bağlamında Hukuk Öğretimine Bakmak”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, sy 2 (2013): 9.

²⁶ Daha ileri bir okuma için bkz. Kyle Lakin, “Legal Pluralism in Archaic Greece”, *Princeton/Stanford Working Papers in Classics*, sy 120516 (2005) özellikle 2.2. başlık vd.

Roma'da dini cemaatlerin kendi hukuklarını uygulamalarına müsaade edilmesi,²⁷ *Ius Civile* ile örfi hukuku tatbik etme imkanı tanınması²⁸ ve *Ius Civile*'nin yanı sıra *Ius Gentium* ile ulus-üstü bir hukuk kurma çabaları²⁹ hukuki çoğulluğa örnek olarak gösterilebilir. Keza İslam Devletlerinin zimmet akdi çerçevesinde cereyan eden hukuki uygulamalar³⁰ başta olmak üzere Ortaçağ Feodal Avrupa'sında kral, kilise, malikâne, tüccar (*lex mercatoria*) ve gelenek hukuklarının iç içe şekilde bir arada cari olması yine hukuki çoğulluk örnekleri olarak ifade edilebilir.³¹

Sömürgecilik dönemine gelindiğinde burada sömürge idarelerinin pragmatik olarak nitelenebilecek hukuki çoğulluk uygulamalarından bahsedilir. Bu süreçte yerli hukuku ile sömürge hukuku bir arada ve her biri kendi alanında işlemiştir.³² İlkın kendi hallerine bırakılan yerliler, zamanla sömürgecilerin iktidarını ve hukukunu kabullenmeye zorlanılmıştır.

Sözü edilen amaca uygun olarak yerlilerin tedvin edilmemiş haldeki gelenek hukuku sömürgecilerce sömürge idarelerinin lehine tekrar yorumlanmıştır.³³ Bu yolla başta toprak ve mülkiyet konularında sömürgecinin meşruiyetini tesis edecek önemli reformlar yapılmıştır.³⁴ Bu nedenle "gelenek hukuku" olarak ifade edilen bir çok hukukun otantik olmaktan uzak kaldığı bilinmelidir.³⁵ Nitekim Hobsbawm bu durumu "icat edilmiş

²⁷ Daha detaylı bir okuma için bkz. Yan Thomas, "Res Religiosae: on the categories of religion and commerce in Roman law", içinde *Law, Anthropology and the Constitution of the Social*, ed. Alain Pottage ve Martha Mundy (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 40-72.

²⁸ Griffiths, "What is Legal Pluralism?", 41, n. 8.

²⁹ Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 30.

³⁰ Üye, 34. Ayrıca bkz. Mustafa Fayda, Ahmet Yaman ve M Macit Kenanoğlu, 'Zimmi', *TDV İslam Ansiklopedisi* (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları 2013) 428, özellikle Ahmet Yaman'ın fıkıh açısından zimmi bölümü.

³¹ Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 31. Üye eserinin ilerleyen kısımlarında Huberman, Bloch ve Tamanaha'nın Ortaçağ Avrupa hukukuna ilişkin açıklamalarına atıfla dönemin hukuk pratiğinin hukuki çoğulluğa bir örnek olmaktan öte bir "hukuk yığını" teşkil ettiğini ifade eder. Nitekim bu yığın, büyük ölçüde birer iktidar mücadelesinin neticesinde gelişmiş ve bu mücadele merkezileşmeyi ve haliyle ulusal bir hukuk birliği kurma çabalarını peşinden getirmiştir; Üye, 196. Açık ki hukuki merkezileşme tam da bu devlet merkezileşmesiyle gündeme gelen hukuk birliğini sağlama çabalarının bir hasilasıdır.

³² Örnek olarak İngiliz sömürgelerinin büyük şehirlerinde İngiliz *müşterek hukuku* (*common law*) ile bazı İngiliz kanunları (*statute law*) tatbik edilmekle birlikte yerliler geleneksel hukuk çerçevesinde yaşamıştır; bkz. Boçarov, *Hukuk Antropolojisi: Yazılı Olmayan Kanun*, 125.

³³ Boçarov, 129.

³⁴ Boçarov, 123.

³⁵ Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 204-5.

gelenek” ifadesiyle kavramsallaştırmıştır.³⁶ Snyder da aynı doğrultuda, “gelenek hukuku” kavramıyla kadim olan bir normatif sisteme atıf yapışa da özünde kavramın oldukça yeni ve sömürgeciliğe dayalı olduğunu ifade eder.³⁷ Netice itibariyle sömürgeciliğe bağlı gelişen hukuki çoğulluk, yerli halkı daha iyi yönetmek ve buna bağlı olarak daha etkin sömürmek amacına matuftur.³⁸

Sömürgecilik sonrası dönemde sömürgeler ya “bağımsızlık” elde ederek yeni devletler haline gelmiştir yahut ABD, Kanada, Avustralya gibi sömürgelerden kalıcı devletler ortaya çıkmıştır. Bu iki tip post-kolonyal devlet, hukuk politikası bakımından birbirinden farklı uygulamalar sergilemiştir. Bağımsızlık elde eden devletlerde çoğunlukla yerli hukuk ilkin dışlanmaya³⁹ çalışmışsa da başka örneklerde çeşitli hukuki çoğulluk uygulamaları gelişmiştir. Bunların kimisi devletin etki edemediği toplumsal alanları bilinçli olarak kendi haline bırakmak şeklinde meydana gelirken kimisi tabandan artan taleplere karşılık politik bir mecburiyet olarak tanımlar şeklinde cereyan etmiştir. Bu ikinci yolla, sömürgecilerin yaptığına benzer bir biçimde, yeni kurulan devletler kendilerine meşruiyet kazandırmaya çalışmıştır.⁴⁰

Diğer ülkelerde ise yerlilere karşı yoğun asimilasyon girişimleri olmuştur. Bu sebeple de söz konusu dönemde hukuki çoğulluktan bahsetmek çok mümkün değildir. Ancak 1980li yıllar itibariyle ve özellikle takip eden on yıllarda yerlilere ilişkin olumlu yeni girişimlerde bulunulmuştur. Bu çerçevede yerlilerin kendi toplumsal alanlarında kendi hukuklarını uygulamalarına müsaade edecek bir takım yasal düzenlemeler yapılmış olsa da bu düzenlemeler yine meşruluğun onarımı ve güçlendirilmesi olarak değerlendirilmiştir.⁴¹

Son olarak küreselleşme sürecinde küresel ölçekte uygulama bulan bir takım hukuk normlarının gelişmesi ve bunların bağlayıcı formlar kazanması ile yerli-ulusal-uluslararası hukuk sistemlerin çoğulluk oluşturmaları ile hukuki çoğulluk formları daha da

³⁶ Eric Hobsbawm, ‘Giriş: Geleneklerin İcat Etmek’ in Eric Hobsbawm ve Terence Ranger (eds), M Murat Şahin (tr), *Gelenek’in İcadı* (Agorakitaplığı 2006).

³⁷ Francis G Snyder, ‘Colonialism and Legal Reform: The Creation of “Customary” Law in Senegal’ (1981) 13 Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law 49.

³⁸ Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 216.

³⁹ Bu dışlama eğilimi büyük ölçüde Avrupalı danışmanların telkinleri ve kapitalist ihtiyaçları karşılama arzusu neticesinde gelişmiştir; bkz. Üye, 218-19.

⁴⁰ Daha detaylı bilgi için bkz. Üye, 217-30.

⁴¹ Üye, 228.

kompleks bir hal almıştır. Bu kompleks yapı içinde ekonomik ilişkileri düzenleyen mevzuat tek-tipleştirilirken aile, miras ve umumen şahsın hukuku açısından çoğullaşma eğilimi vardır.⁴²

1.3. Hukuki Çoğulluğun Ortaya Çıkma Şekil ve Görünümlerine İlişkin Genel Mülahazalar

Hukuki çoğulluk bir çok farklı tanımlama ve bir çok farklı uygulama ile gündeme geldiğinden gayet tabii gerek ortaya çıkma süreci açısından gerekse uygulamanın görünümü bakımından hukuki çoğulluk farklılaşmaktadır. Bu farklı tezahürleri ideal tipleştirmeye yönelik bir takım genellemelerde bulunulacaktır.

1.3.1. Hukuki Çoğulluğun Ortaya Çıkma Şekilleri

Hukuki çoğulluğun ortaya çıkma şekilleri kabaca tanıma⁴³, sürdürme, ihdas ve bağımsız gelişim olarak dört kategoride ele alınabilir.

1.3.1.1. Tanıma

“Tanıma”, belirli bir alt-toplumsal alanın mensuplarına ait hukukun egemen tarafından tanınması olarak tanımlanabilir. Bu tür hukuki çoğulluk azınlık bir topluluğun talepleri doğrultusunda azınlığa egemen tarafından kendi hukuklarını içerik ve/veya icra noktasında sınırlı-sınırsız uygulama yahut uygulanma imkanı tanınması şeklinde tezahür edebilir. Keza federal bir yapının anayasal düzeninden de kaynaklanabilir.⁴⁴ Bu türden bir hukuki çoğulluk açık ki Griffiths’in zayıf hukuki çoğulluk olarak nitelediği duruma bir örnek teşkil edecektir. Yine de mahiyeti itibarıyla aşağıda ifade edilecek sürdürme ve ihdas halinden daha güçlü bir hukuki çoğulluk teşkil etmesi muhtemeldir.⁴⁵

⁴² Üye, 404.; Duygu Hatipoğlu Aydın, “Hukuki Çoğulluk ve İktidar”, içinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, c. 26 (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2014), 52.

⁴³ Burada tanıma kavramıyla Üye’nin sözünü ettiği tanımadan (Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 124-25.) daha özel bir duruma işaret edilmektedir. Üye’nin bahsini ettiği tanıma hali daha ziyade görünümle alakalıdır. Bu husus aşağıda açıklığa kavuşturulacaktır.

⁴⁴ Federalizmin bir gereği olarak federe devletlerin hukuklarıyla federal devletin hukukunun birlikte icrası hukuki çoğulluğun basit bir örneğini teşkil eder. Bu tür bir hukuki çoğullukta cari hukuklar arasında paradigmatik bir ayrışma olmaması bakımından hukuki çoğulluk anlatısının esas ilgilendiği çoğulluk türlerinden biri olmadığı söylenmelidir. ABD bunun klasik bir örneğidir. Kaide bu olmakla beraber federe ile federal devletler arasında çatışma ve zamanla paradigmatik ayrışma söz konusu olabilir. Açe ile Endonezya arasındaki çekişme ve çatışmalar buna önemli bir örnek teşkil eder.

⁴⁵ Tanıma hali teşkil eden çeşitli örnekler için bkz. Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 136-37.

1.3.1.2. Sürdürme

Sürdürme, bir yayılmacı egemenin işgal, ilhak veya herhangi bir şekilde toprak genişlemesine bağlı olarak gündeme gelir. Tarih boyu büyük coğrafyalara yayılmış devlet ve imparatorluklar hukuki çoğulluk uygulamaları geliştirmiştir. Sürdürme hali genelde bu minvalde ortaya çıkarak yayılmacı otoritelerin kontrolü altına giren topluluklara, uygulanagelen hukuklarını sürdürme imkanı verilmesi şeklinde cereyan etmiştir. Egemence verilen bu sürdürme imkanı belirli bir kısıtlama içerebileceğinden hukuki çoğulluğun zayıf bir görünümüne işaret eder.⁴⁶

1.3.1.3. İhdas

İhdas hali egemenin resen vereceği kararla söz konusu olmaktadır. Tanıma halinden farkı bir talep veya mücadele olmaksızın egemenin resen karar vermesidir. Bu yolla yoktan bir hukuk ortaya koymak kabilinden cereyan edebileceği gibi var olan bir hukuku ilgililere uygulamak şeklinde de olabilir. Birinci duruma Hindistan'daki halk mahkemeleri örnek teşkil ederken, ikincisine Kırgızistan'daki aksakal mahkemeleri örnek gösterilebilir. Yine bu yolla ilgililere bir ayrıcalık veya kolaylık sağlanabileceği gibi aleyhe bir durum teşkil ederek ayrımcılığa da sebep olabilir.⁴⁷

1.3.1.4. Bağımsız Gelişim

Bağımsız gelişim, egemenin alt-toplumsal alanda cari olan hukuki pratiklere kayıtsız kalması veya alt-toplumsal alanın egemenden tamamen izole olması şeklinde cereyan edebilir. Egemen bazen belirli devlet-dışı hukuk uygulamalarına çeşitli sebeplerle sessiz kalabilir. Diğer taraftan bir alt-toplumsal alanın egemenden tamamen izole halde bulunması da söz konusu olabilir. Her ne kadar burada alt-toplumsal alan açısından hukuki bir çoğulluğun doğduğunu söylemek zor olsa da üst-toplumsal alan açısından bir hukuki çoğulluk teşekkül ettiği söylenebilir. Bu, harici çoğulluk denilen bir durum teşkil eder ki güçlü hukuki çoğulluk kabilindendir.⁴⁸

⁴⁶ *Sürdürme* hali teşkil eden çeşitli örnekler için bkz. Üye, 137-39. Ayrıca zimmet akdinin sürdürme şeklindeki bir hukuki çoğulluk örneği teşkil ettiği ifade edilebilir.

⁴⁷ Başka örnekler için bkz. Üye, 140.

⁴⁸ Örnekler için bkz. Üye, 140-42. Her ne kadar Üye, Vanderlinden'e atıfla izole olma halini harici çoğulluk olarak kabul etmese de bizce üst toplumsal alan açısından harici bir çoğulluk vardır. Zira üst toplumsal alanın kendi içine dahil ettiği bir hukuk mevcut değildir; bkz. Üye, 121-22.

Son olarak *federatif, bölgesel veya özerk yapıların* da kendi hukuki uygulamaları üst yapıyla ilişkisi bakımından bir hukuki çoğulluk meydana getirmektedir. Üye, bu hali ayrıca ele almış olmakla beraber kanaatimizce bunlar yukarıda sayılanların çeşitli tezahürleridir. Bu açıdan ayrıca ele alınmaya gerek görülmemiştir.⁴⁹

1.3.2. Hukuki Çoğulluğun Görünümleri

Yukarıda ifade edildiği üzere hukuki çoğulluk, bir toplumsal alanda iki veya daha fazla hukukun aynı anda cari olmasıdır. Ancak bu cari olmanın mahiyeti farklılaşabilmektedir. Başka bir deyişle hukuki çoğulluk durumunda cari hukukların eşit seviyede ve etkinlikte olması zorunlu olmadığı gibi genellikle biri diğerine hakim bir konumdadır. Bununla birlikte bahsi geçecek olan izole olma halinde cari hukukların birbiriyle yersellik bakımından hariç bir kesişimsellik etmediğinden iki hukukun birbiriyle bir mütehakkimiyet ilişkisi arz etmemektedir. Bu nedenle tezahür bakımından farklılık arz eden hukuki çoğulluğu görünümlerine göre tasnif etmek meseleyi daha etkin bir biçimde kavramak adına yararlı olacaktır.

Öncelikle hukuki çoğulluk halinde cari hukuklar bir bakıma rekabet⁵⁰ içindedir. Bu hukuklardan biri diğeri üstünde otoritesini kurarak hiyerarşi doğurursa bu durumda egemene bağlı bir görünüm söz konusudur. Bu tür bir tezahür zayıf hukuki çoğulluk halinin gündeme getirecektir. Diğer taraftan cari hukuklardan biri yek diğerine kesin bir surette otorite kuramadığı haller egemenden bağımsız görünümler teşkil edecektir. Bu durumda ise güçlü hukuki çoğulluk mevcuttur. Son olarak bu iki ayrım arasında askıda kalan bir hal vardır o da egemenin kayıtsız kalmasıdır. *Askıda* diyoruz zira kayıtsızlık sona erdiğinde egemen otoritesini geçirebilecek -yani ilgili alt-grubun hukukunun ilgasına yahut zayıf hukuki çoğulluk tesis etmeye kadir- mi yoksa bir mücadele -güçlü hukuki çoğulluk hali- mi doğacak belirsizdir. Bu nedenle zikredilen iki ayrımdan farklı, olumsal/mümkün bir durum tezahür etmektedir.

Kayıtsızlığa bağlı cereyan eden hukuki çoğulluk iki türlü cereyan edebilir. Bunlardan ilki alt-toplumsal alanın üst-toplumsal alana *katılmış* olduğu durumlardır. Diğeri ise alt-toplumsal alanın üst-toplumsal alandan *izole*⁵¹ ve habersiz olduğu haldir. Bu ikincisi bir

⁴⁹ Üye'nin açıklama ve örnekleri için bkz. Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 135-36.

⁵⁰ Griffiths farklı hukuk düzenleri arasındaki ilişkiyi rekabet temelinde incelemiştir; bkz. Üye, 117.

⁵¹ Burada izole olmaktan kasıt mutlak bir izolasyon değildir. Açık ki böylesi bir tecrit hali, tespiti mümkün olmayan yani bir bakıma varsayımsal bir mevcudiyet arz eder. Bu durum hukuki çoğulluk tartışmasından uzak, varsayımsal bir durumdur. Bu nedenle izole oluştan maksat üst-toplumsal alanın alt-toplumsal bir

yönüyle eksik bir hukuki çoğulluk teşkil eder. Zira izole olan hukukun ilgileri açısından hukuki çoğulluk görünüşte mevcut değildir. Yani izole olmuş toplumun varlığı ancak üst-toplumsal alan açısından bir hukuki çoğulluktan bahsetmeyi mümkün kılar. Bu görünüme örnek olarak devlet denetiminden tamamen izole olmuş halde kabilelerin mevcut bulunduğu Afrika, Güney Asya ve Güney Amerika ülkeleri sayılabilir.

Zayıf hukuki çoğulluk teşkil eden egemene bağlı görünüm, alt-hukukun içerik sınırı ve icra yetkisi bakımından dört farklı şekilde tezahür edebilir. Evvela alt-hukuk içerik bakımından egemence sınırlandırılmamış ve icra bakımından özerk kılınmış olabilir. İkinci olarak içerik bakımından sınırlandırılmış icra bakımından özerk kılınmış olabilir. Üçüncüsü içerik bakımından sınırlandırılmamakla beraber icra bakımından özerklik tanınmamış olabilir. Son olarak hem içerik bakımından sınırlı hem de icra yetkisi tanınmamış olabilir.⁵²

Egemenden bağımsız görünüm ise dışlanmak/yasaklanmak suretiyle mücadele/çatışma içinde söz konusu olabilir.⁵³ Bu mücadele halindeki güçlü hukuki çoğulluğa örnek olarak 1964 sonrası Brezilya'daki favelalarda cari olan Pasargada hukuku zikredilebilir.⁵⁴

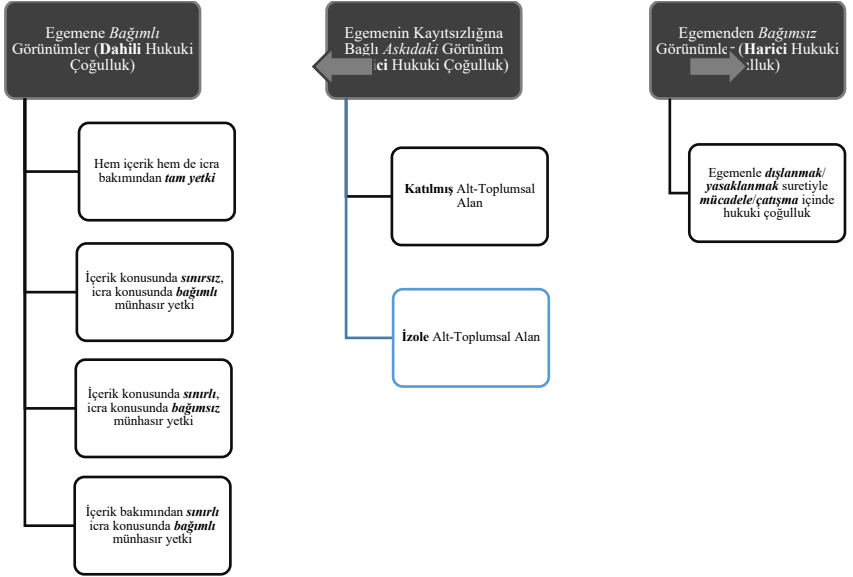
Netice itibarıyla zikredilenler şu şekilde tablolastırılabilir:

alanın varlığını bildiği fakat alt-toplumsal alanın üst bir toplumsal alandan habersiz olduğu durumdur. Buradaki esas kıtas üst alanın alt alana müdahale etmediği ve alt-grubun üst-alandan habersiz bir biçimde özerk olarak varlığını sürdürmesidir. Bu gibi vakalar ekseriyetle Papua Yeni Gine gibi kabile hayatının denetimsiz bir şekilde varlığını sürdürdüğü ülkelerdeki izole kabileleri resmeder.

⁵² Bu sayılanların dikey ve dahili çoğulluk tesis ettiği söylenebilir. Dahili çoğulluğa ilişkin Aydın'ın şu ifadeleri aydınlatıcı olacaktır: "(Dahili anlamda) hukuki çoğulluk başta dini ve kültürel alanlarda olmak üzere, iktidar olmayan topluluklara bazı hukuki haklar sunmayı amaçlarken, öte yandan siyasi rejimin yapısındaki değişiklik taleplerini/isteklerini engeller. (...) Böylece devlet sivil topluma güç verir, gücünü onunla paylaşır gibi görünürken kendi meşruiyetini yeniden üretir."; Aydın, "Hukuki Çoğulluk ve İktidar", 52-53. Ayrıca sayılan haller hangi erk marifetiyle ortaya çıktığı bakımından da tasnif edilebilir. Söz gelimi kanun ihdas ederek yasama erki, düzenleyici işlem tesis ederek yürütme erki veya yargı yetkisi çerçevesinde yargı erki marifetiyle hukuki çoğulluğun tezahür etmesi söz konusu olabilir.

⁵³ Kayıtsızlık ve bağımsızlık arz eden görünüm, bir bakıma yatay çoğulluk örneği teşkil ettiği gibi harici hukuki çoğulluk mahiyetindedir.

⁵⁴ Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 181-82.

2. Hukuki Çoğulluk Bağlamında Hukukun Neliği Sorunu

En başta belirtildiği üzere hukuki çoğulluk tartışmalarının merkezinde hukukun neliği sorunu yer almaktadır.⁵⁵ Anlatılanlardan anlaşılacağı üzere hukuki merkezizetçilik dışından bir yaklaşımla konu ele alınmıştır. Fakat buna rağmen konuyu somutlaştırmak üzere yapılan açıklamalar zorunlu olarak ulus-devlet merkezliliğe kaymaktadır. Zira halen günümüzdeki en etkin siyasi yapı ulus-devlettir.

Yine de makale dahilinde devletli veya devletsiz her toplumsal alanda düzenliğin zorunlu olduğu kabulüyle hareket edilmiştir.⁵⁶ Bu nedenle makale, “devletsiz toplumlarda hukuk var mı?” sorusundan ziyade hukuku tanımlamak üzere “devletsiz toplumdaki düzen nasıl sağlanmakta ve çatışma nasıl önlenmekte?” sorularını odağına alır.⁵⁷ Buna bağlı olarak devlet ve devlet-dışı hukukları kapsamına alacak genel bir hukuk tanımı vermek zaruri

⁵⁵ Hoş, bu durumu hukuki çoğulluk düşüncesinin aşması gerektiği temel iki problemten ilki olarak ifade etmiştir. İkinci sorun ise yapılacak tanımdan hareketle hukuk ile diğer toplumsal düzenlik kuralları arasındaki farkı tespit etmektir; bkz. Hoş, “Hukuki Çoğulluk”, 184.

⁵⁶ Şüphesiz burada toplumsal alanın içini açmak gerekir. Zira hukuki çoğulluk tanımlanırken de bu kavrama başvurulmuştur. Bu istilahtan maksat, belirli bir alanda bir arada yaşayan insan topluluğudur. Burada önemli olan husus yaşama halinin süreklilik arz etmesidir. Bu açıdan meslek kuruluşları gibi yaşam birlikteliği teşkil etmeyen topluluklar bizce bir toplumsal alan olarak addedilemez.

⁵⁷ Roberts, *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*, 12.

hale gelir. Ayrıca bu hukuk tanımı devlet-dışı hukukun kapsamını da sınırlamak adına önem arz eder. Diğer bir ifadeyle hukuk ile diğer toplumsal düzenlik kuralları ve bil umum her türlü normatif düzenliklerin arasındaki farkı belirlemek gerekir.⁵⁸ Aksi halde her türlü düzenlik sağlayan normatif düzene hukuk adını vermek açık ki hukuk kavramını enflasyona uğratarak anlamlı bir hukuk anlatısını imkansız hale getirecektir.⁵⁹ Hukuku tanımlamaya öncelikle bazı yazarların tanımları aktarılacak akabinde tartışılarak özgün bir tanım ortaya konulmaya çalışılacaktır.

“İlkel Hukuk” başlıklı meşhur makalesiyle hukuk antropolojisine ilişkin tartışmalarda önemli bir yer edinen Radcliffe-Brown, adı geçen eserinde Roscoe Pound’un tanımına yer vererek tartışmaya başlar. Pound, “*siyasal olarak örgütlü bir toplumun sistematik zor kullanımı ile sağlanan toplumsal kontrol*”ün cari olduğu bir alanda hukuktan bahsedebilmenin mümkün olduğunu ifade eder.⁶⁰ Evans-Pritchard ise hukukun varlığını, yargılama iktidarına ve yargılama sonucunda verilecek hükmü uygulamaya gücüne bağlamıştır.⁶¹

“Kısmen-özerk toplumsal alan” kavramsallaştırması ile farklı bir hukuk kavrayışı koyan Moore, “*kısmen-özerk toplumsal alanların, kural koyma kapasitelerine ve uyumu teşvik etme veya zorlama araçlarına sahip olduğunu*” ifade etmiştir. Böylece hukuki çoğulluk tartışmaları açısından, söz konusu kural koyma ve buna itaati sağlama özelliğine sahip her türlü toplumsal alanda “hukuk” olduğunu anlatmaktadır.⁶² Buradan hareketle

⁵⁸ Roberts bu sorunu şu şekilde sormaktadır: “*Hepsi için söz konusu olmazken belirli düzenlemelerin ‘hukuki’ olarak karakterize edilmesinde ısrar etmekten dolayı elimize geçen nedir?*”; bkz. Roberts, 202.

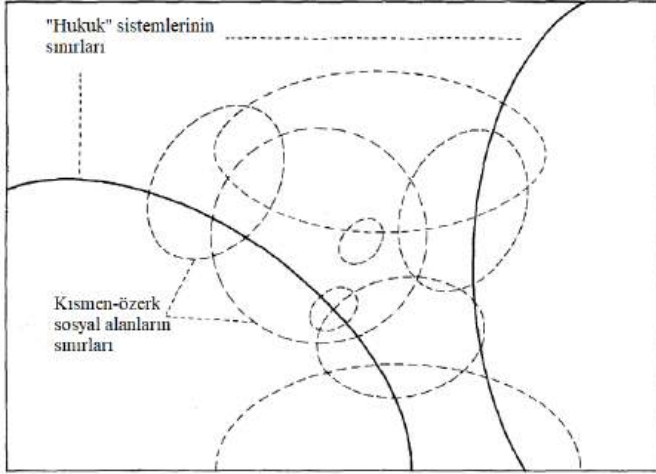
⁵⁹ Roberts, her türlü normatif düzenliğin hukuk kalıbına sokulması neticesinde ortaya çıkacak olumsuz sonuçların uzun zamandır bilindiğini ifade eder; bkz. Simon Roberts, “Against Legal Pluralism Some Reflections on The Contemporary Enlargement of The Legal Domain”, *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 42 (1998): 98. Bu olumsuz sonucun hukuk kavramının analitik anlam kaybına uğraması olduğunu başka bir eserinde dile getirmektedir; bkz. Simon Roberts, “After Government? On Representing Law without the State”, *The Modern Law Review* 68, sy 1 (2005): 23.

⁶⁰ A. R. Radcliffe-Brown, “İlkel Hukuk”, içinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, çev. Mehmet Tevfik Özcan, c. 1 (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 1993), s. 141. Alıntılanan ifadenin başka bir tercümesi için bkz. Roberts, *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*, 191.

⁶¹ E. E. Evans-Pritchard, *The Nuer: A Description of the Modes of Livelihood and Political Institutions of a Nilotic People*, 1. bs (Oxford: Clarendon Press, 1940), 162. Üye de benzer şekilde yargılama olgusunun hukuki çoğulluk tartışmaları bağlamında en uygun ölçüt olduğunu ifade etmektedir; bkz. Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 418.

⁶² Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 36. Griffiths makalesinin sonunda Moore’un son anda hukuki merkezîyetçiliğe kaydığını ifade etmekle beraber (s. 38) öncesinde şu ifadeye yer vermektedir: “*Moore, ‘kısmen-özerk toplumsal alanı’, düzenleyici faaliyetlerde bulunan teşhis edilebilir bir toplumsal grup olarak tanımlar. Bu (tanım) ona aynı zamanda bir yasallık ölçütü de sağlar; bir ‘kısmen-özerk toplumsal alan’ tarafından çıkarılacak her türlü düzenleme, bir hukuki çoğulluk kuramı açısından ‘hukuktur’.*” Griffiths’in

şirketlerin her birinin kendi hukuklarını oluşturan ve uygulatan birer kısmen-özerk toplumsal alan olduklarını söyler.⁶³ Moore, kısmen-özerk toplumsal alanları kuşatan ve onları etkileyebilme kapasitesine sahip daha büyük bir *toplumsal matriste* bulunduklarını ifade eder.⁶⁴ Moore'un kısmen-özerk toplumsal alanlar ve hukuk sistemleri hakkında anlattıklarını Griffiths şu şekilde şemalaştırır⁶⁵:

Şekilde görüldüğü üzere alanlar birbirleriyle kesişebilmektedirler. Bu kesişimsellik arz eden durumu Santos, “*interlegalite*” kavramsallaştırmasıyla ifade etmektedir.⁶⁶

Tamanaha ise insanlar neye hukuk diyorlarsa hukuk odur şeklinde bir tanımla yola çıkmaktadır. Ona göre hukukun ne olduğunu belirleyen teorisyenler değil her toplumsal

Moore hakkındaki son anda hukuki merkezîyetçiliğe kayma iddiasından hareketle ve Moore'un açıkça kısmen-özerk toplumsal alanların düzenlemelerine hukuk nitelemesinde bulunmamasından olsa gerek Üye, Moore'un kısmen-özerk toplumsal alan kavramını ele alıp söz konusu alanlarda cari olan normatif yapıları “hukuk” olarak nitelemek suretiyle geliştirdiğini ifade eder; Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 65. Bundan ötürü Griffiths'in hukuk tanımının yukarıda Moore hakkında ifade ettiklerimizle paraleldir. Nitekim Griffiths, makalesinin sonunda “*Hukuk nedir?*” başlığına şu cümleyle başlar: “*Moore'un analizini sonucuna kadar takip ederek ve onun hukuki merkezîyetçiliğe son andaki sapmasını reddederek, hukukun 'kısmen-özerk bir toplumsal alanın' öz-düzenlemesi olduğu sonucu çıkar.*”; Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 38.

⁶³ Moore, “Law and Social Change: The semi-autonomous social field as an appropriate subject of study”, 722.

⁶⁴ Moore, 720.

⁶⁵ Şemanın aslı için bkz. Griffiths, “What is Legal Pluralism?”, 35.

⁶⁶ Boaventura de Sousa Santos, *Toward a New Legal Common Sense: Law, Globalization and Emancipation*, 2. bs (UK: Reed Elsevier, 2002), 437-38.

alandaki ortak pratiklerdir.⁶⁷ Bu nedenle hukuki çoğulluktan bahsedebilmek için bilimsel bir hukuk tanımı ve kavramına ihtiyaç yoktur.⁶⁸ Toplumsal muhtelif olgulara hukuk adını veriyorsa veya hukuk anlamında bir mana atfediyorlarsa açık ki birden fazla hukuk vardır.

Sonuç olarak hukuku işlevselci tanımlamaya çalışanlar hukuku ya çok dar ya da çok geniş tanımlamakla malulderdir. Zira birilerinin hukuk olarak kabul ettiği normları ya keyfi olarak hukuk kapsamının dışında bırakmaktadırlar veyahut hukuk değeri görmeyen her türlü olguya tanımları gereği hukuk vasfı verebilmektedirler.⁶⁹

Yukarıda her ne kadar birkaç yazarın görüşüne yer vermekle yetinmiş olsak da sadece hukuki çoğulluk literatürü bağlamında bir çok hukuk tanımı ve yaklaşımı vardır. Her yazar toplumsal gerçekliğinin etkisi altında kendi zaviyesinden bir tanım ortaya koymuştur. Bu yer verdiğimiz tanımlardan hareketle bir takım eklemeler ve çıkarmalar yaparak bir hukuk tanımı da biz ileri süreceğiz.

Öncelikle Pound'un, hukuk için siyasal olarak örgütlenmiş toplumu ve bu toplum örgütlenmesinden doğan güç ile toplumsal kontrolün tesisini zorunlu unsurlar olarak kabul etmesi bizce kıymetlidir. Zira diğer -mesela meslek örgütlenmeleri veya şirket teşkilatları hatta resmi kurumlar gibi yapıların- normatif düzenleri, hukuki çoğulluk tartışması bağlamındaki "hukuk"tan ayırmak adına, "siyasal açıdan örgütlü bir toplum" ölçütü oldukça yerindedir.

Burada meslek örgütlerini veya şirket teşkilatlarını hatta resmi kurumları "hukuk"tan neden ayırdığımızı ifade etmek gerekir. Bunu yapmak adına hukuki çoğulluk açısından bir hukuktan bahsetmek için kriterlerimizi ifade etmeliyiz. Böylece hukuk kapsamının dışında bırakılan normatif düzenlerin neden dışlandığı anlaşılabilir.

Bir normatif düzeni hukuk olarak nitelemek için söz konusu düzen, öncelikle cari olduğu veya olacağı toplumsal alanda *makbul bir iktidara dayanmalıdır*. Bu düzen, makbul yani meşru iktidardan bizatihi *bir bütün olarak var olmalıdır*. Yani bir normatif düzen hukuk addedilecekse *başka bir bütünün parçası olamaz*. Esasen bir başka hukuka eklenmiş de olmamalıdır. Fakat dahili çoğulluk hallerinde eklenmeleri

⁶⁷ Brian Z. Tamanaha, "A Non-Essentialist Version of legal Pluralism", *Law and Society Review* 27, sy 2 (2000): 313-14.

⁶⁸ Tamanaha, 315.

⁶⁹ Üye, *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*, 88.

mümkündür. Bu genel kaideye bir istisna kabilinden olup bahsettiğimiz üzere zayıf hukuki çoğulluk teşkil etmektedir. Ayrıca makbul ve meşru bir iktidar *başka iktidarlara karşısında özerkliğe sahip olmalıdır*. Bu özerklik en azından *görünürde bir iç bağımsızlığa* sahip olmaktır.

Hakeza bu düzen, -icra etmese dahi- *maddi olarak ciddi yaptırımlar uygulama kapasitesine sahip olmalıdır*. Maddi açıdan ciddi yaptırım uygulayabilme kapasitesi özünde düzenin ilgili toplumun siyasal örgütünün neticesinde doğduğunu ve makbul/meşru bir düzen olduğunu gösterir.⁷⁰ Siyasal olarak örgütlenmiş olmaktan kastımız kurumsallaşmış veya işleyişi yazıya dökülmüş bir düzene sahip olmak değildir. Takribi bir haklar sistemi ortaya koyan makbul/meşru bir iktidardan neşet eden normatif yapı, cari olduğu toplumsal alanda hukuk inşa eder. Burada makbul/meşru olmak sahih bir toplumsal rızaya dayanmak mecburiyetinde değildir. Bu makbuliyet, gayet tabii, icbara ve zora yani tahakküme dayanabilir. Makbul olmasından kasıt, her ne şekilde olursa olsun toplumun isteyerek veya istemeyerek o düzene boyun eğmesidir.⁷¹ Bu nedenle hukuk nitelememiz olumlu veya olumsuz bir değer içeriği taşımamaktadır. Ama unutulmamalı ki maddi bakımdan ciddi yaptırımlar uygulama kapasitesi olmayan bir düzen hukuk olamaz. Bunun sebebi ise tam da bahsettiğimiz üzere aksi halde siyasallık vasfını haiz olmamakla alakalıdır.

Evans-Pritchard'ın bahsettiği yargılama iktidarı da özünde zikrettiğimiz siyasallık hususuna ilişkindir. Zira siyasal olarak örgütlenmiş bir toplumdaki -siyasal- iktidar, bireyler arası ve birey-toplum arasındaki münasebatın genel anlamda nihai düzenleyicisidir. Bu nedenle makbul bir iktidarın, yargılama iktidarını haiz olması da tabiatındandır. Bundan ötürü bizce yargılama iktidarına ayrıca vurgu yapma ihtiyaç yoktur. Makbul/meşru bir iktidar haddizatında buna sahiptir.

Griffiths'in geliştirerek kullandığı Moore'a ait kısmen-özerk toplumsal alanı ise siyasallık vasfını haiz olduğu takdirde hukuka sahip bir toplumsal alan olarak kabul etmekteyiz. Bunun sebebi az önce yazdıklarımızda aşikardır.

⁷⁰ Böylelikle yukarıda bahsettiğimiz meslek örgütleri ve şirket teşkilatları bünyesindeki normatif düzen hukuk tanımımızın dışında kalmış olmaktadır.

⁷¹ Gözden kaçırılmaması gerek bir husus da "*hukukun merkezi otoritenin zorlamasıyla değil, karşılıklı yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle gerçek bir boyut kazandığıdır.*" Boçarov, *Hukuk Antropolojisi: Yazılı Olmayan Kanun*, 114.

Tamanaha'nın dediklerine ilişkin bir takım eleştirilerde bulunmak mümkündür. Öncelikle hukuk her -siyasal olarak örgütlü- toplumda vardır ön kabulüne sahipsek, teorisyenler olsun olmasın orada bir hukuk vardır. Hukukun ne olduğunu teorisyenler kesin şekilde belirleyemeseler de toplumsal pratiklerden hareketle hukuka ilişkin takribi bir bilgi ve tanıma ulaşmaktadırlar. Bu nedenle hukuku toplumsal pratikler belirlese de hukukun ne olduğunu, bu toplumsal pratiklerden hareketle tanımlamak teorisyenlerin vazifesidir.

Bir başka husus hukuk adı verilen veya muamelesi gören olguya hukuk demek suretiyle hukuku tanımlamak bize hukuka ilişkin hiçbir bilgi ve imkan sunmaz. Zira hukuk telaffuzuna dayalı bakacak olursak aşırı literal bir bakış olur. Hukuk muamelesine bakacak olsak zaten başa dönecek ve yine teorisyenlerin anlamlandırmalarına ihtiyaç duyulacaktır.

Son olarak hukuka işlevselci bakışın çok dar veya çok geniş tanımlamakla malul olduğu kısmen doğrudur. Kısmen diyoruz zira işlevselci bakış özellikle hukukla diğer normatif düzenleri ayırmak hususunda net bir ayırım sunmuyor olsa da hukuki merkezietçi yaklaşımın hukuku dar kalıba sokmasına karşı müspet bir imkan sunuyor. Bu ise işlevselci yaklaşımın eksik olmakla beraber hukuku anlamaya yönelik daha iyi bir imkana sahip olduğu manasına gelmektedir.

Toparlamak gerekirse kanaatimizce hukuk, *siyasal olarak örgütlenmiş bir toplumda makbul, meşru, özerk ve maddi açıdan ciddi müeyyideler uygulama kapasitesine sahip bir iktidara dayanan normatif düzendir.*

Sonuç

Netice itibariyle, bizce “*hukuk, biçimine değil işlevine göre tanımlanmalıdır, yani hukukun uygulanmasını sağlayan düzenlemeleri, sosyolojik realiteleri ve kültürel mekanizmaları anlamamız gerekir.*” Bu sebeple “*bakmamız gereken şey, düzen ve devamlılığın sürmesini sağlayan araçlardır.*” Fakat bunun neticesinde elde edeceğimiz bulgular, tamamen alışık olduğumuz kurumsal yapılar biçiminde olacak değildir.⁷²

Koch'un ifade ettiği üzere, “*Biz, halkın uyumsuzluklarını çözdüğü, çatışmaları sona erdirdiği ve şiddeti denetlediği usullere dikkatimizi yöneltmeye başlar başlamaz, hukuk*

⁷² Roberts, *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*, 190.

sistemimizin (...) özellikleri (mahkemeler, yasalar) hukuk alanındaki kültürel deneyimin standartları değil, örnekleri haline gelir.”⁷³

Bu açıklamalar gösteriyor ki hukuki merkezîyetçi ve dolayısıyla hukuki pozitivist yaklaşımın kurumsal yapı analizinden hareketle hukuku anlamlandırma çabalarından kaçınılmalıdır. Zira “kurallar eski geleneklerin tarihsel çocukları” olduğu gibi yargılama usulleri ve kurumlar da tarihsel uygulamaların neticesinde doğmuştur. Yani yasalar gibi usuller ve kurumlar, ve nihayetinde bunların birleşimi mahiyetindeki hukuk, tarihseldir. Bu açıdan yasalar, usuller, kurumlar ve bunların bir bütünü olarak hukuk, evrimci bir ifadeyle “doğal seleksiyonun etkinliği neticesinde korunur yahut dönüşüm geçirir”.⁷⁴

Ez cümle “İnsanlar neden kurallara uyarlar? Kurallar, hangi koşullar altında toplumsal kabul kazanır, bunu devam ettirir ve kaybederler?”⁷⁵ gibi sorular, zikrettiğimiz bu imkana ilişkindir ve bu soruların cevaplanması hukukun ne olduğuna dair kavrayışımıza önemli bir katkı sağlayacaktır. Çünkü unutulmamalı ki “hukukun niteliğinin kavranması, insanın ve insan eğilimlerinin araştırılmasına bağlıdır”.⁷⁶

Kaynakça | Bibliography

- Aydın, Duygu Hatipoğlu. “Hukuki Çoğulluk ve İktidar”. İçinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, 26:51-54. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2014.
- . “Hukuki Çoğullukta İktidar Problemi”. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* LXXII, sy 1 (2014): 487-506.
- Boçarov, Viktor V. *Hukuk Antropolojisi: Yazılı Olmayan Kanun*. Çeviren Eva Gurbanova. 1. bs. İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2020.
- Can, Cahit. *Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri*. 4. bs. İstanbul: Pinhan Yayıncılık, 2021.
- Dewey, John. “Antropoloji ve Hukuk”. *Hukuk Kuramı* 4, sy 2 (2017): 35-40.

⁷³ Koch, “Hukuk ve Antropoloji: Disiplinlerarası Araştırma Üstüne Notlar”, 436.

⁷⁴ John Dewey, “Antropoloji ve Hukuk”, *Hukuk Kuramı* 4, sy 2 (2017): 39.

⁷⁵ Roberts, *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*, 204.

⁷⁶ Can, *Hukuk Sosyolojisinin Antropolojik Temelleri*, 37.

- Evans-Pritchard, E. E. *The Nuer: A Description of the Modes of Livelihood and Political Institutions of a Nilotic People*. 1. bs. Oxford: Clarendon Press, 1940.
- Fayda, Mustafa, Ahmet Yaman, ve M. Macit Kenanoğlu. “Zimmi”. İçinde *TDV İslam Ansiklopedisi*, 44:428-40. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- Griffiths, John. “What is Legal Pluralism?” *The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 18, sy 24 (1986): 1-55.
- Gulbenkian Komisyonu. *Sosyal Bilimleri Açın: Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor*. Çeviren Şirin Tekeli. 12. bs. İstanbul: Metis Yayınları, 2018.
- Hobsbawm, Eric. “Giriş: Geleneklerin İcat Etmek”. İçinde *Gelenğin İcadı*, editör Eric Hobsbawm ve Terence Ranger, çeviren M. Murat Şahin. İstanbul: Agorakitaplığı, 2006.
- Hoş, Hasan Serdar. “Hukuki Çoğulluk”. İçinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, 26:181-91. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2014.
- Koch, Klaus-Friedrich. “Hukuk ve Antropoloji: Disiplinlerarası Araştırma Üstüne Notlar”. Çeviren Mehmet Tefik Özcan. *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası* LIV, sy 1-4 (1994): 435-51.
- Lakin, Kyle. “Legal Pluralism in Archaic Greece”. *Princeton/Stanford Working Papers in Classics*, sy 120516 (2005).
- Moore, Sally F. “Law and Social Change: The semi-autonomous social field as an appropriate subject of study”. *Law and Society Review* 7, sy 4 (1973): 719-46.
- Pirie, Fernanda. *Hukuk Antropolojisi: Kabile, Kadı, Yargıç*. Çeviren Sedat Erçin. Ankara: Fol Kitap, 2022.
- Radcliffe-Brown, A. R. “İlkel Hukuk”. İçinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, çeviren Mehmet Tefik Özcan, 1:121-34. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 1993.
- . “Toplumsal Yapı”. İçinde *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi*, çeviren Mehmet Tefik Özcan, 1:121-34. İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 1993.
- Robert, Petit. “Anthropologie”. İçinde *Dictionnaire de la langue Française*, t.y.
- Roberts, Simon. “After Government? On Representing Law without the State”. *The Modern Law Review* 68, sy 1 (2005): 1-24.

- . “Against Legal Pluralism Some Reflections on The Contemporary Enlargement of The Legal Domain”. *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 42 (1998): 95-106.
- . *Düzen ve Kargaşa: Hukuk Antropolojisine Giriş*. Çeviren A. Erkan Koca. 1. bs. Ankara: Birleşik Yayınevi, 2017.
- Santos, Boaventura de Sousa. *Toward a New Legal Common Sense: Law, Globalization and Emancipation*. 2. bs. UK: Reed Elsevier, 2002.
- Snyder, Francis G. “Colonialism and Legal Reform: The Creation of ‘Customary’ Law in Senegal”. *Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law* 13, sy 19 (1981): 49-90.
- Tamanaha, Brian Z. “A Non-Essentialist Version of legal Pluralism”. *Law and Society Review* 27, sy 2 (2000): 296-321.
- Thomas, Yan. “Res Religiosae: on the categories of religion and commerce in Roman law”. İçinde *Law, Anthropology and the Constitution of the Social*, editör Alain Pottage ve Martha Mundy, 40-72. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Üye, Saim. *Teoride ve Pratikte Hukuki Çoğulluk*. 1. bs. Ankara: Turhan Kitabevi, 2013.
- Yüksel, Mehmet. “Bilim Felsefesi ve Sosyal Teori Bağlamında Hukuk Öğretimine Bakmak”. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, sy 2 (2013): 1-13.
- Yüksel, Murat. *Hukuki Plüralizm*. İstanbul: Beta Kitap, 2003.
- Ковлер (Anatoly Kovler), Анатолий. *Антропология права (Hukuk Antropolojisi)*. 3. bs. Moskova: Издательство Норма, 2001.

Crisis and Transformation of the Public Sphere: A Study on Rights, Identities and Subjectivities

İbrahim Keş *

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderim / Received: 25.08.2024, Kabul / Accepted: 30.09.2024, Yayın / Published: 30.09.2024

Abstract: While identity imposes itself from outside and is a prerequisite for existence in the public sphere, it displays a structure that transfers most of its characteristics to the subject. As a result of the change in the social structure, the subject manifests itself as a social institution with autonomous and difference demands. In doing so, it uses democracy as the most important tool. Democracy and the emphasis on difference, which are the result of the effort to achieve the collective good, have become the subject's means of oppression. The aim of this study is to analyse the process leading towards a new human being with strong subjectivity and a new society accordingly. In this article, the literature on the subject is analysed on the basis of identity, subject and rights. It attempts to reveal the transition of rights articulated with identity to the subject. It also presents suggestions for solutions to the demands that will problematise existing practices of integration and coexistence in social life. Identity is a concept that has lost its popularity in scientific literature. This situation opens a field of inquiry regarding what has replaced identity. Our aim is to reveal how this has been filled with subjectivity.

Keywords: Public Space, Identity, Subject, Democracy, Rights.

* Doktora Öğrencisi / Ph.D. Student, Selçuk University, Konya/Türkiye, ORCID: 0000-0002-0892-0704 , E-mail: ibrahimkes@gmail.com

Atıf/Citation: Keş, İbrahim. "Crisis and Transformation of the Public Sphere: A Study on Rights, Identities and Subjectivities". *DiHA: Journal of Interdisciplinary Legal Studies*, no. 1 (September 2024): 88-101.

Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Atıf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Kamusal Alanın Krizi ve Dönüşümü: Haklar, Kimlikler ve Öznellikler Üzerine Bir İnceleme

Özet: Kimlik, kendini dışardan dayatan ve kamusal alanda var olmanın koşulu iken çoğu özelliğini özneye aktaran bir yapı sergilemektedir. Toplumsal yapıda meydana gelen değişim sonucu özne kendini toplumsal bir kurum gibi özerk biçimde sunmakta ve farklılık talepleri ile kendisini ortaya koymaktadır. Bunu yaparken en önemli araç olarak demokrasiyi kullanmaktadır. Kolektif iyiye ulaşma çabasının sonucu olan demokrasi ve farklılık vurgusu öznenin baskı aracına dönüşmüştür. Çalışmamızın amacı, yeni bir insan-öznelliği güçlü- ile buna uygun yeni bir topluma doğru giden süreci tahlil ederek açıklamaya çalışmaktır. Bu makalede konuyla ilgili literatür, kimlik, özne ve haklar temelinde incelenmiştir. Hakların kimliğe eklemli halinin özneye geçişi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Toplumsal yaşamda var olan bütünleşme ve birlikte yaşama pratiklerini problemli hale getirecek olan taleplerle ilgili yapılabilecekler ve çözüm önerileri sunulmuştur. Kimlik bilimsel yazında artık popülerliğini yitirmiş bir kavramdır. Bu durum bize kimliğin yerine ne geçtiği konusunda bir problem alanı açar. Amacımız bunun öznellik ile nasıl doldurulduğunu ortaya koymaktır.

Keywords: Kamusal Alan, Kimlik, Özne, Demokrasi, Haklar.

Değerlendirme / Review :

Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / *Double-blind peer-reviewed, external independent.*

Etik Beyan / Ethical Declaration :

Bu makale 1. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (KTO Karatay Üniversitesi) kapsamında sunulan ve yayımlanan "Kimlikten Özneye Kamusal Alanda Haklar" başlıklı bildiriden üretilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *This article is derived from the paper titled "From Identity to Subject: Rights in The Public Sphere" presented and published at the 1st International Social Sciences Congress (KTO Karatay University). Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints :

info@diha.org.tr

Benzerlik Taraması / Similarity Check :

Turnitin

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest :

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The Author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support :

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants, or other support was received.*

Introduction

The issues of identity and subject are inextricably linked to the discourses surrounding both public space and democracy. The problem of the public sphere has transformed from the struggle for the existence of different identities and cultures to the problem of the existence of different subjectivities. The former has a truly political purpose, whereas the latter is more of a non-political daily life routine. Strict pressure by the subject can be evaluated as a structure that emerges with the affirmation of subjectivity by the society or the approval of the current situation by remaining unresponsive. In this context, the private sphere has been transformed and publicised through disclosure.¹

The private has moved from the domestic sphere to the public sphere. Looking at the general structure, the aim of these discussions seems to be to create a new human being with a strong subjectivity and a new society accordingly. Considering that each individual is a different subject, it has been tried to reveal the obligatory link between the freedoms demanded for the subject and the demands for pluralism, as well as the demands for difference that manifest themselves in the public sphere and democracy debates. The subject has been approached from a traditional perspective, which may be defined as a starting point for change that is based on the past and used as a means of understanding the present. Rights, identity and subjectivities are used in a general sense and the emphasis is more on the political and social sphere. From this point of view, a right brings with it a positioning - positioning - socially at the same time. Identity is a concept that has lost its popularity in scientific literature. This situation opens a problem area in terms of what replaces identity. This article aims to reveal how this is filled with subjectivity.

1. Public Space

The public sphere is a concept that has always been on the political agenda and is the focus of debates. It is accepted that the concept, with its structure that emerged as a result of a certain process in today's societies, was first used in this sense by Habermas in 1962. "The theories about the public sphere can be listed as theatrical space where individuals can freely reveal their identities, equality and freedom of contract, and the right to speak

¹ For more detailed information, see Byung Chul-Han, *The Transparency Society* (Stanford: Stanford Briefs, 2015).

for collective political decisions'.² Theoretically, the public sphere is the space where everyone can participate and find the opportunity to be represented with equal rights.

The aim of Habermas's research is to 'analyse the typology of bourgeois publicness'³ and treats 'public' as a historical category. In the first period of this historical category, the focus of the debates on the public sphere is on what the private-public distinction should be or where the public begins and ends. 'The conceptualisation of the public sphere/private sphere created by Western modernity is incomplete and distorting in this sense. First of all, this distinction is too clear in the face of real life and expresses an understanding that is suitable for dualist reduction. It is unclear how and under what conditions one passes from one sphere to another, and how 'wide' the border line between the two spheres is'.⁴ In this sense, the formation of the boundaries of the public sphere and where its boundaries begin and end undergo change and transformation over time.

In this transformation, it can be said that the public sphere builds its existence through crises. This situation started in the West when the bourgeoisie demanded that they be granted the rights enjoyed by aristocrats, and continued with the labour and student movements.⁵ If we look at the issue from the perspective of Turkey, the debates on the public sphere began to occupy the agenda as a result of the emergence and discussion of issues such as the headscarf, that is, when they became crises, and continue with the current debates - with the demands of the subject of the article in public visibility. As mentioned above, the public sphere has undergone a transformation in the process. In the past, the public sphere was defined as the domain of free men and the private sphere as the domain of women. With industrialisation, the public sphere expanded as women entered the labour market and as a result, women's visibility in the public sphere increased.

The key point in the transformation of the public sphere is the inclusion of the family and women in the public sphere. As childcare and education, which are traditional

² Kerem Ünüvar, "Osmanlı'da Bir Kamusal Mekân: Kahvehaneler", *Doğu Batı Dergisi* 5 (2007): 206-207.

³ Jürgen Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2018), 9.

⁴ Etyen Mahçupyan, "Osmanlı'dan Günümüze Parçalı Kamusal Alan ve Siyaset", *Doğu Batı Dergisi* 5 (2007): 28.

⁵ Süleyman Seyfi Ögün, "Kamusal Hayatın Kültürel Kökleri Üzerine: Sennett, Habermas, Abdülaziz Efendi", *Doğu Batı Dergisi* 5 (2007): 56-58.

functions of the family, were met in the public sphere such as nurseries and schools, the private sphere was fragmented and the public sphere expanded. However, while this expansion was in favour of the private sphere in the first period, it has resulted in the transfer of the private to the public sphere as a result of new social movements and demands that have become social.

If we make an evaluation in terms of Turkey on the basis of women, who can be considered as the main determinant of the public sphere; ‘The Second Legitimacy period can be seen as the beginning of women’s gradual participation in the public sphere, their movement in urban spaces, their gaining “social visibility” ...’⁶ Of course, this situation also led to reactions. In the Republican era, progress was made in the public sphere with the granting of the right to vote and be elected, etc., and over time, the public sphere expanded with the participation of women in business life. However, in the general literature, the public sphere is referred to as a single-space public sphere through a determination on the ‘bourgeois public sphere’. In order to give a more democratic structure to public spheres, we can look at the existence of multiple public spheres or general public-sub-public spheres. ‘This public space is a place of appearance open to everyone. It will be a space that both brings people together and separates them into many sub-publics’.⁷ The general public can be metaphorised as the trunk of a tree and sub-publics as its branches.⁸ Sub-publics can be conceived as branches of ethnic or spatial segregation connected to the main trunk without complete segregation. In this way and at the same time, it also enables the closing of the gap between theory and practice in the idea of publicness and the democracy it is connected to. Of course, in this view, ‘How will the people of the new globalised society exist in the public sphere? How will the boundaries of this existence be determined?’ questions such as these need to be asked.

In the transformation of the public sphere, the borders or distinction has an ideological structure as a product of an understanding based on exclusion and has been

⁶ Nilüfer Göle, *Modern Mahrem Medeniyet Örtünme* (İstanbul: Metis Yayınları, 2011), 70.

⁷ İlhan Tekeli, *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim* (İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999), 9.

⁸ The tree metaphor is criticised by Deleuze and Guattari. ‘The tree and the root are seen as hierarchical structures compartmentalised on the basis of a centralised or compartmentalised higher unity’. Gilles Deleuze and Felix Guattari, *Capitalism and Schizophrenia*, Volume 2: A Thousand Plateaus. Translated by Brian Massumi. (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987), 16.

used as a field of power in determining whether an action or discourse, an idea is legitimate or illegitimate.

"Critical theory, in general, should approach the concepts of "private" and "public" in a stricter and more critical manner. These concepts are, after all, not only direct indicators of spheres of sociality; they are also cultural classifications and rhetorical labels. In political discourse, they are powerful tools used to delegitimise some interests, views and issues and to valorise others'.⁹

A criterion that can be given in the context of the boundaries or impact of the public, like the ripple of a stone thrown into water, is first a factor at the level of idea, then turns into discourse, and then becomes action. The determination that a phenomenon is public can be determined by the existence of its impact in social life. Just as an action or discourse spreads in a wavy way with the same metaphor, while the effect is first at the local or local level, if it is expressed with a current concept, it can be determined by the fact that it becomes an agenda and spreads to wide areas and affects the society. In a sense, this is also an example of publicity being seen as a process. In other words, when the impact of an action that is individual or belongs to the private sphere reaches the general and general social level, it leads to its inclusion in the public sphere. In this context, the intervention of the individual and even the subjective into the general social, that is, the public, has become more effective in today's societies.

Moreover, for the public sphere, first of all, in terms of its connection with the political, 'even if not all public things are political, every political is also public'.¹⁰ All political issues are related to the public sphere and their reflection corresponds to the public sphere as the place of demands and fulfilment. The public sphere defines the area where common values are shared and open to everyone. 'As a result, it can be said that when the number of people increased and a separate political structure - the state or corresponding mechanisms - emerged to provide order, a common space emerged between the individual and the political, and this secondary intermediate world, which is important for the individual, is called the public sphere'.¹¹ In terms of its connection

⁹ Nancy Fraser, "Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Var Olan Demokrasinin Eleştirisine Bir Katkı", in *Kamusal Alan*, ed. Özbek Meral (İstanbul: Hil Yayınları, 2015), 126.

¹⁰ Mustafa Aydın, *Siyasetin Sosyolojisi*, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2006), 102.

¹¹ Aydın, 102.

with the political, while establishing the connection of identity definitions with the public sphere, the main basis for the establishment of the subject is the private sphere, and by imposing itself on the public, it endangers the social consensus that exists there.

According to Todorov, who considers this situation as an internal threat to democracy, he assesses it through Condorcet as follows; 'Condorcet is one of those clear minds. He realised that there was a demand for freedom that his contemporaries, his ancestors did not know; the demand for freedom to choose their religion, to seek the truth freely, to organise their private lives as they wished'.¹² This demand for freedom, seen as a public right - a right is 'only proven to exist when it can be put into practice, it is never guaranteed in the abstract'¹³ - exists as it emerges and gains visibility. With the shift from identity and collectivity to the individual and the subject, '...in the liberal perspective, the individual is no longer considered as an element of a set, of society, but as an autonomous being whose social life is a situation like any other situation'.¹⁴ So, what will be the limits and scope or exclusivity of this new publicness and democracy?¹⁵

2. Identity, Individual and Subject

The public sphere appears as the place where the individual shows his/her existence in the modern times. However, in this defined public sphere, the individual exists rationally and in harmony with society. In this context, it can be said that identity is the individual-based and rational characteristics that are immanent and transcendent in oneself as a result of the formation of self-consciousness. By the immanent part, we mean personal characteristics, and by the transcendent part, we mean the identification of oneself with a higher authority to which one is devoted. Moreover, the components of identity change over time and this situation shows that identity is a dynamic element. Based on this first meaning, we can look at identity definitions. However, before moving on to the definition, it would be useful to mention the misuses in order to reveal this immanent and transcendental situation. In particular, we see that the concepts of identity and personality are wrongly used interchangeably.

¹² Tzvetan Todorov, *Demokrasinin Samimi Düşmanları* (İstanbul: Everest Yayınları, 2014), 82.

¹³ Don Mitchell, *Kent Hakkı*, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020), 16.

¹⁴ Todorov, 82.

¹⁵ Generally, discussions on democracy and the public sphere are theoretical and take the form of presenting an ideal.

"In the crudest terms, personality shows a process of development that is analysed by the psychological structure of the individual and fed by social factors. Moreover, the trajectory of personality is towards perfection (integration). In contrast to personality, identity, on the other hand, is present in a person in more than one form and consists of social markers such as religion, nationality, family, social class, occupation, education, etc. and different behaviours are exhibited according to each identity. In this way, identity contributes to the development of personality, but the true self disappears. The concept of self is related to the ontological field of the individual. The ontological field is explained by the imaginary field of existence of the individual."¹⁶

As for personality, it can be said that the unique characteristics of the human being exist in himself/herself and are the phenomena that he/she constructs his/her field of existence. Identity, which we can call the external reflection of personality, exhibits itself through behaviours in the public sphere. 'Identity is the way in which behaviour reflects the way a person responds to questions about who he/she is, how he/she is seen by others, his/her role, needs and value. Self-image, on the other hand, is shaped according to the reaction of others and our relationship with them'.¹⁷ In fact, while personality points to a private sphere, identity corresponds to people expressing themselves in the public sphere. We can also express identity as 'the roles represented in the public sphere'. Just as the roles represented are different, identities can also be different according to time and space. 'Indeed, people can give clues that they do not have a fixed identity design at different times and places, in different situations and encounters. For example, is there a difference between your attitudes and behaviours at work and at home?'.¹⁸ Here, the dominant identity perception identifies with the individual and defines itself around this identity. From the outside, people are defined and labelled with this dominant identity. The dominant identity is the identity that the person sees himself/herself as the most meaningful in the society or the identity that is most understandable by the society.

¹⁶ Edibe Sözen, *Demir Kafesten Plastik Kimliklerimiz* (İstanbul: Birey Yayınları, 1999), 35.

¹⁷ Dilek İmançer, "Çağdaş Kimliğin Yapılanma Süreci ve Televizyon", *Doğu Batı Dergisi* 23 (2012): 237.

¹⁸ Aydın Uğur and Halil Nalçaoğlu, "Kültür, Kültürel Haklar ve Toplumsal Kimlikler", in *Kültür Sosyolojisi*, ed. Ali Ergur and Emre Gökalp (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 205.

In addition, if we look at history from this perspective, that is, from today's perspective, we can say that identity has existed in this sense since the first periods of history, as in many other concepts. 'The first attempts to acquire or have an identity started with belief systems. In written prehistoric societies, the meanings that were taken into social memory through magic and sorcery especially marked with which element of nature individuals were identified. For example, clan names were collectively valid for all members, that is, belonging was determined by the name of the clan'.¹⁹ These statements show us that although the modern period seems to deny the previous periods, it has in fact made a similar arrangement itself. The categories and hierarchical orders existing in the tradition have been transferred to the modern period in different ways without changing their basic characteristics.

'Identity has two basic components. The first is identification and recognition, the second is belonging. Identity, superficially, is, in short, the answers that individuals and social groups of various sizes and qualities give to the questions 'who are you, who are you from?'.²⁰ The answer to these superficially asked questions generally corresponds to ethnic identity and class.²¹ However, as mentioned above, the markers of identity are very diverse. In a changing world, the markers of belonging and identity have also changed and ethnic, religious, local and marginal identities have emerged. The subject, on the other hand, is a conceptualisation that is visible in the postmodern period based on the person who exists in the non-rational field.²²

We can define the subject as 'the "I" who is responsible for and influences his/her actions and discourses' through the fluctuation analogy we have given in the title of public sphere. Of course, the definition here covers identity, person and individual. Personality, which we can also call 'personal me', refers to the more intimate one that harbours the distinctive elements of character. The individual is the one who can

¹⁹ Aytunç Altındal, *Devlet ve Kimlik* (İstanbul: Destek Yayınları, 2010), 20-21.

²⁰ Suavi Aydın, *Türk Kimliğinin Yaratılması ve Ulusal Kimlik Sorunu Üzerine* (Ankara: Özgür Üniversite Yayınları, 2009), 15.

²¹ Even ethnic structure can be considered as a class. '...racial identity is a special case of the principle of social class constructed in the context of history. See Loic Wacquant, *Kent Paryaları: İleri Marjinalliğin Karşılaştırmalı Sosyolojisi* (İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2015), 29.

²² Although the literature on the subject and subjectivity has a long history, the subject we focus on in this article is the subject of the postmodern period.

incorporate some of his/her personality traits into his/her existence in the social sphere, but who is influenced by the society, or more precisely, what the society -modern society- constructs and creates. Identity is the public individual who emerges more purely through external identification. The subject is the 'I', which periodically embodies each of these in part or in whole, and which has undoubtedly existed throughout human history. Since the main comparison will be based on identity and the subject, we will exclude other intermediate forms to avoid confusion.

When we look at the historical process related to the subject, with the Enlightenment thought, reason came to the fore and everything that could be done was categorised and divided into classes. Within the social separation and categorisation, class membership and rationality were based on the individual. The criterion of rationality of the individual is determined according to the economic basis. As a result, the individual is transformed into a subject with the liberal economy and the associated understanding of freedom. The subject is primarily constructed by society. '...subjectivity is something that is not pre-given and originary, but at least to a certain extent constituted in the field of social forces.'²³ While sociology analyses society, it is actually subjectivity that is examined or that provides the transition to society. 'The founders of sociology confronted the question of society and the question of individualism at the same time'.²⁴ In order to create a certain point of stability in the face of change, society was brought to the fore as a safe harbour. However, the subjectivity, which is the starting point, is a subject that can exist together with society. 'There must be such a form of society that defends and protects the life and property of each of its members with all common power, so that each person there, although united with everyone else, remains under his own command, and is as free as before'.²⁵

As the social structure has changed, the view of the subject has also changed²⁶ and it has been stated that the subject is formed by social institutions, which are constructive

²³ Michael Hardt and Antonio Negri, *İmparatorluk* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018), 204.

²⁴ Philippe Corcuff, *Bireyciliğin Meselesi* (Ankara: Heretik Basın Yayın, 2016), 16.

²⁵ Jean-Jacques Rousseau, *Toplum Sözleşmesi* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2022), 14.

²⁶ The influence between science and politics manifests itself more noticeably in the field of social sciences. While society and the individual were prioritised in social research and conceptual studies at the beginning of the modern period, today, studies that prioritise the subject are being carried out, and this situation is in line with the political structures of their own periods.

elements. According to Foucault, 'these (subjectivities) are the relations of power and obedience present at every point in every society'.²⁷ These forms of power and obedience make the individual a subject.

"This form of power directly intervenes in everyday life by categorising the individual, determining him by his individuality, binding him to his identity, imposing on him a law of truth that both he and others must recognise in him. This is a form of power that makes individuals subjects. The word subject has two meanings: The subject who is subject to another through control and dependence, and the subject who is bound to his or her own identity through conscience or self-knowledge. Both meanings of the word suggest a form of power that subjugates and subordinates'.²⁸

The emphasis on intervention in everyday life is important, and in the postmoder period, the subject is shaped by a fiction through the practice of self-existence in a public sphere where there are no fulcrum points. "This is why we felt that we were adrift in the world, since the reference points provided by the most modernist humanism of the nineteenth century were no longer valid'.²⁹ The 'indeterminacy of the place of production of the socially produced subject corresponds to the indeterminacy of the forms of produced subject'.³⁰ This situation transforms the identity constructed through values into a subject constructed through emotion and desire. In a sense, emotion and desire correspond to the subject whose place of production is indeterminate.

To summarise and present a general contrast, while identity emerges in the public sphere with collective demands and needs where rights exist in the abstract, the subject demands concrete rights. While identity and society were sacred objects in the modern period, in the postmoder period it is now the subject that is sacred. The subject refers to the post-individual that emerged as a result of the emancipation of the individual, which is the product of liberal thought. In fact, this subject acts in an effort to make all of its subjectivity visible in the public sphere or with an attitude that does not care about the consequences of being visible. Even what is private in the home is carried to the public

²⁷ Nick Mansfield, *Özellik: Freud'dan Haraway'e Benlik Kuramları* (İstanbul: Babil Kitap, 2021), 82.

²⁸ Michael Foucault, *Özne ve İktidar* (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2019), 63-64.

²⁹ Mansfield, 235.

³⁰ Hardt and Negri, *İmparatorluk*, 206.

sphere. In this context, while the struggle for public space began as a struggle for civil space against the state, it later became a struggle for subjective rights.. ‘...especially transitions within the framework of relations between I and we, individuality and solidarity, personal singularity and collective reference points’.³¹

Conclusion

As times change, so do people's views and understandings of life, and the rights demanded in the context of the public sphere transform accordingly. The right, which was discussed as the headscarf problem in our recent political history and demanded by a collective identity, exists in the public sphere today only as a clothing or a preference. What has changed here is the nature of becoming and being on the agenda.

As far as rights are concerned, how the processes from their demand to their transformation or circulation and how the boundaries of the public sphere are to be determined remain as a problem. The most fundamental question is how the social consensus, which is believed to have existed in the modern period, will be achieved in the postmodern period. Can the limits of the existence of subjective rights in the public sphere be guaranteed by a new intersubjectivity? Should the subjective right of one individual be limited by the right of another individual? Is there a need for an authority that can establish objective and impartial criteria? How will rational reason, which is supposed to exist in the public sphere, work for a solution?

First of all, in order for the rational reason believed to exist in the public sphere to function, there must be a negotiation environment and a minimum level of agreement - consensus - must exist. The rhetoric used for negotiation must be free from the drawbacks of being a party and serve the purpose of achieving the collective good. One of the main disadvantages of being a party is that since freedom ‘means a demand for freedom in terms of which power to make one’s own body the bearer of (...)’, postmodernism has ultimately reduced the modernist slogan of sexual freedom to the addition of freedom for homosexuals’.³² In this context, it is necessary to develop

³¹ Corcuff, *Bireyciliğin Meselesi*, 70.

³² Yasin Aktay, “İktidarın Kaynağı ve Nesnesi Olarak Beden ve Kimlik Politikaları”, in *Sivil Bir Kamusal Alan* (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005), 77, 82.

methods that ensure pluralism in determination of decision-making authority for the collective good. While doing this, a minimum level of consensus should be achieved.

However, the question to be answered here is ‘what kind of a world we want to live in’ and the key to the solution can be determined through the answers to this question. The choice will again be made by the society and the subject, and this is a situation in which the ideas that naturally progress - not the nature of enlightenment, but the process - and spread, or the ideas that are strong and accepted will be effective in decision-making, and although the manipulation-orientation with a discursive structure that is open to manipulation works to a certain extent, there seems to be nothing to do but hope that the ideal point will be decided.

Kaynakça | Bibliography

- Aktay, Yasin. “İktidarın Kaynağı ve Nesnesi Olarak Beden ve Kimlik Politikaları”. In *Sivil Bir Kamusal Alan*, edited by Edisyon, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005.
- Altındal, Aytunç. *Devlet ve Kimlik*. İstanbul: Destek Yayınları, 2010.
- Aydın, Mustafa. *Siyasetin Sosyolojisi*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2006.
- Aydın, Suavi. *Türk Kimliğinin Yaratılması ve Ulusal Kimlik Sorunu Üzerine*. Ankara: Özgür Üniversite Yayınları, 2009.
- Corcuff, Philippe. *Bireyciliğin Meselesi*. Ankara: Heretik Basın Yayın, 2016.
- Deleuze, Gilles, and Félix Guattari. *Capitalism and Schizophrenia, Volume 2: A Thousand Plateaus*. Translated by Brian Massumi. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987.
- Foucault, Michel. *Özne ve İktidar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2019.
- Fraser, Nancy. “Kamusal Alanı Yeniden Düşünmek: Gerçekte Var Olan Demokrasinin Eleştirisine Bir Katkı”. In *Kamusal Alan*, edited by Özbek Meral. İstanbul: Hil Yayınları, 2015.
- Göle, Nilüfer. *Modern Mahrem Medeniyet Örtünme*. İstanbul: Metis Yayınları, 2011.
- Habermas, Jürgen. *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Hardt, Michael, and Antonio Negri. *İmparatorluk*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2018.

- İmançer, Dilek. “Çağdaş Kimliğin Yapılanma Süreci ve Televizyon”. *Doğu Batı Dergisi* 23 (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2007): 237-254.
- Mahcupyan, Etyen. “Osmanlı’dan Günümüze Parçalı Kamusal Alan ve Siyaset”. *Doğu Batı Dergisi* 5 (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2007): 25-53.
- Mansfield, Nick. *Öznellik: Freud’dan Haraway’e Benlik Kuramları*. İstanbul: Babil Kitap: 2021.
- Mitchell, Don. *Kent Hakkı*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
- Öğün, Süleyman Seyfi. “Kamusal Hayatın Kültürel Kökleri Üzerine: Sennett, Habermas, Abdülaziz Efendi”. *Doğu Batı Dergisi* 5 (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2007): 55-61.
- Rousseau, Jean-Jacques. *Toplum Sözleşmesi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2022.
- Sözen, Edibe. *Demir Kafesten Plastige Kimliklerimiz*. İstanbul: Birey Yayınları, 1999.
- Tekeli, İlhan. *Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim*. Edited by Hz. Wald. İstanbul: Demokrasi Kitaplığı, 1999.
- Todorov, Tzvetan. *Demokrasinin Samimi Düşmanları*. İstanbul: Everest Yayınları, 2014.
- Uğur, Aydın, and Halil Nalçaoğlu. “Kültür, Kültürel Haklar ve Toplumsal Kimlikler”. In *Kültür Sosyolojisi*, edited by Ali Ergur and Emre Gökalp. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Ünüvar, Kerem. “Osmanlı’da Bir Kamusal Mekân: Kahvehaneler”. *Doğu Batı Dergisi* (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2007): 205-217.
- Wacquant, Loïc. *Kent Paryaları: İleri Marjinalliğin Karşılaştırmalı Sosyolojisi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2015.

Sanhedrin: Yahudilikte Sosyal Hayatı Düzenleyen Üst Mahkeme

Halil Çiftçi *

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderim / Received: 20.08.2024, Kabul / Accepted: 30.09.2024, Yayın / Published: 30.09.2024

Özet: Yahudilerin tarihsel olarak kadim dinler arasında üstlendiği konum, geniş bir metodoloji ile beslenmiş ve dini kuralların belirlenmesinde kararlılıkları hayatın her alanına sirayet etmiştir. Bu etki, toplumsal olarak ortaya çıkan çatışmaların ve anlaşmazlıkların çözümünü zorunlu kılmaktaydı. Yahudilikte sosyal hayata ilişkin kuralların ve bireyler arasında ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözümü için en üst düzey kurum, Sanhedrin olmuştur. Geniş bir ilim aristokrasisi tarafından oluşturulan bu kurum birçok dini ve siyasi karar almada yetkiye sahipti. Ayrıca Yahudi şeriatı ve uygulamaları konusunda ortaya çıkan ihtilaflar bu kurum tarafından karara bağlanmıştır. Sanhedrin'in bir dini kurum olması hasebiyle tarihsel süreçteki etkisi ve işleyişi konusunda Yahudilik literatüründe geçen bilgiler ışığında konu anlatılmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede Sanhedrin'in Yahudi dini ve toplumu açısından konumu işlenecektir. Bu çalışmada, Sanhedrin'in sadece yargı değil, aynı zamanda yasama ve idari işlevleri de olduğu vurgulanmaktadır. Makale, Sanhedrin'in Yahudi toplumunun siyasi, dini ve sosyal hayatına nasıl yön verdiğini, günlük hayata ilişkin kararlar alırken hangi kriterleri göz önünde bulundurduğunu ve Yahudi hukuk sisteminin gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanhedrin, Yahudilik, Dini kurallar, İhtilaflar, Toplumsal kurallar.

* Doktora Öğrencisi / Ph.D. Student, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya/Türkiye, ORCID: 0000-0002-4771-0232, E-mail: hc.halil.ciftci@gmail.com

Atıf/Citation: Çiftçi, Halil. "Sanhedrin: Yahudilikte Sosyal Hayatı Düzenleyen Üst Mahkeme". *DiHA: Journal of Interdisciplinary Legal Studies*, sy 1 (Eylül 2024): 102-115.

Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

Bu çalışma Creative Atıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası (CC BY-NC-ND 4.0) ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).

Sanhedrin: The Supreme Court Regulating Social Life in Judaism

Abstract: The position historically assumed by the Jews among the ancient religions has been nourished by a broad methodology, and their consistency in the determination of religious rules has permeated all areas of life.. This influence gave rise to the necessity of resolving conflicts and disputes that arose in a social context. In Judaism, the highest level institution for the resolution of social rules and disputes between individuals was the Sanhedrin. This council, constituted by a large scholarly aristocracy, was invested with the authority to make numerous religious and political decisions. Furthermore, disputes pertaining to Jewish Sharia and practices were adjudicated by this institution. Given that the Sanhedrin is a religious institution, an effort will be made to elucidate the subject in the context of the information provided in Jewish literature concerning its influence and functioning in the historical process. In this framework, the position of the Sanhedrin in terms of Jewish religion and society will be analysed. In this study, it is emphasised that the Sanhedrin had not only judicial, but also legislative and administrative functions. The article discusses how the Sanhedrin shaped the political, religious and social life of the Jewish community, what criteria it took into account when making decisions regarding daily life, and how it contributed to the development of the Jewish legal system.

Keywords: Sanhedrin, Judaism, Religious rules, Disputes, Social rules.

Değerlendirme / Review :

Çift taraflı kör hakemlik, dış bağımsız / *Double-blind peer-reviewed, external independent.*

Etik Beyan / Ethical Declaration :

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur. / *Ethical principles were followed during the preparation of this study.*

Etik Bildirim / Complaints :

info@diha.org.tr

Beznerlik Taraması / Similarity Check :

Turnitin

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest :

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir. / *The Author declares that there is no conflict of interest.*

Finansman / Grant Support :

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır. / *No funds, grants, or other support was received.*

Extended Summary

Throughout history, Judaism has been characterised by an important religious tradition in which the Sanhedrin has represented the highest authority in determining Jewish Sharia and social rules. The Sanhedrin is described as an ecclesiastical-judicial legislative institution during the Second Bet-Amikdash period in Jerusalem and is often referred to as the 'Council of Elders' or 'Great Assembly'.

The word Sanhedrin, although of Hebrew and Aramaic origin, was shaped under the influence of Greek civilisation. This institution, which is a symbol of political dominance in Jerusalem, is a structure thought to have been established in the 2nd century BC and has shaped the political, religious and social life of the Jewish community over time.

The Sanhedrin functioned as the highest religious authority of the Jewish community for a long time. This 70-member council continued to exist under Roman rule. The Sanhedrin had the authority to punish criminals, but the practice of imposing the death penalty was very rare. The Great Sanhedrin The highest judicial body in Jerusalem. According to Talmudic sources, it was authorised to make decisions not only on religious but also on political and legal matters. Active during the Second Temple period, the Great Sanhedrin was also the highest representative of the Jews in the Diaspora.

Political Sanhedrin This assembly, called the 'Gerusia', was a later political decision-making body of the Sanhedrin. During the Roman period, this council made important decisions with the approval of the Jewish kings. The Sanhedrin played a central role in Jewish history and played an important role in the resolution of religious issues as well as legal and social regulations. Meetings were usually held in the temple or in designated places. A ceremony called 'Semiha' was organised to determine the members and the spiritual qualifications of these members were considered as an important criterion.

The meeting order of the Sanhedrin is important for the transparency of the decision-making processes. The seating arrangement of the chairman, clerks and members ensures that decisions are taken in a systematic manner. The Sanhedrin has remained in an important position in changing power dynamics throughout history. The influence of the Roman Empire led to a decline in the powers of the Sanhedrin, but it still remained one of the cornerstones of the Jewish legal system. The Sanhedrin not only made legal decisions, but also played a critical role in preserving Jewish identity. The Sanhedrin's decisions were intended to preserve the values and traditions of the Jewish community. The authority to determine patrilineal descent gave the Sanhedrin great power in determining social and political status.

In terms of social function, the Sanhedrin was authorised to determine genealogy. As an example, the genealogy of the Hashmonite dynasty, a Jewish state that ruled in 140-37 BC, can be mentioned. This dynasty wanted to ensure the legitimacy of their state by claiming that their lineage goes back to the Prophet David. However, the Sanhedrin did not recognise this claim and therefore the Hashmonites had to share their religious authority with the Sanhedrin. It is certain that the authority to determine social and political status based on genealogy gave the Sanhedrin considerable power.

Beyond genealogy, it can be said that the Sanhedrin undertook a more vital function of protecting Jewish identity. It is stated that the continuity of Jewish law is preserved through this court(s). In fact, the continuity of Jewish law has also served to preserve Jewish identity throughout the centuries. It is possible to say that the existence and activities of the Sanhedrin also aimed to protect the values, traditions and beliefs of Jewish communities. By studying the functions of the Sanhedrin in various dimensions, we are in fact investigating the social structure. This court needs to be analysed in order to understand not only the legal-judicial but also the spiritual, cultural and moral structure of Jewish society.

In Judaism, the Sanhedrin has functioned as a central authority in both the legal and social spheres. Although this institution has been subjected to various influences in the historical process, it has a vital role in ensuring the continuity of Jewish identity and the legal system. The history and function of the Sanhedrin should be the subject of further research to understand the spiritual and cultural structure of Jewish society.

Giriş

Yahudilik tarih açısından büyük bir önem arz eden dini bir gelenektir. Tarihte Yahudi şeriatının ve toplumsal kuralların belirlendiği en yüksek mercii konumunda Sanhedrin bulunur. Bu yönüyle Kendi kutsal kitaplarına sıkı sıkıya bağlı olan Yahudi halkı için büyük bir önem arz eden Sanhedrin çeşitli anlamlara gelmektedir. En fazla bilinen anlamları ise şöyledir; İkinci Bet-Amikdaş döneminde Dinsel-Yargısal yasa koyucu kurum, Yaşlılar Konseyi ya da Büyük meclis olarak bu kurum tanımlanmıştır.

Sanhedrin İbranice ve Aramice bir kelime olmasına rağmen Yunan medeniyetinin etkisinde de kaldığını söyleyebiliriz. Kudüste en yüksek siyasi hâkimiyet mercii olan Sanhedrin Yunanca da geçen “συνέδριον” kelimesinden türetilmiştir.¹ Roma imparatorluğunun Celile (Suriye) valisi olan Josephus Flavius’un Kral Gabinius tarafından yayınlanan kararname (M.Ö. 57) ile beraber ilk defa Yunanca olan bu kelimeyi zikretmektedir. Anayasa ve mevcut Filistin halkının otoritesini ortadan kaldıran bu kararname ile Kudüs beş bölgeye bölünen bir eyalet konumunda kalmıştır. Ancak bu dönemde Sanhedrin’in varlığı ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. M.Ö. 2. yüzyılın, Sanhedrin’in kurulduğu zaman dilimi olması yüksek bir ihtimaldir.² Sanhedrin’in Talmud’a göre Musa peygamberin yaşadığı dönemde bizzat onun tarafından tayin ettiği 70 kişilik bilge bir kurum olduğu ifade edilmektedir. Babil sürgününden sonraki süreçte Rabbi Ezra tarafından bu mahkemenin yeniden yapılandırıldığı söylenebilir.³ Muhtemel ki Yunan medeniyeti ve Pers medeniyeti zamanında da bu kurumun varlığı söz konusudur.⁴

Bu çalışmada, Sanhedrin'in sadece yargı değil, aynı zamanda yasama ve idari işlevleri de olduğu vurgulanmaktadır. Makale, Sanhedrin'in Yahudi toplumunun siyasi, dini ve sosyal hayatına nasıl yön verdiğini, günlük hayata ilişkin kararlar alırken hangi kriterleri

¹ Solomon Zeitlin, “Synedrion in the Judeo-Hellenistic Literature and Sanhedrin in the Tannaitic Literature”, *The Jewish Quarterly Review* 36, sy 3 (January 1946): 308.

² Wilhelm Bacher & Lauterbach Jacob Zallel, “Sanhendrin”, *The Jewish Encyclopedia*, ed. Cyrus Adler & Isidore Singer, c. 11 (New York & London: Funk & Wagnalls Company, 1904), 41.

³ Steve Lemke, “The Sanhedrin: Their History and Function”, *New Orleans Baptist Theological Seminary* 34, sy 4 (Summer 2008): 16.

⁴ Yusuf Besalel, “Sanhedrin”, *Yahudilik Ansiklopedisi*, c. 3, (İstanbul: Gözlem Yayınları, 2002), 565.

göz önünde bulundurduğunu ve Yahudi hukuk sisteminin gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu tartışmaktadır.

1. Sanhedrin Çeşitleri

Sanhedrin birkaç yüz yıl boyunca Yahudilik içinde en yüksek dini otorite olarak görev yapan eski bir haham konseyi idi. Bir prens ve bir av-bet-din (mahkemenin babası) tarafından yönetilirdi. Geleneksel olarak her biri haham olarak görevlendirilmesi ve Yahudiye’de ikamet etmesi gereken 70 üyesi vardı.⁵

Sanhedrin’in uzun yıllar Roma yönetimi altında varlık göstermiştir. Bu Roma yönetimi için herhangi bir sorun teşkil etmiyordu. Yahudilerin kendini ölçüleri ve kıstaslarını belirlediği varsayımı Roma yönetimi açısından herhangi bir siyasi boşluk veya taviz olarak değerlendirilmemiştir. İstisnai bazı olaylar dışında Sanhedrin’in varlığı sorgulanmamıştır. Bu olaylardan birisi bazı Romalı devlet adamlarına yapılan suikast kararlarının arkasında Sanhedrin komplolarının olduğu varsayımdır.⁶

Sanhedrin, Roma yönetimi altında yaşayan Yahudilerin siyasi dini ve yargı organı olmaya devam etmesi Süleyman mabedinin yıkılması ve sonrasında da devam etmiştir. M.S. 425’e kadar en büyük karar alma organı olarak faaliyetini sürdürmüştür. Helenistik kaynaklarda Sanhedrin’in Roma Valisi Josephus’un döneminde siyasi ve adli bir konsey olarak varlık gösterdiğine işaret ederken Tanatik metinlerde sadece dini hükümlerin verilmesinde Sanhedrin’in bir yasama organı olduğu söylenmektedir.⁷ Sanhedrin kararları bütün Yahudiler için bağlayıcı bir nitelik arzlemektedir.⁸

Sanhedrin’in suçluları cezalandırma yetkisi vardı ve teorik olarak ölüm cezası bile verebilirdi; ancak 70 yılda bir kez bile ölüm cezası kullanan bir mahkeme “kanlı” mahkeme olarak kabul edilirdi. Sanhedrin, Hasmonean Hanedanı (M.Ö. 2. yüzyıldan M.S. 2. yüzyıla) döneminde muazzam bir siyasi etki geliştirdi, ancak Kral Herod’un yönetiminde siyasi gücü azaldı ve sadece dini meseleler ile hükümleri vermeye yetkili kılındı.

⁵ Sara E. Karesh, & Mitchell M. Hurvitz, “Sanhedrin”, *Encyclopedia of Judaism* (New York: Facts On File, Inc., 2006): 448.

⁶ Hugo Mantel, “Sanhedrin”, *Encyclopaedia Judaica*, ed. Fred Skolnik, (Detroit: Thomson Gale, 2007), 21.

⁷ Mantel, “Sanhedrin”, 21.

⁸ Arzu Cebe, “Talmud ve İsrail Hukuk Sistemindeki Yeri” (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2020), 114.

1.1. Büyük Sanhedrin

Talmudik kaynaklara göre Kudüs'teki "Büyük" Sanhedrin diğer yargılama organları içinde farklı bir yere sahiptir. Bunun için de Kudüs'teki toplanan meclise Büyük Sanhedrin adı verilmiştir. Bu adın Kutsal Kitapta bahsedilen kaynaklar ile Josephus'un bahsettiği Sanhedrin ile aynı olduğu belirtilmektedir. Talmudik kaynaklarda "*Sanhedrin Gidola hayosebet be-lişkat ha-gazit*" yani "kesme taş salonunda Büyük Sanhedrin" olarak zikredilir. Büyük salonda yapılan yargılamalar ve alınan kararlar Kudüs'teki büyük bir salonda yapılmaktadır. Ne Josephus ne de Sanhedrin'den bahseden kutsal yazılarda, rahiplere veya tapınak hizmetine atıfta bulunan veya dini hukuka herhangi bir şekilde dokunan kararlarını veya tartışmaları bildirilmez, ancak sadece yasal olarak ilgili konularda Sanhedrin'e atıfta bulunulur. Bu yüzden Büyük Sanhedrin'de sadece siyasi nitelikte usul, kararlar ve kararnameler yayınlanmamakta ve medeni hukuk, dinsel uygulamalar ile tapınakla ilgili kararlar alınmaktadır. Buradan yola çıkarak Kudüs'te iki fonksiyon icra eden farklı türde Sanhedrin kurulları ya da kurumları bulunmaktadır diyebiliriz. Bu yönüyle en yüksek dini otorite aynı zamanda yüksek mahkeme niteliği taşımaktadır.⁹

İkinci Tapınağın imha edilmesinden sonra Sanhedrin, Yahudiler üzerinde hem Yahudiye'de hem de Diaspora'da en yüksek temsilci otorite olarak kabul edildi. Sanhedrin Kutsal Kitap kanonunun tamamlanmasını denetledi, hahamları düzenlemek için bir sistem oluşturdu ve bugün hala Yahudiler tarafından kullanılan temel günlük dua ayinini geliştirdi.¹⁰

İsrail Devleti ile Yahudilerin 1948 yılında bir devlete sahip olmalarını müteakip Sanhedrin'in tekrar canlandırılması teklifleri gündeme gelmiş, ancak hükümetin ekseriyeti böyle bir şeye gerek olmadığı ve zaman-zemin açısından uygun düşmeyeceğini belirterek teklifi kabul etmemişlerdir.¹¹

⁹ Bacher ve Zallel, "Sanhedrin", 41.

¹⁰ Karesh ve Hurvitz, "Sanhedrin", 448.

¹¹ Cebe, "Talmud", 116.

1.2. Politik Sanhedrin

Sanhedrin'in siyasi ve politik kararlar alınan en önemli mercii "Gerusia" adı verilen meclisleridir. Bu meclis Sanhedrin'den daha geç bir döneme ait bir oluşumdur. Makkabiler dönemine kadar uzanan bu karar alma organı Sanhedrin'in yapısına da sirayet ederek içerisinde önemli bir organ olarak politik kararların alınmasına katkı sunmuştur. Josephus döneminde bu meclisin yani Gerusia'nın 70 üye ya da 71 üye ile toplandıkları ifade edilmektedir. Sanhedrin'in yapısına ciddi manada etki eden Gerusia oluşumu nasıl olduğu hakkında bir bilgi bulunmamaktadır. Meclisin üyelerinin hangi yöntem ya da kıstasa göre belirlendiği ise bilinmemektedir. Ancak bazı varsayımlarda Sanhedrin'e üye olarak seçilecek kişilerin Yahudi kralları tarafından huzura çağırılarak atandığı dile getirilmektedir. Tamamen üst düzey bir konumda olan Sanhedrin'in politik karar alma organı Gerusia aristokrat kökenli asil ailelerin fertleri arasından seçilmektedir. Üye seçiminin Sanhedrin'in içinde bulunan kişilerden oluşan 10 kişilik bir ekip tarafından tayin edilip Yahudi kralları tarafından onaylandığını ifade edebiliriz.¹²

2. Sanhedrin'in Çalışma Usulü

Yahudi tarihinde, dini, hukuki ve sosyal hayatın düzenlenmesinde merkezi bir role sahip olan Sanhedrin, yüzyıllar boyunca Yahudi toplumunun kalbi olarak atmıştır. Sadece bir yargı kurulu olmaktan öte, Sanhedrin, Yahudi hukukunun yorumlanması, dini meselelerin çözülmesi ve toplumsal hayatın yönlendirilmesi gibi geniş bir yetki alanına sahipti. Bu bölümde, Sanhedrin'in bu önemli kurumun işleyiş mekanizmalarını daha yakından inceleyeceğiz. Özellikle, Sanhedrin toplantılarının gerçekleştirildiği yer, üyelerinin nasıl belirlendiği ve kurul içindeki oturma düzenlerinin ne anlama geldiği gibi konulara odaklanacağız. Sanhedrin'in bu yönlerini deşifre ederek Yahudi toplumunun karmaşık yapısı ve hukuki sisteminin derinliklerine inmeye çalışacağız.

2.1. Toplantı Yeri

Toplantılar, tartışmaların ve kararnamelerin daha fazla dini otorite tarafından incelenebilmesi için tapınağın odalarından birinden karara bağlanırdı. Ölüm cezası ile yargılanan kişilerin hükmü tapınağın en iç kısmındaki odalarda verilirdi. Bu odanın yakınında başrahibin odası da yer almaktadır. Ancak Sanhedrin her zaman kararları almak için tapınağı mesken edinmemiştir. Bunun yerine lokal olarak bazı mekanlar

¹² Bacher ve Zallel, "Sanhedrin", 42.

mezuza yerleştirilerek Sanhedrin için karar alma ve toplantı odasına dönüştürülmüştür.¹³ Normal şartlarda Sanhedrin toplantıları Tapınak Dağı'ndaki taş odada tertip edilir, Şabat/Cumartesi ve dini bayram günleri ile bunların arefelerinde toplantılar yapılmaz ve toplantılar gündüz vakitlerine denk getirilirdi.¹⁴

2.2. Sanhedrin Kurulunun Belirlenmesi ve Üyelerin Atanması

Bir hahamın Sanhedrin'e atanmadan evvel manevi yetkinliğe ulaşması şerefine bir tören düzenlenmektedir. Bu törene "Semiha" adı verilmekle birlikte bu geleneğin Hz. Musa'ya Tanrı tarafından verilen bir görev olduğu zikredilmektedir.¹⁵ İlim, tevazu ve diğer insanlar arasında üstünlük aranan kişiler Sanhedrin'e üye olarak atanabilmekteydi. Bunun yanında bu kurulun üyeleri herhangi bir baskı altında karar almamaları açısından güçlü ve cesur olmaları gerekmektedir. Bu üyelerin tayin edilmesi ile beraber zamanla kademeli olarak pozisyonları değişebilmektedir. Yerel yargıçların Kudüs'teki Büyük Sanhedrin kuruluna doğru yükselebilmeleri söz konusudur. Bazı kaynaklarda ise Sanhedrin üyelerinin nitelikleri arasında uzun, güzel yüzlü ve ileri yaşta olan kişilerin tercihen kurula girebildikleri ifade edilmektedir. Ayrıca bu mecliste yer alan kişilerin yabancı dil bilmesi ve büyücülerin sanatlarından da haberdar olmaları beklenmektedir.¹⁶

71 kişiden oluşan Sanhedrin üyeleri Kudüs mabedinin yanında toplanan döneminin en yüksek yargı organıydı. Temel suç davaları, dinsel konsey yasaları ve Tanrı'ya dair konularda hükümler ortaya koyulurdu. Bu hükümleri veren ekibin içinde bilim adamları, din adamları ve yargıç vasfına sahip kişiler bulunurdu. Bu üyelerin Rahipler-Alimler-İhtiyarlar şeklinde tasnif edilmesi de mümkündür.¹⁷ Ayrıca 23 erkekten oluşan Küçük Sanhedrin'de şehirdeki küçük asayiş olayları, arazi sınır ihtilafları, miras davaları ve para cezaları hakkında hükümler vermektedir.¹⁸

¹³ Bacher ve Zallel, "Sanhedrin", 42.

¹⁴ Lemke, "The Sanhedrin", 19.

¹⁵ Besalel, "Sanhedrin", 590

¹⁶ Bacher ve Zallel, "Sanhedrin", 43

¹⁷ Lemke, "The Sanhedrin", 17.

¹⁸ Besalel, "Sanhedrin", 565

2.3. Sanhedrin Kurulunun Oturma Düzeni

Sanhedrin mahkemesi belli kararları ve oylamaları yapmak için belli bir düzen içerisinde mahkeme salonunda ya da toplantı odasında yer almaktaydı. Başkan merkezde oturur, iki sekreter ya da yazıcı katipler hemen yanbaşlarında olurdu. Bu kişiler herkesin birbirini görebileceği yarım daire içerisinde yerlerini almaktadır. Sekreterler kurul başkanı ve üyelerin söylediklerini yazıya geçirmektedir. Üyeler arasında bir konu hakkına soru veya öneri geldiğinde bu kurul değerlendirmeye alarak kararlarını ifade etmektedir. İkinci tapınağın inşa edilmesinden sonra Mabedin içerisinde üyeler yerlerini almaktadır.¹⁹

3. Sanhedrinin Fonksiyonu ve Sosyal Konumu

Sanhedrin hakkında ortaya atılan ve günümüze kadar ulaşan tüm kaynakların bu meclis hakkında kesin ve ayrıntılı bir bilgi sunmadığını söyleyebiliriz. Bunun yanında mahkemenin farklı zamanlarda gücünün ve fonksiyonun değiştiğini söyleyebiliriz. Özellikle bu değişimde önemli söz sahibi Roma İmparatorluğu idarecileri olmuştur. Burada en önemli etkiye sahip kişi de “Gabinus” olmuştur. Gabinus döneminde Yahudilerin siyasi etkisi kırılarak beş bölgeye ayrılmıştır. Böylece Kudüs Sanhedrini’nin otoritesi sarsılarak adem-i merkeziyetçi yapısı bozulmuştur. Herod ve Archelaus döneminden sonra Yahudiler gücünü biraz artırmış, bu sayede Sanhedrin büyük bir fonksiyon icra etmede en yüksek mercii olmuştur. Sanhedrin kurulu tarafından ceza verme yetkisi ve bağımsız polis teşkilatlarını yönetme yetkisi bulunmaktaydı. Dolayısıyla kendi infaz yetkilerini icra edecek kolluk kuvvetlerine sahipti. Bu sayede suçlu olan kişiler kolayca tutuklanıp Sanhedrin kurulu önünde yargılanıp cezalandırılmaktaydı. Ayrıca, ölüm cezasını içermeyen davaları, yalnızca savcının onayını gerektiren sermaye davalarını yargılama yetkisi verilmiştir.²⁰ Vali Simeon döneminden itibaren devlet başkanı başrahip/başkohen olmuştur. Bu yüzden hükümeti yönetme yetkisi “Nasi”²¹ adı

¹⁹ Bacher ve Zallel, “Sanhedrin”, 44.

²⁰ Bacher ve Zallel, “Sanhedrin”, 42.

²¹ Nasi: Çoğulu “*Nesiim*”. Başkan. 1. Kabile, toplum ya da halkın liderlerine verilen isim. 2. Tora’nın hükümdardan bahsederken kullandığı sıfat (Vayikra 4:22). 3. *Sanedrin*’in başkanına verilen sıfat. 4. [Günümüzde] Cumhurbaşkanı; bk. Moşe Farsi, *Tora Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla Tora ve Aftara*, c. 5, (İstanbul: Gözlem Yayınları, 2010), 1019.

verilen bu başrahip tarafından yapılmaktadır.²² Kudüs'ün işgali (M.Ö. 70) ile beraber bu yetki Yahudilerin elinden alınmış oldu.²³

Bet-din kurumu Yahudilik açısından ilk dönemlerde daha yerel bir yargılama ve karar mercii olmuştur. Yasa evi anlamına gelen Bet-din Yahudi cemaatleri arasında belirlenen üç yetkin ve donanımlı haham tarafından kurgulanan ve işleyen bir yargılama kurumuydu. Bu kurul kararlarının tamamını Tora'ya bağlı kalarak almaktaydı. Bet-din olarak görev yapacak kişiler bazen anlaşmazlığa taraf olan kişilerin karşılıklı rızası ve ortak paydada anlaşmaya varması ile bir üçüncü kişi olarak atanabilirdi.²⁴ Bugün uzlaştırmacı ve arabulucu olarak görev yapan kişiler de buna benzer bir yöntem ile yargısal süreçlere ortak olabilmektedir. Bet-din her şehirde yapılanmak zorunda olan bir yargı kurumu hüviyetindeydi. Üç hakimden teşekkül edilen heyetin ceza davalarında kararlar alması mümkündür. Daha büyük davalar ise genelde küçük veya büyük Sanhedrin'de görülmektedir.²⁵ Bet-din ve Sanhedrin arasında benzer yanlar bulunmasına rağmen temelde ayrıldıkları nokta Sanhedrin'lerin daha büyük davalara bakmakta, Bet-din kurumunda ise küçük diyebileceğimiz davalar karara bağlanmaktaydı. Bugün sulh, asliye, ceza mahkemeleri gibi ilk derece mahkemeler Bet-din'e karşılık gelirken, Sanhedrin ise Danıştay, Yargıtay ya da Anayasa Mahkemesi olarak çalışan kurumlara benzetilebilir. Bunlar saf hukuki mahkemeler olmakla birlikte Sanhedrin'in önemli sosyal işlevleri de vardı.

Sosyal işlev bakımından Sanhedrin'in soybağının tespiti konusunda yetkisi bulunmaktaydı.²⁶ Örnek olarak M.Ö. 140-37 yıllarında hüküm süren bir Yahudi devleti olarak Haşmoni hanedanının soybağı konusundan bahsedilebilir. Bu hanedan soylarının Hz. Davut'a dayandığını ileri sürerek devletlerinin meşruiyetini sağlamak istemişlerdir. Buna karşın Sanhedrin bu iddiayı muteber görmemiş ve dolayısıyla Haşmoniler de dini boyutta otoritelerini Sanhedrin ile paylaşmak durumunda kalmışlardı.²⁷ Soybağı

²² Solomon Zeitlin, "The Titles High Priest and the Nasi of the Sanhedrin", *The Jewish Quarterly Review* 48/1 (1957): 1-5.

²³ Bacher ve Zallel, "Sanhedrin", 42.

²⁴ Farsi, *Tora*, 1003.

²⁵ Besalel, "Sanhedrin", 116.

²⁶ Mantel, "Sanhedrin", 22.

²⁷ Tolga Savaş Altınel, "Soyun Önemi Bağlamında Yahudi-Haşmoni Krallığı ve Vaftizci Yahya", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (Haziran 2017): 135.

üzerinden kurulun sosyal ve siyasi statüleri belirleme yetkisini Sanhedrin'e ciddi bir güç kazandırdığı muhakkaktır.

Soybağının ötesinde Sanhedrin'in Yahudi kimliğini korumak gibi daha hayati bir işlev üstlendiği söylenebilir. Bu mahkeme(ler) aracılığıyla Yahudi hukukunun sürekliliğinin korunduğu ifade edilir.²⁸ Esasında Yahudi hukukunun sürekliliği de Yahudi kimliğinin asırlar boyunca muhafazasına hizmet etmiştir. Sanhedrin'in varlığı ve faaliyetleri, Yahudi toplulukların değerlerini, geleneklerini ve inançlarını korumayı da hedeflediğini söylememiz mümkündür. Sanhedrin'in muhtelif boyutlardaki işlevleri üzerinde çalışarak aslında sosyal yapıyı araştırmış oluruz. Bu mahkemenin Yahudi toplumunun sadece hukuki-yargısal değil aynı zamanda manevi, kültürel ve ahlaki yapısını anlamak bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç

Yahudiliğin hayatın her alanında ortaya koyduğu hükümlerin belli bir dayanağı ve karar süreci bulunmaktadır. Yüzyıllardır sürgün altında yaşayan bir milletin kendi şeriatına bağlı olma konusunda katı ve kesin çizgileri bulunmaktadır. Bu yüzdendir ki tarihte bu fonksiyonu icra edebilmek adına kendi kurumlarını oluşturlardır. Bunlar içinde en geniş yetkiye sahip meclis, Sanhedrin olmuştur. 71 kişilik bir yetkin insanın biraraya gelerek oluşturduğu üst düzey bir meclis konumunda olan bu kurumun başlıca üyeleri bilim adamları ve din adamlarıdır. Yahudi şeriatının dünyevi olarak gelişen hadiselerle karşı yorumu ve hükmü Sanhedrin üzerinden belirlenmiştir. Bazen astronomi gözlemleri inceleyen bu kurum bazen de dine dayalı kararlar alarak en üst düzeyli meclis konumunda olmuştur. Birçok imparatorluk ve hanedanlık Yahudilerin oluşturduğu bu karar alma organına karşı herhangi bir engel oluşturmamıştır.

Sanhedrin, Yahudi tarihinde merkezi bir rol oynamış ve dini, hukuki, ve sosyal alanlarda büyük bir etkiye sahip olmuştur. Tarih boyunca, Sanhedrin hem yargı hem de yasama işlevlerini yerine getiren bir kurum olarak dikkat çekmiştir. İkinci Bet-hamikdaş döneminde dinsel-yargısal yasakoyucu bir organ olarak kurulan Sanhedrin, çeşitli dönemlerde Roma ve Helenistik etkiler altında kalarak işleyişinde değişiklikler yaşamıştır.

²⁸ Elliot Dorff, "Judaism as a Religious Legal System", *Hastings Law Journal* 29, sy 6 (1978), 1338.

Sanhedrin'in yapısı, hem Büyük Sanhedrin hem de Politik Sanhedrin olarak iki ana kategoriye ayrılabilir. Büyük Sanhedrin, Kudüs'teki en yüksek dini ve yargı organı olarak, dini ve hukuki konularda kararlar alırken, Politik Sanhedrin ise daha çok siyasi ve yönetsel kararlarla ilgilenmiştir. Büyük Sanhedrin, Kudüs'teki tapınakta toplanmış ve geniş yetkileriyle Yahudi toplumu üzerinde büyük bir etki sağlamıştır. Sanhedrin'in fonksiyonu, özellikle Roma İmparatorluğu döneminde, siyasi ve hukuki kararların alınmasında önemli bir rol oynamış, ancak zamanla bu rol azalmış ve sonunda Yahudi toplumunun yargı yetkileri kısıtlanmıştır.

Sanhedrin'in çalışma usulleri, toplantı yerleri, üyelerin belirlenme yöntemleri ve oturma düzeni gibi detaylar, bu kurumun düzenli ve sistematik bir şekilde işlediğini göstermektedir. Toplantılar genellikle tapınakta yapılmış, üyeler manevi ve entelektüel yeterliliklere sahip kişiler arasından seçilmiştir. Sanhedrin'in karar alma süreci ve oturma düzeni, mahkeme salonundaki işleyişi düzenli ve şeffaf kılmak için tasarlanmıştır.

Sonuç olarak Sanhedrin'in tarihi ve işlevi, Yahudi hukuk sisteminin evrimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Mahkeme, hem dini hem de hukuki kararlarıyla Yahudi toplumunun sosyal yapısını ve hukuk sistemini şekillendirmiş, çeşitli tarihsel dönemlerde farklı yetkiler ve fonksiyonlar üstlenmiştir. Bu nedenle Sanhedrin, -tarihi ve işlevleriyle- hem geçmişin anlaşılması hem de Yahudi hukukunun evrimiyle Yahudi kimliğinin korunmasındaki sosyal etkiler açısından daha geniş çalışmalara konu olmalıdır.

Kaynakça | Bibliography

- Altınel, Tolga Savaş. "Soyun Önemi Bağlamında Yahudi-Haşmoni Krallığı ve Vaftizci Yahya". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 52 (Haziran 2017): 115-138.
- Bacher, Wilhelm, and Jacob Zallel Lauterbach. "Sanhedrin." In *The Jewish Encyclopedia*, edited by Cyrus Adler and Isidore Singer, c. 11. New York & London: Funk & Wagnalls Company, 1904.
- Besalel, Yusuf. "Sanhedrin". In *Yahudilik Ansiklopedisi*, c. 3. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2001.
- Besalel, Yusuf. "Bet-Din". In *Yahudilik Ansiklopedisi*, c. 3. İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2001.
- Dorff, Elliot. "Judaism as a Religious Legal System". *Hastings Law Journal* 29, sy 6 (1978): 1331-1360.
- Farsi, Moşe. *Tora: Türkçe Çeviri ve Açıklamalarıyla Tora ve Aftara; Devarim*. c. 5. İstanbul: Gözlem Yayınları, 2010.
- Karesh, Sara E., and Mitchell M. Hurvitz. "Sanhedrin". In *Encyclopedia of Judaism*. New York: Facts On File, Inc., 2006.
- Kutsal Kitap Yeni Dünya Çevirisi. ABD: Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania, 2008.
- Lemke, Steve. "The Sanhedrin: Their History and Function". *New Orleans Baptist Theological Seminary* 34, sy 4 (Summer 2008): 16.
- Mantel, Hugo. "Sanhedrin." In *Encyclopaedia Judaica*, edited by Fred Skolnik and Michael Berenbaum, vol. 18. Detroit: Thomson Gale, 2007: 21-23.
- Zeitlin, Solomon. "The Titles High Priest and the Nasi of the Sanhedrin". *The Jewish Quarterly Review* 48, sy 1 (1957): 1-5.
- Zeitlin, Solomon. "Synedrion in the Judeo-Hellenistic Literature and Sanhedrin in the Tannaitic Literature". *The Jewish Quarterly Review* 36, sy 3 (January 1946): 307-315.

